

INFORMANTER
masteroppgave i arkitektur høst 2014
Phuong Vigdis Nguyen T T
NTNU

Et liv
på vent

Jeg begynte min søken etter informanter i forbindelse med min masteroppgave i arkitektur ved å ta kontakt med enhetsleder for flyktingetjenesten i Kristiansand. Det ga meg generell informasjon om flyktingetjenesten og UDIs arbeid, i tillegg diskuterte vi kulturforskjeller i forbindelse med asylsøkernes/flykningenes bruk av boligene sine.

BIRGITH NESS – ENHETSLEDER FOR FLYKTINGTJENESTEN I KRISTIANSAND

“Vi har to typer mottak; desentraliserte og sentraliserte. Det er både fordeler og ulemper med dem begge. Det har vært tendenser til at de asylsøkerne som blir plassert i utkanten av en by gjerne ønsker å flytte inn til byen. Men ofte har det også vært slik at

de som blir plassert langt vekk fra en by har trivdes på stedet de ble plassert i. Det virker kanskje som de slår seg til ro med at byen ikke er innen rekkevidde. Det er to ting UDI i forhold til regelverket ser etter ved opprettelse av asylboliger: pris og kvalitet. I praksis opplever jeg at det er pris som bestemmer hva som skal bli asylboliger fra UDIs side. Er prisen for høy blir forslagene ofte forkastet, mens billigere boliger med dårligere standard slipper gjennom. Og boliger i byer er mye dyrere enn boliger utenfor byer og på landet. På mindre steder får man billigere boliger med bedre standard enn i byen. Få og store leiligheter er billigere enn mange små. Desentraliserte mottak er nok det beste for asylsøkerne, da de får egne private boliger med norske naboer rundt seg. I motsetning til sentraliserte mottak, som fort kan få en institusjonell karakter, slip-

per de merkelappen "asylsøkere" når de bor i desentraliserte boliger. Med mindre de da forteller at de er asylsøkere, så er det ingen som vet det.

Vi hadde et eksempel med noen dublinere for noen år siden, som heller foretrakk å bo i tremannsrom i byboliger som var både trangere og hadde langt dårligere standard, enn boliger de fikk tilbudt utenfor byen i enmannsrom. Og vi har opplevd flere lignende tilfeller.

(dublinere: mennesker som har status som asylsøker i et land og drar til et annet land og søker asyl i mellomtiden)

Asylsøkere kommer oftest til Norge alene eller i små grupper. Det er selvsagt ingen regel uten unntak, men hovedtendensene er at de enten kommer som

- enslige
- en mor og et barn (eller to)
- begge foreldre og et eller to barn."

"Måten flyktninger og asylsøkere bruker boligen er helt klart helt ulik vår måte å bruke boligen på. Vi finner en bolig til dem og tror at de kommer til å bruke den sånn og sånn. Og så kommer vi på besøk og oppdager vi stadig vekk at de bruker boligen sin helt annerledes enn det vi tenkte de skulle gjøre. Det er interessant. Å klare å matche dette er en utfordring."

"Jeg har for eksempel oppdaget at mange av dem møblerer stuene ulikt oss, der alle møblene blir plassert langs etter veggen, og ikke i møbelgrupper f.eks midt i stua som oss. Vi hadde også en gravid asylsøker som stod på doskålen, da hun var vant med toaletter med hull i bakken fra sitt eget hjemland. Vi syntes det var veldig vanskelig å prate med henne om det, at det kunne være tryggere for henne å sitte enn å stå på doskolen, siden hun var gravid. Men så er jo det å gå på toalettet en svært privat sak

og at det ville være uhøflig av oss å fortelle henne hva hun skal gjøre og ikke gjøre på toalettet. Uheldigvis skjedde det en dag at hun ramlet av doskålen og slo seg...

Det er ikke uvanlig at asylsøkerne bruker komfyrer og ovner til å tørke klær, og det er selvsagt svært brannfarlig.

Vi har også ofte opplevd at de legger varme ting i kjøleskapet. Asylsøkerne og flyktningene får opplæring i hvordan ulike apparater brukes og fungerer når de flytter inn i en bolig. Men noen ganger legger de til ny bruk på ting.

Videre har vi observert at stuen ofte blir brukt til lagerplass av uteting som f.eks sykler, barnevogn og diverse. Mange av de måtene asylsøkere og flyktninger bruker boligen sin på, synes vi nordmenn kanskje er "feil". Til daglig propper interiørblader, møbelkataloger og interiørprogrammer på tv oss fulle med ideer om hvordan et soverom eller en stue skal se ut.

Nordmenn er veldig opptatt av boligen. Vi bruker mye penger på å pusse opp og innrede hjemmet vårt. Andre nasjonaliteter, som f.eks Nederland, bruker mindre penger på hjemmet sitt enn oss. De foretrekker heller å dra ut og gjøre aktiviteter utenfor boligen sin.

Bekledning i hjemmets sfære kan også være veldig interessant å trekke fram i forbindelse med diplomoppgaven din. Når vi nordmenn står opp, tar vi av oss natttøyet og skifter til andre klær, enten vi blir værende hjemme og ikke går ut. Det blir nesten sett på som en fyfy-ting å gå rundt i natttøyet sitt hele dagen selv om en bare er hjemme. Og i hvert fall når det kommer gjester på besøk bytter vi ut pyjamasen med klær vi vanligvis bruker på dagtid.

På flere av mine besøk hjemme hos innvandrere med minoritetsbakgrunn har jeg observert at mange av dem bruker natttøy og pyjamaslignende bekledning når de er hjemme uansett tid på døgnet. Og kommer det gjester på besøk finnes det ikke noen

uskreven regel blant dem om å skifte klær som hos oss. For dem er dette "hjemmeklær", mens det for oss nordmenn er "soveklær".

Jeg har ofte opplevd at brakker slettes ikke er et dårlig botilbud, selv om ingen asylsøkere i Kristiansand bor i brakker."

EN DAG PÅ VEUM ASYLMOTTAK SAMMEN MED MOTTAKSLEDER, PER BERTELSEN

Per kom og hentet meg på togstasjonen i Fredrikstad en tidlig morgen i september. En blid mann med et sympatisk og engasjerende vesen. Han har nettopp kjørt en gravid kvinne som bor på Veum asylmottak til sykehuset før han hentet meg. To fluer i en smekk, sier han og smiler.

Per arbeider som mottaksleder på Veum asylmottak i Fredriksstad, som drives under Norsk Folkehjelp.

Da Per var barn var Veum et psykiatrisk sykehus. Det ble på folkemunne kalt for sinnsykasylet. I dag er det blitt til en annen type asyl; asylmottak.

På Veum asylmottak er det 7 ansatte. 50 prosent av disse har minoritetsbakgrunn. Bertelsens ansettelsespolitikk er at minoritetsbefolkningen skal være like mye representert som den norske majoriteten på arbeidsplassen. Ansatte med ulik minoritetsbakgrunn er en stor fordel, da de snakker ulike språk og kommer fra ulike kulturer, lik asylsøkerne selv, og de kan dermed bidra til større trygghet og tillit blant asylsøkernes egne representanter, forteller Per.

Videre forklarer mottakslederen meg om hva en asylsøker er:

“Enhver som påberoper seg å være flyktning, har rett til å søke asyl og å få sin asylsøknad behandlet. Å få innvilget asyl vil si at man som flyktning får et fristed og beskyttelse mot forfølgelse. For å ha rett til asyl må utlendingen fylle vilkårene for å kunne anses som flyktning i utlendingslovens og Flyktningkonvensjonens forstand.

Retten til å søke asyl er nedfelt i Verdens Menneskerettighetserklæring av 1948, artikkel 14. Men verken Menneskerettighetserklæringen eller Flyktningkonvensjonen pålegger stater å innvilge asyl, selv om artikkel 33 sier at flyktninger ikke kan returneres til områder hvor de risikerer forfølgelse. Konvensjonsforpliktelsene medfører at det må gis vern mot retur, men retten til asylstatus vil altså bero på statens lovgivning.

Grunnlaget i FNs konvensjon for menneskerettigheter er at alle mennesker har lov til å søke asyl. Det er et stort problem idag at asylsøkere blir fremstilt som kriminelle. Norge er en humanitær nasjon. Jeg synes at hele det norske asyl- og mottakssystemet er basert på midlertidighet. Norsk asylpolitikk er basert på midlertidighet, jeg mener mange av asylsøkerne trenger mer enn kun midlertidig hjelp.”

Per mener et basismottak som rommer 200 beboere i hvert fylke burde vært opprettet. “Basismottaket skal fungerer som kompetansemottak for alle de andre mottakene rundt omkring i fylket. Og det ikke bare er slik at de ansatte har jobb for fire år og så mister jobben igjen fordi mottaket blir nedlagt når man ikke vinner anbudsrunder....? Dermed går også ofte verdifull kompetanse og erfaringer knyttet til arbeid i og med asylmottak tapt.

Veum mottak har overlevd flere nedleggelses-spøkelser. Dette er vår 3.periode på

4 år per periode”, forteller Per. Han forklarer anbudssystemet kort. Anbudssystemet bidrar til at kompetanse forsvinner og asylsøkere flytter. Barn må ut av skolen de går i og inn i ny skole. Alle taper på dette.”

*“Vi blir aldri overflødige
- det vil alltid finnes flyktninger som trenger et
mottak, som det vil finnes pasienter som trenger et
sykehus.”*

“Så i stedet for å gjøre det med modifikasjoner – sats ordentlig. Selvsagt hvis asylmottakene blir finere enn de er i Spania, er det bedre grunn til å søke asyl i Norge enn i Spania.”

Jeg diskuterer med Per om kulturforskjeller og hvor langt man skal bygge på asylsøkeres premisser hva kultur angår. Skal man for eksempel bygge asylmottak – et for menn og et for kvinner, siden det i noen kulturer er veldig strenge på å holde menn og kvinner skilt?

“I somalisk kultur praktiseres omskjæring. Betyr det at man skal bygge rom for omskjæring?” spør Per.

“Jeg ser ofte integrering, som mye annet, i linje,” sier Per og forklarer videre:

assimilering-----integrering-----segregering

Integrering = majoritet+minoritet. Det betyr at majoriteten også må tilpasse seg minoriteter og ikke bare motsatt - det betyr et mangfoldig samfunn, der nordmenn må forholde seg til for eksempel turban, og de som kjører buss må kanskje spørre/lytte to ganger på passasjerer som er utlendinger og ikke forstår så godt norsk. Det betyr også at minoriteter må fungere i sitt lokal/nærmiljø - det betyr "landsby" med boliger, skoler, buss, nærmiljø.

Segregering - chinatown - ulike grupper lever og dyrker sin kultur.

Staten sier at nå skal saksbehandlingstida ned. I Veum asylmottak har mange bodd her i 6-7 år, og en person her har bodd her i over 10 år. Gjennomsnittlig har asylsøkerne bodd her i 3-4 år. Hvorfor lang behandlingstid?

Man kan på den ene siden si at Norge er et godt rettssamfunn der alt skal behandles skikkelig. Lang behandlingstid kan også skyldes at myndighetene bruker for lang tid på å behandle søknadene."

Per forteller at på asylmottaket er det 160 plasser. "Per september 2012, bor det 147 beboere der.

"40 % får opphold, 60 % avslag. Men mange drar ikke selv om de får avslag. De blir boende i asyl-

mottaket.

Hvis du er uheldig og kommer fra f.eks Iran er det ikke utleveringsavtale.

F.eks. Eritrea, - et ganske fælt diktatur, mange blir forfulgt.

Eritreas myndigheter sier: vi vil ikke ha tilbake de som flykter fra dette landet. Da oppstår dette problemet når asylsøkere

fra Eritrea får søknaden sin avslått i Norge, fordi norske myndigheter ikke mener de har behov for beskyttelse, - de kan ikke flytte hjem igjen. Mange surrer derfor inni et asylmottak.

Transitmottak: felles husholdning

Ordinære mottak: selv/privathusholdning

Veum er et ordinært mottak."

Hvordan forklares opp- og nedgangen av asylsøker og flyktningestrøm, spør jeg. "Bølgen for 2 år siden - høy, det kan jeg ikke forklare. Men bølgen i 1999-2000 kan jeg forklare, sier Per. - Kosovo-krigen. 1992 - krig på Balkan. (Irak - Kuwait krigen. Situasjonen i Somalia). Disse asylsøkerstrømmene har direkte sammenheng.

Flyktningproduserende land: Etiopia, Eritrea, Somalia, Afghanistan.

Sudan og Kongo har mye uroligheter men er ikke et flyktningproduserende land.

Norge som humanitær nasjon er flink på bistand og fredsforhandlinger. Vi har tatt og tar våre humanitære internasjonale forpliktelser/ disse oppgavene alvorlig."

Filosofien blant våre ansatte her på Veum mottak er at vi skal ha åpne dører så langt det lar seg gjøre, men samtidig må vi også beskytte oss selv slik at vi får gjort våre forvaltningsoppgaver. Derfor møter du bokstavelig talt skranke på skranke før du når oss, men det er ikke det samme som en svær stengt dør."

"Asylmottakene idag -ingen helt i tråd med kravene som blir satt - alle er modifikasjoner ift kravene," sier Per.

Vi diskuterer også romprogrammet og Per kommer med mange gode tips.

"Krav til rom: fortrolige rom, kontemplasjonsrom. I et asylmottak skal det være lett å flytte ut og inn ting - frakt av ting. Rampe for transport av ting. Lag store nok dører.

Leilighetene skal være selfcontained - Da kan folk bo ganske tett hvis de har det de trenger. ”

Hvem bor på asylmottak?

”3 grupper:

Flyktninger, dvs:de som har fått ja.

Asylsøkere , dvs de som venter og håper på å få ja,

Asylsøkere som har fått avslag, dvs utenlandske borgere uten lovlig opphold.

Det må gå opp etnisk og kjønnsmessig.

Asylsøkere som er blitt avvist andre steder kommer til andre asylmottak (hit) og sover og oppholder seg. Veum og alle ordinære mottak har ingen døgnbemanning.

Vaskerom - et rom for konflikter - klær forsvinner, blir slengt til side etc.

Resepsjon

Lagerplass er veldig viktig - asylsøkerne ”mellomlagrer” gjerne ting til de får seg et sted å bo der de kan bruke alle tingene de har skaffet seg.

Sykler og barnevogn er for mange ukjent. Plass til å sette fra seg barnevogn så ikke beboerne setter dem fra seg overalt, som igjen kan være en brannrisiko.”

”Det er mye skrot i gangene her og der - Behovet for å gi er større enn behovet for å motta?” spør Per seg. Ansatte på mottaket forteller meg også at mye av det

som blir gitt må kastes da ikke alt kan brukes. En del er vel det som kan betegnes som skrot også.

Jeg spør Per om han synes dette er et godt asylmottak å bo i. Per svarer: "De trives her selv under enkle forhold. Asylmottak er ingen institusjon, men et botilbud. Totalansvar for beboerne=institusjon. Her lever beboerne som i et borettslag - vi eier ikke livene deres.

Vi har erfart at det å være psykisk syk henger i flere tilfeller med at beboerne blir samlere. Overflod - å komme fra et minimumssamfunn til et overflodssamfunn er et faktum som kan forklare deres samle- og hamstretrang oxo.

Toalett - mer hygienisk og praktisk med stådo. Bruk av papir - doene gikk tett. Før hadde vi et lager med dopapir som beboerne skulle bruke ved behov. Vi måtte slutte å stå for dopapir da mange av asylsøkerne tok mer enn de hadde bruk for og det har også skjedd at de har solgt dopapiret for å tjene litt penger på det."

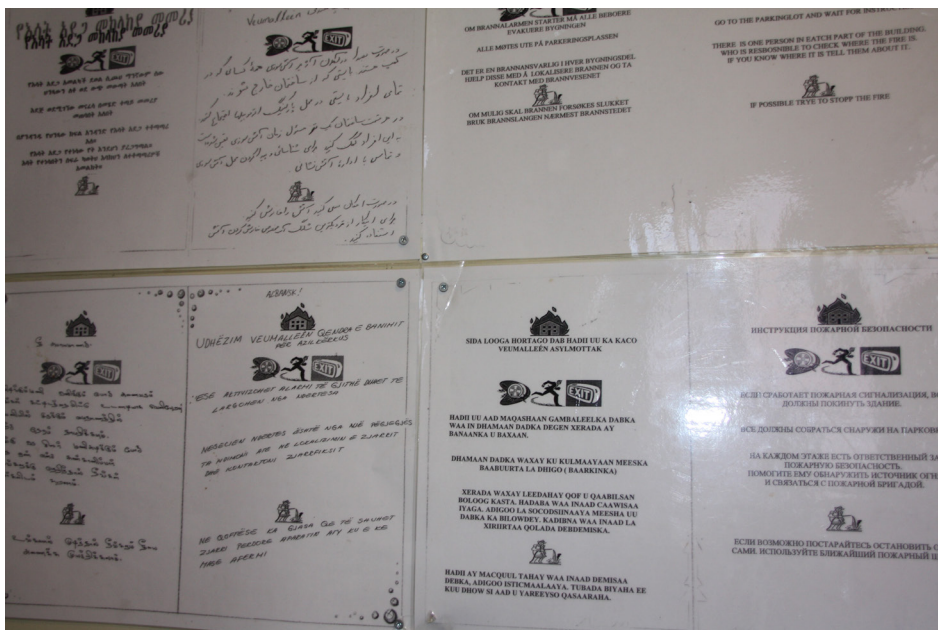
"Veum ligger 6 km utenfor Fredrikstad by. Noe lengre avstand fra byen enn det mener jeg ikke er gunstig å plassere et asylmottak. De trenger folk rundt seg og det en by har å tilby av aktiviteter, som er noe helt annet enn å plassere et asylmottak på avsidesliggende steder."

"Strømmen går veldig ofte pga feil bruk. Derfor må jordfeilbryter ikke stå på hver etasje men på hvert rom. Ellers blir en hel etasje mørkelagt når noen bruker strømmen feil.

Brannkravene: Brannsikkerhet er viktig. Asylmottak er under brannklasse 4 lik et hotell. Skal det være i samme kategori når de blir boende her lenge? Det fungerer jo som et borettslag, og ikke en institusjon så hvorfor skal det ha like strenge krav til brann som på institusjon? Tror de ikke asylsøkerne greier å finne veien ut av en brennende bygning når de har bodd her i lange tider, eller at de ikke kan lese eller skrive? Jeg mener det muligens har med fordommer å gjøre," sier Per.

Tavle med beskjed på beboernes språk.

Boligen/rommene er på 20 m², og her kan folk/en hel familie bo i årevis.

Grunnet plassmangel har denne familien fått utvidet boarealet sitt ut i gangen, ved å sette opp et forheng i gangarealet utenfor boligen sin.

Mottaket har også en stor fantastisk hage. Det å komme seg ut og få luft rundt seg og kontakt med jorda, er noe som beboerne kan ha stor glede av..

Største bildet øverst til høyre: Her viser Per hvordan hele veggene er bygd ut for å utvide rommene asyldantene bor i.

LISE MENSNER RÅDGIVER I NORSK FOLKEHJELP

Lise hadde ikke så mye å snakke om i forhold til min masteroppgave da hennes fagfelt var innenfor helt andre ting. Hun var derimot til stor hjelp hva veien videre angikk. Lise satte meg i kontakt med Design it, et designbyrå: som Norsk Folkehjelp hadde et pågående samarbeid med. Design it hadde også jobbet med brukervennligheten i UDI-bygget, som blant annet har mange brukere med minoritetsbakgrunn.

Norsk Folkehjelp fikk blant annet hjelp fra Design it i forhold til brukervennlighet i asylmottakene.

Et eksempel på hvordan designbyrået jobbet og deres tanker rundt oppgaven om å gjøre tilværelsen lettere for asylsøkerne: Når asylsøkere kommer til mottaket får de en velkomstpakke. Der finner de relevant informasjon på deres morsmål om det de trenger å vite for å komme seg til rette i Norge den første tiden. Ikke bare får de informasjon som de trenger, men denne pakken kan være med å bidra til at de føler seg ønsket. Design it satser på å lage lettforståelige rutiner. Norsk folkehjelp er på en måte vertskapet.

“Når et asylmottak skal etableres et sted, møter det masse motstand i lokalbefolkningen. Men det som er interessant er at det møtes like mye motstand i den samme lokalbefolkningen når det legges ned. Lokalbefolkninga har blitt kjent med asylsøkerne, og barna deres har gjerne blitt venn med barna i asylmottaket. Det er også arbeidsplasser som blir skapt med et asylmottak som kommer befolkninga til gode.”

Vi er imot asylmottak som ligger langt vekk, avsides som f.eks på nedlagte høyfjellshoteller og tomme campingplasser. De får ikke gjort det andre vanligvis gjør av daglige gjøremål, som å dra og handle selv, ikke minst være blandt folk.”

Anne Halskål Haugen i Norsk Folkehjelp

KAJA MISVÆR – INNOVATION MANAGER I DESIGNFIRMAET “DESIGN IT” I OSLO

Kaja er både partner og service innovation manager i Designit, – et av Nord-Europas største designfirmaer fordelt på kontorer i Århus, København, Munchen, Paris og Oslo.

Fortell hva slags samarbeid dere har med Norsk Folkehjelp?

“Vi har i samarbeid med Norsk Folkehjelp arbeidet med en søknad om midler for prosjektet vi har kalt “Mottaket Trygt Hjem” – hvordan et mottak skal oppleves som et trygt hjem. I prosjektet ser vi på brukerreisen. Forventningsavstemning – vi er helt tydelig på hva brukerne kan forvente seg.

Vi arbeider bl.a med hvordan man med enkle grep kan forebygge misforståelser og konflikter mellom asylmottaket og asylsøkerne. Skal vi lage velkomstpakker, skal beboerne lage sitt eget dørskilt, fellesareal som kjøkken, hvordan skape regler eller ordninger som kan møte alles behov, da brukerne bruker kjøkkenet ulikt og til forskjellige tider, og hvordan man f.eks lager vaskeordninger for å holde det rent. Lytte til de som bor der og komme med en løsning som dekker deres behov.

Gi asylsøkerne mestringsfølelse og kontroll. Hva er det de faktisk kan bestemme over, og hva slags regler de må følge.”

Lise Menser hadde noen dokumenter som omhandlet en handlingsplan/metoder/fremgangsmåte dere skulle ta i bruk i dette prosjektet?

“Man gjør intervjuer og observasjoner av asylsøkere og ansatte i mottaket. Videre analyseres og bearbeides funnene. Så samler vi Norsk Folkehjelp, mottaksarbeidere og asylsøkere til en workshop. På workshopen presenteres funnene vi har gjort som videre blir utgangspunkt for diskusjon og bearbeiding. Med andre ord konfronterer vi organisasjonen Norsk Folkehjelp med de behovene som deres sluttbruker har. Organisasjonen selv sitter jo med masser av ideer, kompetanse og kunnskap om temaene vi har arbeidet med. Vår jobb er å bruke den kunnskapen som allerede er der.”

Lise Menser forteller meg at dere har jobbet med brukervennelighet i UDI-bygget, et prosjekt som kan ha relevans i min oppgave? Ble samme fremgangsmåte brukt der? "Jo, det kan nok ha relevans", mener Kaja, og sier hun skal sende meg presentasjonen hun laget på dette prosjektet på mail, og så kunne vi diskutere det hvis det var noe jeg lurte på.

Har dere arbeidet med arkitekter før? Hvilken råd har du å gi for hvordan jeg skal angripe denne oppgaven?

"Jeg har min utdanning fra Danmark, og har kjennskap til arkitekturstudiet da de første årene var likt for både arkitekt- og designstudenter før man velger hvilken retning man skal studere videre. På bakgrunn av dette og mitt arbeid mener jeg at brukerinnvolvering er en ting som arkitekter burde gjøre mer av. Det har skjedd at kundene våre ikke har vært villige til å betale for brukerinnvolvering og brukerrundersøkelser. Men vi som designer er ofte avhengig av denne brukerinnsikten for å skape god design. Derfor har vi gjennomført brukerrundersøkelse og involvert brukere likevel, selv om kundene våre ikke ønsket det, for i det hele tatt å kunne designe."

Kaja råder meg til å prøve å komme til kjernen av intervjuobjektens utsagn.

"I hvilken sammenheng har boligen en rolle? Se på en brukerreise. Design en reise som for eksempel når en asylsøker som kommer til Norge. Hva møter de først? Hvor ringer de hvis de trenger hjelp? Boligen er en del av denne reisen." (Jeg spinner videre på dette og tenker på reisen før de kommer til boligen, reisen når de bor i boligen, og reisen etter de forlater boligen).

"En god brukeropplevelse/tjeneste er at brukerne ikke blir skuffet. Lag et diagram om asylsøkerens reise. Møtet med Norge, møte med politiet osv. Hvor kommer boligen inn i denne reisen? Skal det stilles noen krav til brukerne, introduseres regler? Hva slags krav? Hva får de lov til eller ikke lov til? I stedet for å si restriksjoner, si heller muligheter."

KARI ANETTE ELIASSEN
MASTERSTUDENT I FREDS- OG KONFLIKTSTUDIER
VED UIO. ARBEIDER SOM FRIVILLIG PÅ REFSTAD
ASYLMOTTAK

“Ventingen skjer i triste omgivelser. Man sitter gjerne i gangen på en stol med mindre man spiller fotball, da det ofte er den eneste uteaktiviteten som finnes på mottaket. Og ikke alle kan eller vil spille fotball heller.

Det jeg mener er viktig for dem er: trygghet, ro og aktivitetsrom. Det har skjedd at når jeg har vært på arbeid på asylmottaket at vi som arbeider der har dratt fram en stor papirrull som vi har rullet ut og lagt fram tegnesaker som en fritidsaktivitet for barn. Og det som skjer da er at de voksne også deltar i tegneaktivitetene med like stor iver. Det er en mulighet for å komme sammen, en aktivitet som samler dem, uten å kreve for mye av dem uten at det f.eks har noe med språkbarrierer å gjøre.

På asylmottaket er det flere uteaktiviteter om sommeren enn om vinteren.”

“Det som etter min mening mangler på asylmottaket, er flere rom. Alle rom brukes til alle ting idag - resultatet av dette: fellesrommene domineres av de sterkeste gruppene som ofte er enslige menn. De tar f.eks over datarommet og tv-rommet, da tør ikke gruppene som barnefamilier være der. Det burde være bibliotek, kontemplasjonsrom og lekserom. Jeg synes også at et mottak skal være et areligiøst sted. På Refstad mottak kommer noen religiøse ledere. Vi ansatte har blitt enige om at de får lov til å komme og besøke beboerne men ikke forkynne.

Det kan være lettere å verve mennesker i en sårbar situasjon som dette, og at de som blir vervet i utgangspunktet ikke ville ha blitt det hvis de var i en stabil situasjon."

"4-5 enslige bor på ca 15 m2 på Refstad asylmottak. Det er et transittmottak, og de skal derfor ikke bo der lengre enn noen uker."

"Familierommene bør etter min mening være slik at barn og foreldre har adskilte soverom. Foreldre i slike situasjoner får ofte lite intime stunder sammen. Det kan fort bli slik at foreldre som får for lite alenetid sammen på grunn av plassmangel fort kan la det gå utover barna igjen da barna fort "blir i veien".

"I mottaket jeg arbeider i, kommer noen av asylsøkerne fra kriminelle gjenger. De er det som kalles yrkeskriminelle.

Men man kan ikke henge seg opp i de som er her på det mange mener er urettmessig grunnlag. For det er mange asylsøkere som trenger asyl. Vår jobb er ikke å finne ut hvem som trenger eller ikke trenger beskyttelse, men å gi dem som bor i mottaket en verdig ventetid. Man må ta det med på kjøpet at det alltid vil være folk som ikke trenger beskyttelse blant de som faktisk gjør det.

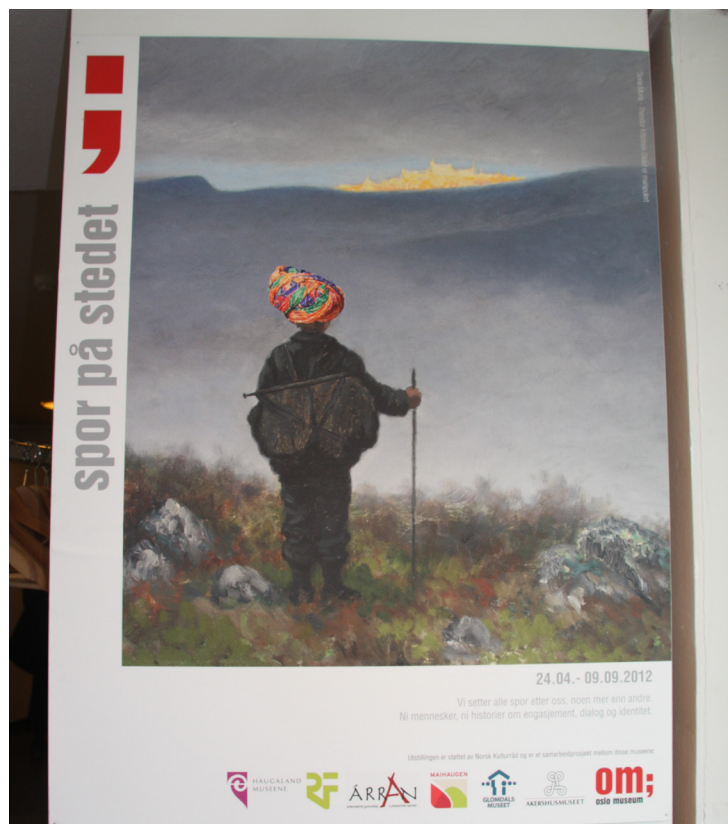
Og selv om kravet til et asylmottak er nøkternt og enkelt, skal det være verdige forhold å leve under. Et mottak skal ikke være farlig, skittent og falleferdig å leve i."

TO RELEVANTE UTSTILLINGER PÅ OSLO MUSEUM

Jeg besøkte to utstillinger i Oslo museum som hadde relevans for min masteroppgave.

UTSTILLING 1: "SPOR PÅ STEDET"

Med denne utstillingen ønsket museene å vise at vi som enkeltmennesker har mulighet til å påvirke vår samtid, både lokalt og i en større sammenheng, og at vi alle kan gjøre en forskjell hvis vi vil.

Utstillingen presenterer mennesker med minoritetsbakgrunn som på ulikt vis har gjort seg bemerket i sitt lokalmiljø og gjennom sine personlighet, sitt arbeid og sitt pågangsmot bidratt med positive ringvirkninger til stedet de bor på.

HAI HANG

Født i Vietnam
Oppvokst i Brumunddal

Setter smak på bygda med sine
tre restauranter og cateringkjøkken
Kåret til mesterborger av Hamars
befolkning

**“Jeg er bare Hai,
selv om mange kan
sette meg i bås
identitetsmessig”**

Hai Hang

Asyl-skandalens kasteball

MUF er en forkortelse for
Flyktingestatusen “midlertidig
opphold uten rett til
familiegjenforening”.
De såkalte MUF-erne er en gruppe
kurdere fra Nord-Irak som kom til
Norge mellom 1998 og 2000. De
fikk ikke innvilget asyl, men fikk
innvilget MUF for ett år av gangen.
De ble politiske kasteballer i
nesten ti år.

innvilget MUF for ett år av gangen.
De ble politiske kasteballer i
nesten ti år.

**En MUF'er er
en midlertidig
nordmann, uten rett til
familiegjenforening**

Livet blir satt på vent..

**....på arbeids- og
oppholdstillatelse**

**.... på
familiegjenforening**

**.... på å falle til ro og
trygge rammer omkring
sin tilværelse**

**“Alle dører til
fortiden er stengt,
og det gjelder å
se fremover”**

Aslam Alham

Hva vil det si å bli norsk?

Nevn tre ting som gjør deg til norsk.

Språkfilosofene lærer oss at enhver beskrivelse
av virkeligheten er en beskrivelse i et språk.
“Grensene for mitt språk, er grensene for min
verden”, sa Ludvig Wittgenstein.

Kilde: Inge Eidsvåg www.samtiden.no/02-4

Sosiologien forteller oss at våre “sannheter”
ofte avhenger av våre ulike ståsteder i
tilværelsen. Våre perspektiver bestemmes av
vår kulturelle og sosiale bakgrunn, alder, kjønn,
utdannelse osv.

NENAD IGNJATIC

Flyktet fra
Bosnia Hercegovina i 1993
Kom til Suldal i 1995

Set farge på Suldal med
sin frigerande veremåte
og fargerike palett

**“Hvis jeg var sulddøl da
jeg kom hit, ville dere
ikke merket meg”**

Nenad Ignjatic

**“La meg - vær så snill - være
meg. Du kan ikke kutte vekk det
livet du hadde i ditt hjemland”**

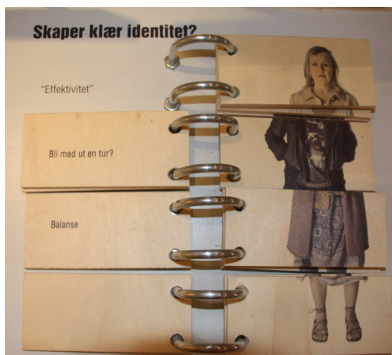
Nenad Ignjatic

Skaper klær identitet?

“Effektivitet”

Bli med ut en tur?

Balanse

**Er det som er
sant for meg sant
for deg?**

ASLAM AHSAN

Født i Punjab, Pakistan
Kom til Skedsmo i 1971

Engasjert debattant og politiker
Kjent for julearrangement for
ensomme og eldre nordmenn

**“Om jeg er muslim
og du er kristen, er
det vår egen sak.
Du går til din egen
kirke, jeg går til
min moské. Men
vi må kunne møtes
på fellesarenaer
som mennesker og
medmennesker”**

Aslam Ahsan

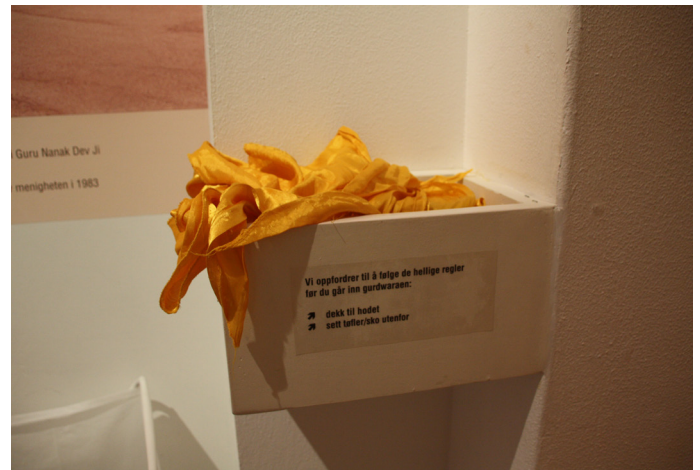
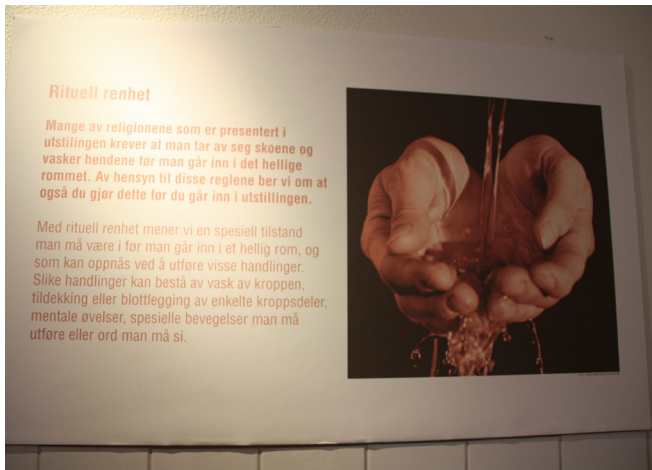
**Hva har formet deg til
den du er i dag?**

UTSTILLING 2: "VÅRE HELLIGE ROM"

"Våre hellige rom" er en utstilling om det religiøse mangfoldet i dagens Norge. Temaet blir belyst gjennom seks forskjellige minoritetsreligioner; buddisme, hinduisme, islam, jødedom, kristendom og sikhisme. Oslo museum håper utstillingen vil bidra til å fremme dialog mellom mennesker med forskjellig religiøs praksis.

Utstillingen har som mål å fremme forståelse og respekt på tvers av religiøse, kulturelle og etniske forskjeller. Utstillingen inviterer til dialog og refleksjon om religion og det norske fellesskapet.

Hva er et «hellig rom»?

I denne utstillingen brukes «hellig rom» om den bygningen der menigheten har sitt faste samlingssted, og hvor mange av de religiøse handlingene foregår.

Innenfor religionshistorien finns det en rekke teorier om fellestrekk ved hellige rom i ulike religioner. Særlig i etterkrigstiden var slike teorier populære. Forskerne forsøkte å finne fenomener som var felles for alle religioner. Denne tilnærmingen kalles *fenomenologi*. Disse teoriene er senere blitt kritisert for å være for generaliserende. Det finnes mange religioner der slike teorier ikke passer.

Fenomenologisk modell for det hellige rom:

En av de mest kjente fenomenologene var *Mircea Eliade* (1912–1986). Han utviklet en modell for det hellige rom som han mente passet for alle religioner i alle historiske perioder:

- Det hellige rom er ofte på et sted hvor man har en spesielt sterk følelse av det helliges tilstedeværelse.
- Det hellige rommet avgrenses fra rommet utenfor med gjerder eller vegger. Døren eller porten dekorerer med symboler som markerer overgangen fra det hverdagslige til det hellige.
- Det hellige rommet oppleves som et mikrokosmos, en miniatyrutgave av universet. De fire veggene representerer himmelretningene, taket himmelen og gulvet jorden. Retningen bygget orienteres etter er ikke tilfeldig.
- De troende opplever det hellige rommet som sentrum for verden rundt og et bindeledd mellom himmel og jord. Dette markeres med en verdensakse, en *axis mundi*, i form av kirkespir, minaret, totempel, flaggstang el.
- Det hellige rommet utstyres med symboler og er et sted for rituell handling som renselse, bønn, offer, overgangsritualer og høytidsfeiringer.

I dag er det vanlig å studere det hellige rom som et religiøst fenomen innenfor hver kultur, og som et uttrykk for religiøse menneskers ideer og handlinger. Mange troende oppfatter ikke «sitt» rom som hellig. F.eks. vil mange jøder hevde at synagogen ikke er mer hellig enn andre rom, og buddhistene mener at helligheten er noe du tar med deg inn i rommet, og ikke noe som finnes i rommet i seg selv. Det er derfor viktig å merke seg at «hellig rom» er et fagbegrep.

I utstillingen retter vi søkelyset både mot likheter og forskjeller ved de hellige rommene. Ulikhetene har sammenheng med at religionene har opphav ulike steder på kloden. Hva likhetene kommer av, overlater vi til publikum å fundere over.

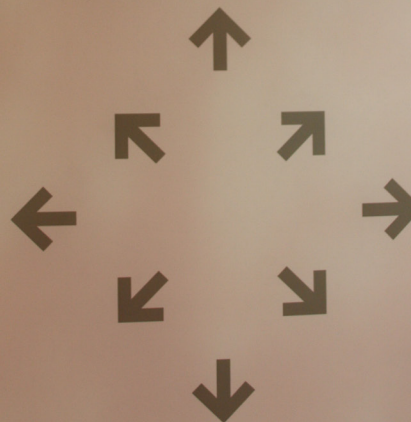
Diaspora

I dag brukes begrepet *diaspora* om alle religiøse samfunn som har måttet forlate hjemlandet og begynne på nytt et annet sted. Begrepet betegner en gruppe mennesker i et religiøst felleskap i et fremmed land. Diasporagruppen utgjør som regel en kulturell, religiøs og etnisk minoritet i vertslandet. Det innebærer at gruppen lett kan bli utsatt for en eller annen form for diskriminering eller undertrykkelse.

Opprinnelig ble begrepet *diaspora* (av gresk: spredning) brukt om jødene som ble tvunget på flukt da romerne erobret Jerusalem i år 70. e.Kr. Jødedommen gjennomgikk omfattende endringer som følge av utvandringen og nyetableringen rundt Middelhavet. Tidligere var religionsutøvelsen

stedfast og sentrert rundt Templet i Jerusalem. Da det jødiske folket ble spredt rundt hele Middelhavsområdet, ble det viktig å skrive ned den muntlige delen av tradisjonen, slik at den ikke gikk tapt. Den skriftlærde *rabbieren* fikk en viktig rolle i menighetene, og synagogen ble det nye samlingsstedet. Kort sagt: Jødedommen slik vi kjenner den i dag ble til i diaspora.

Diasporasituasjonen for den enkelte gruppen er i konstant forandring. I utstillingen viser vi hvor langt de ulike gruppene er kommet i sin etablering. Noen har bygget egne praktbygg, andre holder til i ombygde boliger og industribygninger. Vi vil formidle likheter og forskjeller i de ulike gruppens diasporasituasjon, og hvordan disse uttrykkes i det hellige rom.

Moskeen

Ordet moské er avledet fra det arabiske mosjid, som betyr skole der man bayer seg med Guds ord i løpet. I moskeer samles muslimer til bønn og feiring av religiøse høytider. Her utføres også lære og veiledning i koranens ånd, koranens betydning, arabisk og marabisk. I tillegg er moskeer et viktig sosialt møtested.

Det finnes ingen formelle regler for hvordan en moské skal se ut. De varierer derfor i størrelse, materialbruk og utforming. Bygningen behøver ikke å være bygget som et hellig rom for å kunne kalles som moské. I tillegg kan det være innrettet som et bad eller annet område til moskeer.

Det er ikke tillatt med avbildninger av Gud, mennesker eller dyr i moskeer. I tillegg finnes ofte kullgriff og våpen nær de generelle figurene eller partene. Blått/hvitt praktiseres spesielt i større moskeer, men de aller fleste moskeer anses bilder av Gud eller Muhammed som blasfemi.

Moskeer er stort sett en kulturell og et sosialt senter. Som regel har moskeer et eget gyllet eller rom med videoverføring av predikser, eller tv-skjerm som viser avtale av Gud eller Muhammed som blasfemi.

Før muslimene går inn i moskeer gjennomgår de et omfattende renseritual der hendene vaskes med vann, ansikt, munn, nese, ører og føtter vaskes med vann på en spesiell måte. Klippet skal være skåret og kortere enn dekket. Utenlandske moskeer skaffer også mennene hud med av dem har barna. Kvinner har ikke lov til å gå i moskeer under menstruasjon og ikke for å bære eller å se på det.

Hva skjedde de første timene etter at bomben smalt, da vi fortsatt ikke visste hvem som sto bak de grusomme handlingene?
 What happened during the first hours after the bomb exploded, when we still didn't know who was responsible?

"Nå ligger dere jævla tynt an!"
 "You're in a damn tight spot now!"

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2011/08/11/18211411>

"Det er vel neppe noen opprinnelig norske som står bak dette!"
 "It is unlikely that anyone originally from Norway is behind all this!"

<http://blog.barnett.com/?p=4827>

"Nei folkens, nå tar vi med hagla og melder oss på Tea Time!"
 "No, folks, let's grab our shotguns and sign up for Tea Time!"

"Tea Time is a campaign from the Norwegian Antiracist Centre, where Muslims invite people home for tea."
<http://blog.barnett.com/?p=4827>

"Tør du å gå ut i dag?"
Den muslimske ekspeditøren svarte: "Hvorfor skal jeg være redd? Dette er landet mitt."

"Dare you go out today?"
 The muslim clerk answered: "Why should I be afraid? This is my country."

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2011/08/11/18211411>

En ung mann i moskeen forteller at en venn av ham ble jaget ut av T-banen fredag ettermiddag.

A young man at the mosque related that a friend of his was thrown

Fornærmelser, spytting og trusler. I timene etter terroraksjonen ble mange innvandrere overfalt av sinte nordmenn som lette etter synderbukker.

På fredag ettermiddag var "alle" overbevist om at muslimske ekstremister sto bak angrepet. Senere på kvelden viste det seg at en 32 år gammel etnisk nordmann var ansvarlig både for bomben og for massakren på Utøya. I denne perioden av usikkerhet, der ingen visste hvem som var ansvarlig for handlingene, ble flere personer utsatt for grove trusler fra naboer, medpassasjerer og folk på gata. Gruppene som ble utsatt for hets var muslimer og andre med et utenlandsk utseende.

Insults, spitting and threats. In the hours after the terrorist attacks many foreigners were harassed by outraged Norwegians searching for scapegoats.

On Friday afternoon, "everybody" was convinced that muslim extremists were behind the attacks. During the evening it transpired that a 32 year old white and blond Norwegian man was responsible both for the bomb in central Oslo and for the massacre at Utøya. In the meantime several persons were exposed to gross harassment from neighbours, fellow passengers and passers-by who needed to vent their feelings of anger and hatred against certain groups: Muslims and others with a foreign background.

DEN SOM VET BEST HVOR SKOEN TRYKKER ER DEN SOM SELV HAR SKOEN PÅ

Jeg fant fort ut at det mest fruktbare ville være å snakke med dem det gjaldt, nemlig asylsøkere, flyktninger og andre minoriteter, - gjerne ikke-vestlige innvandrere, for å forstå hvordan ulike kulturer bor. Som Birgith Ness så fint sa det; Den som vet best hvor skoene trykker, er den som selv har skoene på. Jeg måtte se boligen deres og snakke med dem selv. Intervjuene ble veldig viktig i mitt arbeid med å lage boliger for asylsøkere.

Jeg tok kontakt med voksenopplæringen i Kristiansand og Trondheim, Tea Time, mine foreldres venner med flyktningbakgrunn, og sist men ikke minst fikk jeg god hjelp til å finne passende informanter av en bekjent som kjenner mange asylsøkere.

Utvelgelse av intervjuobjekter: ulike nasjonaliteter, ulike familietyper (enslige, enslige mindreårige og familier), asylsøkere eller flyktninger, gjerne ikke-vestlige innvandrere da deres kultur er minst lik nordmenn.

Nedenfor står spørsmålene jeg stilte informantene. Disse spørsmålene er noe veiledende, da

jeg også lot informantene styre intervjet ved å la dem snakke om det de syntes var viktig i forhold til livet sitt her i Norge. Grunnen til dette var at jeg med intervjuene også ville finne ut hva som var viktig for dem.

Likevel prøvde jeg å la disse spørsmålene være rammene rundt samtalene jeg hadde med informantene.

Jeg hadde også i bakhodet at spørsmålene kan legge opp til at informantene svarer at de ønsker store boliger, eller at alle ønsker seg store drømmeboliger som de ser.

SPØRSMÅLENE SOM BLE STILT PÅ INTERVJUENE JEG GJORDE MED INFORMANTER MED MINORITETSBAKGRUNN:

1. Hva tror dere skiller et norsk hjem/bolig fra deres hjem/bolig?
Hva er forskjellen på deres bruk av boligen og nordmenns bruk av boligen?
2. Hva er de viktigste kjennetegnene ved boligen i deres kultur? F.eks gjenstander, innredning, planløsning etc.
3. Hva er en god/dårlig bolig for dere?
4. Hvilke rom er det viktigste rommet i boligen deres? Hvorfor?
5. Hva er annerledes i boligen deres idag fra boligen dere bodde i de første årene deres i Norge?
Har boligen deres endret seg med tanke på gjenstander, dekorasjon, innredning, planløsningen etc? Hvorfor tror dere det har endret seg/ ikke endret seg?

Antirasistisk Senter : Tea Time
ter.no/tea-time.4873132-98689.html
YouTube Wikipedia Nyheter Populære

ANTIRASISTISK SENTER

Et uavhengig senter som jobber for å bekjempe rasisme og diskriminering i Norge

OM RASISME BUTIKK KALENDER

OGSÅ NORSK
OM RASISME
ANK
IGER
T SENTERET
R
MEDIA

Kalender
21. september
tivisme mot
me ytringer - åpent

29. september
ar: Romfolkets
net - og vår

ktiviteter

Tea Time er en kampanje der norske muslimer inviterer ikke-muslimer hjem på te, rett og slett for å bli litt bedre kjent. Det eneste alle som inviterer har felles er en muslimsk bakgrunn, og et ønske om å vise et bredere bilde av norske muslimer enn det som ellers får plass i mediene.

Bakgrunn

Statistikk viser at etniske nordmenn som kjenner personer med minoritetsbakgrunn har mindre fordommer. Statistikk viser også at det store flertallet av den etnisk norske befolkningen ikke har venner med minoritetsbakgrunn. Dette er et sterkt signal om at det er behov for å møtes, snakke sammen, avkrefte de enkle ideene vi ofte har om hverandre.

Spesielt de to siste årene har norske muslimer opplevd et økende, ofte negativt fokus. Det er derfor større behov enn noen gang for å ta oss tid til å lære hverandre å kjenne - rett og slett ta en kopp te sammen.

Vil du invitere eller bli invitert på te?

Hvis du ønsker å invitere på te men ikke vet hvem, eller hvis du ønsker å bli invitert på te, kan du sende en e-post til teatime@antirasistisk-senter.no. Husk å opplyse om hvor i landet du bor (eventuelt i hvilken bydel av Oslo). Vi gjør deretter vårt beste for å koble mennesker sammen.

Filmene

ALI - TOLK OG GOD VENN

Tolken min heter Ali Azar-nia. Han er fra Kurdistan og kom til Norge 9 år gammel som flyktning. Idag er han 31 år gammel. Ali har et stort nettverk av venner og bekjente med minoritetsbakgrunn. Han har hjulpet meg å komme i kontakt med flere informanter til prosjektet mitt.

Ali bor i Kristiansand med sin bror. Han har bodd i byen siden han kom til Norge, og jobber som audiograf på sykehuset i Arendal. Han er sammen med norske kollegaer i arbeidstida, men foretrekker å være sammen med sin internasjonale vennegjeng i fritida. Ali synes nordmenn er vanskelige å komme innpå, og han skulle ønske de var litt mer avslappet og uformelle enn det han mener de er. Videre forteller han meg:

"Mora mi flyttet til Oslo for flere år siden sammen med resten av søskenflokken min. Jeg ønsker selv å flytte til Oslo, men ikke før jeg får solgt huset mitt her i Kristiansand. Jeg ønsker å bosette meg i Oslo fordi det er et mer internasjonalt sted å bo enn Kristiansand. Man skiller seg ikke ut, og det finnes et stort fellesskap av mennesker med minoritetsbakgrunn i hovedstaden."

INFORMANTENE MED BAKGRUNN SOM ASYLSØKERE ELLER FLYKTNINGER

INFORMANT 1

Nasjonalitet: Kurdistan

Husstand: 3:

Far Khalil Palani, 39 år

Mor Afsaneh Gholami, 32 år

Sønn Zana, 9 år

Flyktninger

Antall år bodd i Norge: 9 år

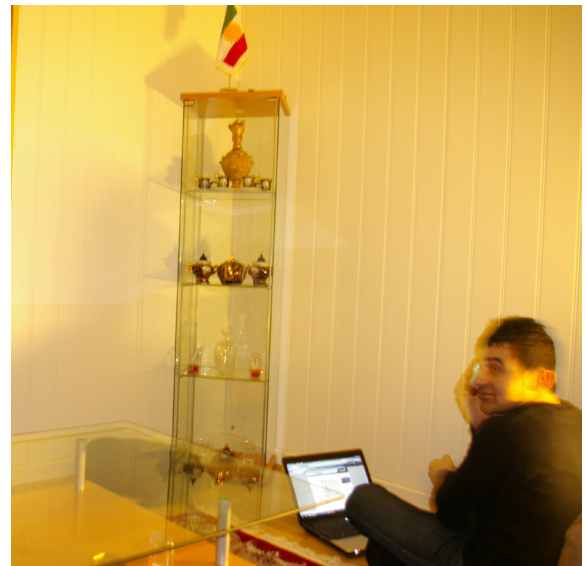
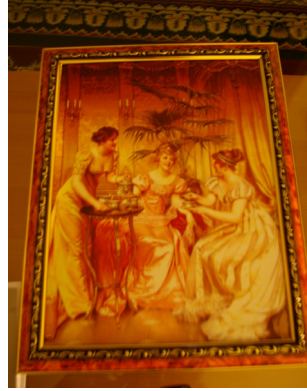
Antall år bodd i nåværende bolig: 2,5 år

Kun bodd i leieboliger tidligere

Bor i Kristiansand

Han jobber på bilpleien og hun studerer til sykepleier.

Kurdisk tv var på da jeg kom på besøk. De snakket godt nok norsk til at jeg ikke trengte tolk. Gjestfriheten var det ikke noe å si på, og jeg ble vist rundt i boligen deres og vartet opp med deres tradisjonelle kurdiske te og kjeks.

Afsaneh: "Murhus, enebolig. Boligene er billigere og enebolig er vanlig i vårt hjemland. Dekorasjoner med gipsformer på vegg og himling er vanlig. Åpen kjøkkenløsning. Vinterhage midt i boligen med glass i taket er også vanlig."

"Der vi kommer fra er det ikke uvanlig med gjesterom nok for en familie. Eneboligene i mitt hjemland er vanligvis ca 220 - 240 m² i størrelse.

Khalil: min bror har 11 barn. Søstra mi kommer på besøk med sine 6 barn. Menn, kvinner og barn er ofte i separerte rom i boligen. Ikke uvanlig at det hos min bror er 13 mennesker i huset samtidig. familie, venner. Dagens Kurdistan har mindre familier, 5-6 i familien er blitt mer vanlig enn de kjempestore familiene. Men det er likevel viktig med store boliger for besøk av slekt og venner, både daglige besøk og overnattingsbesøk må det være rom for."

Afsaneh: "Møblene i Norge er ikke så fine. I Kurdistan har innredning av hjemmet og møblene en mer kongelig stil. Og så savner jeg de kjempestore sofaene som vi er vant med fra vårt hjemland. Møblene i Kurdistan er mye billigere. Mye av møblene er importert fra Dubai. Vi ønsker å ta det beste fra hver kultur og innrede boligen deretter. Men vi synes ikke stilen i Norge er så fin."

Khalil:

"En god bolig for meg er en slik en som i Kurdistan, stor og romslig og nok til mange gjester. Slik at familier og venner kan komme på besøk når som helst. Det er ikke det samme å bo her i Norge som i Kurdistan. Vi får ikke så mye besøk som i Kurdistan. Det er vanskeligere å besøke hverandre og alt må avtales."

Afsaneh: "en god bolig for meg er en stor romslig bolig. Her i Norge har dere ikke så mange rom i boligen, maks 4-5 rom. Jeg drømmer om en villa."

Det viktigste rommet i boligen er stua og kjøkkenet. For her er vi mest. I denne boligen vi bor i nå oppholder vi oss mest i stua fordi kjøkkenet er så bittelite. Standarden i denne

boligen er bedre enn de kommunale boligene vi leide tidligere.

Vi ønsker å henge opp noen av teppene våre på veggen. Men nå har vi alle teppene på gulvet, de isolerer veldig godt mot det kalde og trekkfulle gulvet. Alle teppene vi har her kommer fra Kurdistan.

Vi kommer aldri til å bli norske, selv om jeg tar det som er positivt med norsk kultur med meg.

Vi har et nettverk av kurdere her i byen. Vi kjenner noen få nordmenn, men ikke så mange.”

Hvorfor sitter dere på gulvet når dere har sittemøbler?

“Teppene våre er jo også sittemøbler!”

INFORMANT 2

Nasjonalitet: Kurdistan

Husstand: 6:

Far Ibrahim Tharyi, 43 år

Mor Amina Alinjad, 43 år

Fire barn på 20, 19, 13 og 3. Det eldste barnet bodde i Kurdistan mens de tre andre bodde sammen med dem i Norge.

Flyktninger

Antall år bodd i Norge: 2 år

Antall år bodd i nåværende bolig: 6 måneder

Bodde i rekkehus i 1 og 1/2 år før de flyttet hit.

Bor i Kristiansand

Ingen av foreldrene var i arbeid. Døtrene på 19 og 13 gikk på ungdoms- og videregående skole.

Her måtte tolken min Ali tolke. Det viste seg at døtrene snakket svært godt norsk, mens foreldrene snakket ingenting norsk. Trass i språkproblemene var familien svært behjelpelige og pratsomme (på kurdisk).

Også her var gjestfriheten stor. Faren sto i oppkjørselen og hutret og vinket til oss da vi kom kjørende. Det var ikke nødvendig å stå her ute i kulda og vente på oss sa jeg litt brydd, han avfeide meg vennlig og sa at selvsagt skulle han stå og vente på gjestene sine. Det gjorde han bestandig. Dessuten var det ikke så mange som kom på besøk, de var så glade for all besøk. Norge er et ensomt land å bo i.

Ibrahim og Khalil (far i informantfamilie 1) har en fortid som geriljasoldat sammen.

Også her fikk jeg servert tradisjonell kurdisk te og kjeks. Mauhd kalles denne teen fikk jeg vite.

Kurdisk tv var på her også da jeg kom på besøk

Ibrahim: "Temperaturen har mye å si. Utvendig består den kurdiske boligen vanligvis

av murstein og betong. Innvendig er den formet av (flytende) gips. Husene i Kurdistan er ulike fra hverandre, mens her i Norge ser alle hus like ut. Vi bruker mye gipsdekorasjoner på vegger og himling i vårt hjemland, og marmorstein. Dekoren er mye enklere her i Norge.

I Kurdistan består boligen av mange flere rom enn i Norge. Vi tenker mye på gjestene våre, det er ikke uvanlig å ha to gjesterom i boligen. Alle gjester skal føle seg velkomne til vårt hjem. Stuene i vårt hjemland er fem ganger større enn stua i denne boligen, og stuetepene er også mye større enn dem vi har på gulvet her."

"Grunnen til at stuene i Kurdistan er så store er fordi det alltid er mye gjester i hjemmet vårt, nesten hver dag får vi gjester. I snitt kommer det 4-5 gjester på besøk hver dag. Og i høytidene besøker alle hverandre."

Ibrahim har seks søstre og fire brødre, og alle hans søsken har familie. Tilsammen er de over 50 personer. Foreldrene og søsknene hans bodde på en 400 m² stor tomt, der bygde de tre boliger for storfamilien.

En så stor bolig gjorde det mulig for familieutvidelse og flere generasjoner kunne bo under samme tak. Stua på 25 m² var det naturlige samlingsstedet for familien, slekt og venner.

Amina:

"Jeg kommer fra en familie på ti. I tillegg til de ti, bodde det tjuefem andre slektinger under samme tak. Boligen vår var på ca 300 m²."

Jeg spør hvordan det er mulig at så mange bor sammen.

Amina ser ikke noe problem i det og forteller videre:

"Det er vanlig at fem barn sover sammen i et rom. Soverommene er ca. 12 m² store. Det var fem slike soverom i boligen vår i tillegg til flere gjesterom som også ble brukt av familien når vi ikke hadde gjester."

"Slekta mi var så stor at halve landsbygda var i slekt med meg. Familiebesøkene gikk på runde i landsbyen siden det var så store familiebesøk hver kveld. En kveld kunne det være hjemme hos min familie, neste kveld kunne det være hos noen andre av mine slektinger."

"Jeg er vant med større kjøkken enn det jeg har nå. Kjøkkenet er et sosialt sted, det skal være plass nok til mange kvinner som kan lage mat samtidig."

"Kjøkkenet i boligen vår her er altfor trangt. Jeg vil det skal være 12 m² stort. Dessuten ønsker jeg glasskap. Det som er fint skal vises frem, ikke gjemmes bak treskap."

Ibrahim: "Badet er også for trangt. Vårt folk trives ikke i trange rom."

"Selv om ikke alle kurdere har så stor familie eller mange barn som familiene min kone og jeg kommer fra, bygger de likevel store hus for kommende generasjoner. Flere generasjoner bor under samme tak i vår kultur, derfor trenger vi store boliger."

"Vi har store boliger i Kurdistan, men kvaliteten på boligene er mye bedre her. Og så bruker vi gassovn til oppvarming."

Amina mener kjøkkenet er det viktigste rommet i boligen, etterfulgt av stua på 2.plass. Hun er mye på kjøkkenet og lager mat, og hun liker å samles på kjøkkenet sammen med andre kvinner.

Ibrahim synes stua er viktigst fordi det er en samlingsplass for familie og venner. Begge ønsker et større bolig enn det de har nå,

de ønsker en enebolig fremfor den lille leiligheten de bor i. Videre ønsker de å innrede boligen sin med kurdiske møbler med en mer kongelig stil. De ønsker både store sofaer og tradisjonelle puter som legges opp til veggen for å hvile ryggen på.

Ibrahim:

“Spesielt min generasjon eller eldre generasjoner liker å sitte på gulvet med puter inn til veggen som ryggstøtte. Gulvteppene er tykke slik at det blir behagelig å sitte på gulvet. Før i tiden var alle fire vegger i stua brukt til sitteplasser, puter ble da stilt opp langs alle fire vegger. Idag er det vanlig å bruke kun et par av veggene, gjerne vegger uten vindu, til sitteplasser. En voksdruk blir plassert midt i stua og brukt som bord. Man sitter altså rundt voksduken.”

På spørsmål om hvordan Ibrahim tror boligen deres ser ut etter at de har bodd 20 år i Norge, svarer han at han ønsker den skal være uendret.

“Om tjue år ønsker jeg at hjemmet mitt i Norge skal se ut som boligen min fra Kurdistan. Jeg vil helst ikke endre på noe, selv om jeg mest sannsynlig må endre meg. Jeg er tvunget til å endre meg. Det er f.eks for kaldt å sitte på gulvet her i Norge. Stua trenger kanskje ikke være så stor som den jeg var vant med da jeg bodde i mitt hjemland, for det kom-

mer ikke så mange på besøk til oss her i Norge som i Kurdistan likevel."

Amina:

"Jeg tror jeg kommer til å endre meg etter 20 år i Norge, og dermed også boligen min. Jeg vil ikke skille meg ut fordi jeg ønsker å ha et godt naboskap med de norske naboene våre. Innerst inne ønsker jeg at alt skal være som i Kurdistan, også når det gjelder hvordan boligen skal se ut og hvordan boligen vår innredes. Men på grunn av barna og de norske naboene må jeg tilpasse meg den norske stilen.

Jeg håper i beste fall at jeg kan blande stilene, bevare noe av den kurdiske stilen og ta opp nye norske og vestlige stiler."

Veggene i hjemmet deres er nakne fordi de liker nakne vegger. De ønsker ikke å ha noe mer enn et par malerier på veggene. Videre ønsker de diamantlyskrone. Slike lyskroner er vanlig i Kurdiske hjem, sier de.

Ibrahim:

"Jeg savner kurdiske gjenstander som trommer, fløyter og håndverks-gjenstander av keramikk og tre i hjemmet mitt. Disse kjente gjenstandene gjør det ukjente hjemmet vi bor i her i Norge mer kjent."

Datteren Binar på 13:

"Jeg vil ha et moderne hus. Jeg mener norske hus som

nordmenn bor i er moderne. Jeg vil ha kule møbler. Jeg vet ikke helt hva jeg vil ha i huset mitt, men ikke gamle møbler som dette her. Kanskje jeg vil ha sånne møbler som de har på IKEA. Jeg synes smaken til foreldrene mine er gammeldags."

Informant 3

Nasjonalitet: Kurdistan

Husstand: 2

Eldre ektepar:

Far Mahud Moammdi, 60 år

Mor Sara Nabizad, 52 år

De har åtte voksne barn. Noen av dem bor i Norge, og noen i Kurdistan

Flyktninger

Antall år bodd i Norge: 9 år

Antall år bodd i nåværende bolig: 9 måneder.

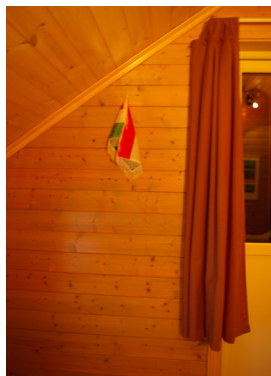
Paret bor i en enebolig som de leier.

Har tidligere bodd i enebolig i Grimstad, men det ble for dyrt.

Bor i Kristiansand

Ingen av dem arbeider.

Ali var min tolk her også. Vi dro på besøk til dette paret kl 23 på kvelden. Jeg var ganske motvillig til besøket grunnet at det begynte å bli så sent. Men tolken sa at han hadde snakket med Mahud, og han ba oss innstendig om å komme og ikke tenke på hva klokka var.

Paret bodde langt fra Kristiansand sentrum, og ganske avsides i forhold til naboer, butikker og aktivitetstilbud. Vi kom kjørende i tykk snøskodde da vi så en mann ved veikanten som vinket. Også han ønsket å gå ut til veien, som lå en halv km fra boligen hans, for å ta oss imot. Med en stor bart og et stort smil gav han meg en stor klem.

Jeg var så vidt innenfor døra da jeg fikk en real dusj av manneparfyme på meg. Mahud sa med et stort smil at dette var hans favorittparfyme og derfor ønsket han å dele den med gjestene sine. Ali som kom etter meg. Han og fikk en dusj av samme sort.

Også her fikk jeg servert kurdisk te og kjeks.

Mahud og Sara bodde på en ganske idyllisk plass, sett med norske Øyne vel og merke. Boligen lå på toppen av en ås, skjermet for all innsyn fra naboer og med skogen rett utenfor stuedøra. Huset de bodde i var nyoppusset og innredet slik de aller fleste nordmenn ville

kalt hjemmekoselig og fint.

Trass i at klokken var 23 uttrykte de begge glede over å få besøk av oss. Vi satt langt utover tiden som var tiltenkt til intervjuet. Det var tydelig at de satte pris på besøket.

Men paret gav raskt uttrykk for at de ikke likte seg i boligen. Grunnene var flere.

Mahud:

“Beliggenheten, vi bor altfor langt vekk fra folk. Det er jo ingen naboer her! Vi ønsker å bo i en leilighet i sentrum av Kristiansand. Folk fra Kurdistan vil være i nærheten av hverandre. For meg er den virkelige gleden i livet å være blant andre mennesker og få være sammen med dem. Dette livet vi lever nå fører kun til depresjon. Vi har ikke naboer og vi ser aldri noen andre mennesker som bor rundt her, heller. Vi har ikke råd til å bo i byen, derfor bor vi her vi bor nå.”

“Her betaler vi 6500 kr i husleia per måned. I byen koster det minst 9000 kr, og det har vi ikke råd til å betale.”

"Selv om jeg bor i en bolig i sentrum med dårligere standard enn her, så gjør det ingenting. Da får jeg treffe andre mennesker. Det er trist å bo her ute så langt vekk fra folk, men vi har ikke noen andre valg. Det er så ensomt her. Vi er ikke lei av å bo i Norge, vi ønsker bare ikke bo akkurat her på denne avsides plassen."

Også her satt de og så på kurdisk tv da vi kom på besøk

Hva tror dere skiller et norsk hjem/bolig fra deres hjem/bolig?

Mahud: "De bygger så få soverom i norske boliger. Det burde være 3-4 soverom i en bolig. Kurdere liker ikke trange hus. Det er også vanlig at kurdiske boliger har hager."

Sara: "Stuene her i Norge er så små. I Kurdistan har vi store stuer og store vinduer. Vinduene her er altfor små. Det er denne frihetsfølelsen man får med store vinduer. For små vinduer gir følelsen av å være innestengt. Store vinduer hjelper mot depresjon."

Sara: "Den typiske kurdiske boligen har mange store tepper overalt. Store kommoder og mange bilder på veggen. Mer mønster i både gulv og tak. Gipsdekorasjoner i vegger og tak. Fliser og betong på gulvet."

Leiligheten vi bor i var fullmøblert da vi flytta inn her. Vi liker ikke møblene i det hele tatt. Vi liker ikke skråtaket og vi liker ikke å bo så trangt. Vi synes sofaen og fargen på sofaen er stygg, og er flau for å vise dette fram for gjestene. Dette er ikke kurdisk smak."

"Og vi forstår ikke hvorfor badene skal være så små her i Norge, det er jo ikke bare vi som bor her som skal bruke badet. Gjестene som kommer på besøk skal også bruke badet vårt og derfor er det viktig med et stort bad. Det viktigste når en gjest kommer på besøk er at vedkommende skal ha det bra hos oss."

"Sier du at denne innredningen er typisk norsk og blir sett på som fin? Vi synes innredningen er ganske stygg, den gir oss ikke noe glede."

Mahud vil ha skinnsofa, hvite gardiner, malerier av natur, små kommoder med små glassgjenstander. Spotlight som de har nå i stua faller heller ikke i smak. Krystallysekrone er det de vil ha.

Sara ønsker store, fine tepper i boligen deres, store beige gardiner med mønster, skinnsofa og 60 tommer tv-anlegg.

Mahud:

"En god bolig for meg er en stor enebolig på en stor tomt. Minst tre soverom, ett for meg og min kone,

og to for familie eller andre gjester som kommer på overnattingsbesøk. Jeg ønsker meg stort kjøkken som er adskilt fra stua. Nordmenn får ikke så mange gjester på besøk. Da vi bodde i Kurdistan, kunne vi få opptil 10-15 gjester på besøk om dagen. Gjestene var både venner og familie. Vi hadde svært mye bestikk i skapet på grunn av alle gjestene vi fikk besøk av."

Mahud vil ha 8x10 m stue. Kjøkkenet skal være 3x4 m.

Sara vil ha et stort kjøkken med et stort spisebord fordi hun vil samle familie og venner på kjøkkenet.

"Det finnes for det meste store hus i Kurdistan," sier Sara. Huset deres hadde 3 soverom, stort bad på 2x3 m og romslig kjøkken 3x4 m. "Hagen skal også være stor; 80-100 m². Opp til 85 % av alle kurdere har store hus, fordi vi har mye land og billig land. Det er færre regler og restriksjoner i forhold til husbygging enn her i Norge. Men tilgang til strøm og vann er bedre her i Norge."

Sara mener at kjøkkenet er det viktigste rommet i boligen. Det skal være romslig fordi det letter matlagingen. Og kvinner kan samles på kjøkkenet og lage mat sammen. Det må være fint på kjøkkenet. Fine, gullbelagte skap og fint bes-

tikk.

Mahud mener stua er det viktigste rommet i boligen, fordi stua er det rommet man slapper av i og bruker mye tid i. Her kan man være sammen med familien sin og venner og andre gjester som kommer på besøk.

Sara mener at smaken hennes og måten hun ønsker å innrede boligen sin på ikke har endret seg på disse 9 årene, men at barna hennes har endret smak. De blander kurdisk og norsk kultur.

Sara:

"Barna våre spiser kurdisk mat men innreder boligen sin på norsk vis, det vil si IKEA-stil."

På spørsmålet mitt om hvorfor Sara ikke har endret smak, svarer hun:

"Jeg trives ikke i dette landet og savner Kurdistan. Jeg skulle ønske at nordmenn var mer sosiale, da ville jeg kanskje ha trivdes i Norge."

Mahud:

"I Kurdistan har de mye nære bånd til slekt og venner enn det nordmenn har."

Mahud og Sara:

"Hvis vi hadde bodd her i Norge i ti år til ville vi fortsatt ikke endret smaken vår. Vi mener at det skyldes alder, dårlige norskkunnskaper og det norske samfunnet forøvrig. Vi klarer ikke å komme innpå"

nordmenn og deres kultur. Nordmenn synes å være kun opptatt av jobben og kulturen sin."

"Vi ønsker å bo sentralt. Det ville ganske sikkert økt livskvaliteten vår fordi vi hadde fått kontakt med våre naboer og truffet andre mennesker daglig."

Også i denne boligen lå det mange tepper på gulvet. Teppene var tyrkiske, og de var deres egne. De hadde mange tepper, men hadde gjemt vekk de fineste. De bodde i denne boligen midlertidig, men en dag når de flyttet inn til byen, da skulle de fineste teppene også frem på gulvet.

INFORMANT 4

Nasjonalitet: Kambodsja

Husstand: 6

Tre generasjoner under samme tak

Far: Sovinn Kourng, 79 år

Mor: Rinn Thou, 68 år

Datter: Savouth Kourng, 26 år

Mann til datter: Bunthan Mao, 32 år

Savouth og Bunthan har to små sønner, Steven og Stephen.

Flyktninger

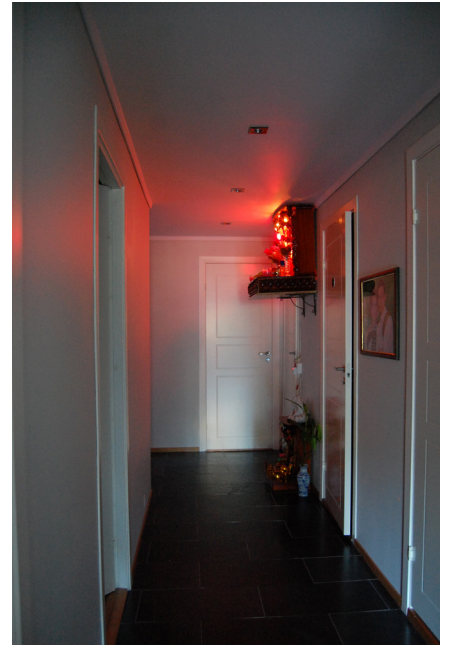
Antall år bodd i Norge: 25 år

Antall år bodd i nåværende bolig: 6 måneder.

De bor i en leilighet som Savouth og Bunthan har kjøpt. Tidligere bodde foreldrene hos bror til Savouth, som bodde i nærheten av der de bor idag. Den gang bodde Savouth og Bunthan alene med barna sine i en leilighet de leide.

Bor i Vennesla. Foreldrene er hjemme og passer barnebarna, mens dattera og svigersønnen arbeider. Barna og barnebarna snakker svært godt norsk, men foreldrene snakker ikke norsk i det hele tatt og bruker barna som folk.

Savouth:

"Vi har ingen hage siden vi bor i leilighet. Men vi har en veranda som vi bruker til hage. Slik kan vi plante alle grønnsakene som vi spiser i hjemlandet vårt. Vi skulle ønske vi hadde en stor hage. Det hadde vært en drøspesielt for foreldrene mine. Det er de som planter og steller grønnsakene som gror på verandaen vår."

Savouth: "Jeg er nok mer norsk siden jeg har vokst opp i Norge og har norske venner. Jeg bruker boligen som nordmenn, mener jeg."

Rinn: "Jeg vil at både norsk og kambodjansk kultur skal være likestilt i hjemmet. Det kan du se ut fra hvordan jeg innreder dette hjemmet."

Savouth:

"Forskjellen på norske og kambodjanske hjem er at vi får oftere gjester på besøk hjemme hos oss enn nordmenn."

Bunthan: "Innredningen og ulie tradisjonelle gjenstander skiller norske og Kambodsjanske hjem."

Rinn: "I norske hjem er det flere malerier og kunstgjenstander. Nordmenn liker ikke ramme rundt bildene. I denne leiligheten er det dekorert med både norske og kambodjanske gjenstander. Jeg dekorerer hjemmet ut i fra det jeg synes er fint uavhengig om det er norsk eller kambodjansk dekor, derfor har stilen i dette hjemmet blitt blandet."

Savouth: "Det som kjennetegner kambodjanske boliger er at de ofte er laget av strå, stråhytter. Slike boliger er vanlig på landsbygda. I byene er boligene bygget i mur eller betong."

Bunthan:

"Planløsningen i norske boliger er ulik kambodjanske boliger spesielt når det gjelder kjøkkenet. På landsbygda i Kambodsja ligger kjøkkenet vanligvis bak huset utendørs."

Rinn:

"Det er fordi kambodsjanere fyrer med ved. De tenner et bål og bruker ikke komfyr. Videre har de ikke vifte til å kontrollere røyken eller osen med, og derfor er det ugunstig å anlegge kjøkken innendørs. I byene i Kambodsja bruker de gassovner."

Bunthan:

"I Kambodsja er over 90 % av befolkningen buddhister. De fleste har alter og buddha-statuer i hjemmene sine. Mange har et lite bønnenrom på 3-4 m² i boligen sin."

"En annen stor forskjell på norske og kambodjanske boliger er at i Kambodsja sover vi ofte flere på ett soverom. I landsbygden min sover folk flest på gulvet eller på senger uten madrasser. Det er ikke uvanlig at en familie med mange barn sover på rekke og rad på gulvet. Når barna blir eldre blir de skilt på gutterom og jenterom. Tre døtre sover gjerne i samme seng. Det spiller ingen rolle hvor mange som sover på ett rom, så lenge menn og kvinner sover i adskilte rom."

"Vi får besøk nesten hver dag. Det gjør ikke nordmenn. Noen dager kommer det få gjester, andre dager mange på en gang. 2-3 ganger i måneden har vi større sammenkomster/fester."

Rinn: "Jeg har fem barn og ti barnebarn, og de kommer på besøk med jevne mellomrom."

Bunthan: "Vi pleier å kjøre mine svigerforeldre overalt. Ingen av

dem har førerkort. Ellers pleier de å være hjemme når jeg og min kone er på arbeid.”

Rinn: “Jeg liker eneboliger med hage. Jeg elsker å stelle i hagen. Jeg prøver å lage min egen lille hage på verandaen her så langt det lar seg gjøre.”

Bunthan: “En god bolig for meg er en bolig som er sikker og teknisk i god stand. Boligen skal være sikker mot brann, tyveri etc og være energibesparende.”

Savouth: “En god bolig for meg er en bolig jeg føler meg hjemme i. Jeg er opptatt av innredning og å gjøre hjemmet vårt koselig. Og jeg er veldig glad i å lage mat. Derfor ønsker jeg meg et stort kjøkken. Det er meg som lager mest mat i dette hjemmet, men mamma lager også mat.”

“Foreldrene mine skal bo hos oss resten av deres liv. Det er helt normalt i Asia at foreldrene bor hos datteren sin familie. Dette er en stor forskjell fra den norske kulturen. Tanken på å sende dem på aldershjem har aldri streift meg. Uten storfamilien rundt seg ville de blitt så ensomme. Og foreldrene ønsker også å bo hos sine barn.

Rinn: “Jeg vil enten bo her hos dattera mi eller hjemme hos sønnen min.”

Savouth: "Jeg mener at det viktigste rommet i boligen er stua. Her samles familien og vi koser oss foran tv eller spiser og er sammen. I dette rommet får vi besøk, spiller spill og prater. Her finner det sosiale samværet sted."

Bunthan: "Jeg er enig med kona mi. Stua er viktigst fordi det er et samlingssted for familie og venner."

Rinn: "Soverommet er viktigst for meg, fordi jeg oppholder meg mye der og fordi jeg sover der."

Sovinn: "Stua er viktigst for meg fordi her får vi besøk, og slekt og familie samles her."

Hva er annerledes i boligen deres nå enn de første årene dere bodde i Norge?

Savouth: "Det er stor forskjell på boligen i bodde i før og den vi bor i nå. Da jeg var liten, bestemte jo mamma og pappa hvordan boligen skulle se ut. Den var nok mer kambodsjansk enn den er nå."

Rinn: "Det er stor forskjell på boligene jeg

bodde i i hjemlandet mitt og boligene jeg har bodd og bor i, i Norge. Da Pol Pot tok over landet vårt, tok de også huset vårt. Vi fant et skur som hele familien vår bodde i. Vi er heldige som får bo i Norge.”

INFORMANT 5

Nasjonalitet: Vietnam

Husstand: 2

Far Ly Chenh Huong, 58 år

Mor Ngo Ngoc Loan, 53 år

Har tre voksne barn som bor i Norge

Flyktninger

Antall år bodd i Norge: 30 år

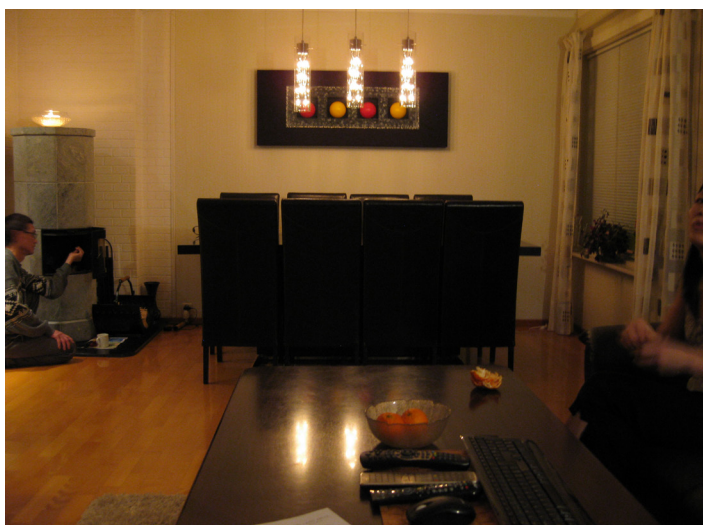
Antall år bodd i nåværende bolig: 29 år og 9 måneder

Bodde i mottakssentral i Kristiansand de tre første månedene i Norge.

Bor i Kristiansand

Begge er i arbeid

Loan: "Alteret med røkelse og vietnamesiske malerier er vel det som er mest typisk når man går inn i et vietnamesisk hjem. Boligene i Norge bygges i tre, mens de bygges i betong og mur i Vietnam. Pga klimaet åpner man opp boligen mye mer enn i Norge.

Ellers synes jeg det er vanskelig å svare på dette spørsmålet. På landet i Vietnam har de ikke sofa. Og i den vietnamesiske boligen legges det fliser på gulvet og ikke tepper pga varmen og fuktigheten, og ikke minst pga insektene."

Huong: "Jeg er imot slike altere man finner i de fleste hjem i Vietnam. Troen ligger i hjertet ditt, du trenger ikke vise den fram."

Loan:

"Mange vietnamesere har ett eller flere altere i boligen sin. Jeg har ikke noe behov for et slikt alter i vårt, enten det er et alter for religion eller et alter for avdøde forfedre."

Loan: "En annen ulikhet mellom boliger i Vietnam og Norge som jeg kommer på nå, er at man sitter på huk og vasker opp i Vietnam. Det er derfor en oppvaskkran nærmere gulvet. Dessuten bruker de gassovn eller ved til matlagning i Vietnam."

“En god bolig for meg er nærhet til viktige funksjoner som skole for barna, arbeid, parkering og buss. At boligen skal stå på en fin tomt med gode solforhold og hyggelige naboer er viktige for meg.”

Loan: “Stua er det viktigste rommet i boligen fordi den blir mye brukt av familien vår. Jeg oppholder meg i stua så og si hele dagen, unntatt når jeg ikke er hjemme da. Jeg ser på tv, sitter foran dataskjermen eller så sover jeg i stua. Stua skal være koselig, det er viktig å ha det koselig rundt seg. Spisestua bruker familien også mye. Vi sitter ofte med laptopene våre i spisestua eller så sitter vi der når vi har middagsgjester.”

Huong: “Stua er det viktigste rommet i boligen. Her kan jeg se på tv og slappe av. Og av og til får vi gjester. Da er de her i stua. Men jeg bruker mest tid på datarommet mitt i 2. etasje.

De første årene vi bodde i Norge var vi slett ikke opptatt av hjemmet vårt. Det viktigste var å lære seg norsk og få seg arbeid. Dessuten hadde vi heller ikke penger til å bry oss om å dekorere boligen. For oss var det bare et oppholdssted. Fokuset vårt var å sette seg inn i det å leve i Norge. Vi kjøpte gamle møbler og en ny tv da vi kom til Norge. Det var underholdning for oss og gjorde fritiden mindre trist.”

Loan: "Da vi kom til Norge så vi bare skog, og det var veldig kaldt."

Huong: "Det er det samme hvor jeg bor bare jeg har frihet."

"Vi var veldig opptatt av å integreres i det norske samfunnet fortrest mulig. Vi skulle jo bo her resten av livet, selv om vi ikke likte poteter."

Loan: "Vi var veldig unge, og da var det lettere å bli integrert. Vi hadde en åpen innstilling til forandring og det norske samfunnet. Jeg synes norske hjem er fine. Det er jeg som innreder mest her i huset."

INFORMANT 6

Nasjonalitet: Vietnam

Husstand: 4

Far Le Minh Chau, 70 år

Mor Cao Thi Bay, 67 år

Har fire voksne barn, tre av dem bor i Norge og ett av dem bor i Vietnam

Barna kom som flyktninger. Foreldrene kom til Norge gjennom familiegjenforening

Antall år bodd i Norge: Foreldrene har bodd 17 år i Norge, mens barna har bodd her i 19 år.

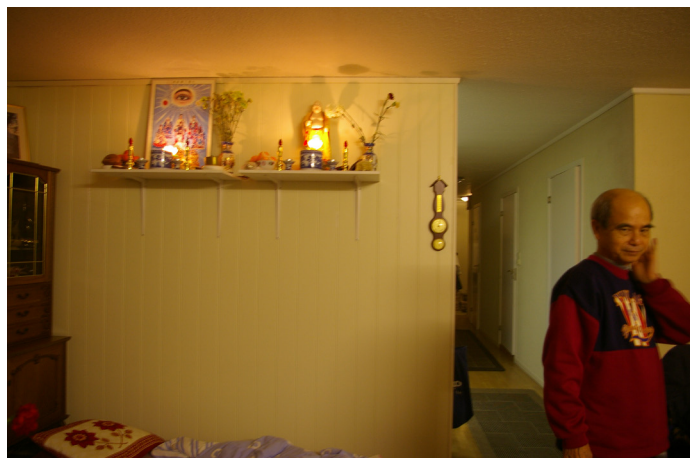
Antall år bodd i nåværende bolig: 2,5 år.

Før Chau og Bay kjøpte leiligheten de bor i nå, bodde de i en annen leilighet i 5 år som de også eide. Før der igjen leide de en leilighet i 9 år.

Bor i Vennesla

Begge arbeider som skreddere.

Chau: "Jeg synes norske hus er penere enn huse-
ne i Vietnam. Arkitekturen her er ryddigere.
Boligene i Vietnam har dårligere standard, og
de fremstår som veldig uryddige. Vietnameserne
dekorerer boligene sine annerledes enn nord-
menn, og jeg tror nordmenn bruker mer tid og
penger på hjemmet sitt."

Bay:

*"Nordmenn har mer orden og oversikt over ting.
Møbleringen av hjemmet deres er f.eks bedre planlagt
enn vietnamesernes hjem. Vi vietnamesere bruker ikke
like mye tid på dekorering av hjemmene våre. Jeg
tror vi vietnamesere jobber mer, har mindre råd og
fritid enn nordmenn til å pusse opp i hjemmet."*

Chau og Bay: "Du ser at vi har to symaskiner på
stuebordet der. Her jobber vi om kvelden."

De som vil sitte i
sofaen kan gjøre
det. Det er to ma-
drasser oppå hveran-
dre, og vi ligger
ofte på hver vår ma-
drass og ser på tv.
Da sitter sønnene
våre ofte i sofaen.
Familien er samlet i
stua selv om vi gjør
ulike ting, og det

synes vi er veldig koselig.”

“Madrassene på gulvet er for dem som vil legge seg ned og hvile eller ligge og se på tv. Det er jo så mye mer behagelig å ligge og se på tv enn å sitte i sofaen.”

“Nordmenn er litt stive og veldig ordentlige. Skal de f.eks se på tv må de sitte i en sofa. Hvorfor skal det være slik? Men vi rydder vekk madrassen i stua hvis vi får besøk av nordmenn fordi vi tror de synes det er feil måte å bruke madrassen på.”

Chau:

“Det som først og fremst møter deg når du går inn i en vietnamesisk bolig er matlukten.”

“Et alter i stua er også viktig for buddistene. Er man katolikk lager man et lignende alter for Jesus og Maria, og mange vietnamesere har alter med bilder av sine forfedre i stua. Vi har flere altere for Buddha i stua vår.

En god bolig for oss er en bolig som er ren og koselig, og som har innlagt vann og strøm.”

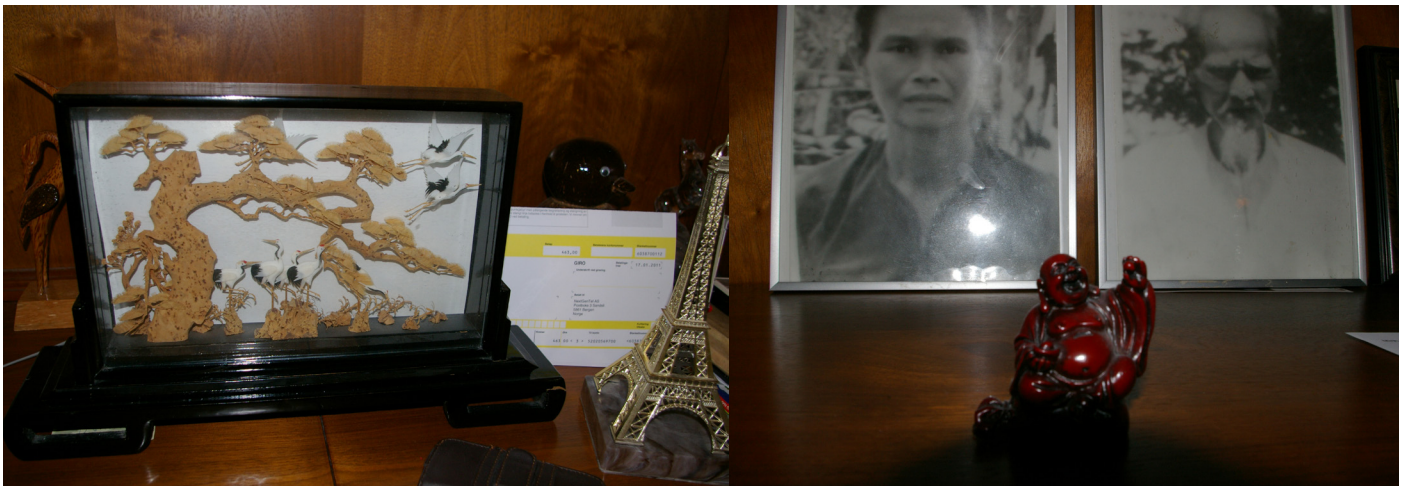
Bay: “Stua er det viktigste rommet i boligen for meg. Kjøkkenet kommer som nummer to. Jeg

mener stua bør være det fineste rommet i boligen. Stua skal være et sted å varte opp gjestene. Her kan vi vise fram hjemmet vårt og være gjestfrie.”

Chau: “Stua er det viktigste rommet i boligen fordi dette rommet er vårt ansikt utad i forhold til gjestene som kommer på besøk.”

Chau:

“De første årene i Norge foretrakk jeg å dekorere hjemmet vårt med vietnamesiske malerier og gjenstander. Det har blitt mindre av det nå. Jeg tror det er fordi jeg har forandret smak med årene. Nå foretrekker jeg norske malerier på veggene fordi de har friskere farger. Jeg ønsker også å møblere boligen min lik en norsk bolig. Jeg vil gjerne være ajour med tida jeg lever i og i forhold til det norske samfunnet.”

Chau: "Jeg ønsker å være oppdatert, jeg er åpen for nye ting og prøver å følge med i samfunnsutviklinga.

Jeg ønsker meg en nyere og bedre bolig enn den vi bor i nå, men det har vi ikke råd til."

Bay: "Vi er for gamle og kan ikke følge med på alt som skjer. Jeg tror ikke vi har mulighet til å få noen bedre bolig enn dette."

ASYLMOTTAKET PÅ BIRKELID

INFORMANT 7

Nasjonalitet: Iran

Husstand: 1

Goran Alipour, 26 år

Bodd 7 måneder i Norge

Asylsøker som nettopp har fått oppholdstillatelse i Norge. Søgne kommune har sagt ja til å ta imot ham, og han venter nå på å få seg en bolig i Søgne.

Bor i Birkelid asylmottak, rett utenfor Kristiansand.

Goran er ferdigutdannet advokat fra Iran og behersker både farsi (det iranske språket) og

kurdisk flytende.

Jeg ankommer Birkelid asylmottak sammen med tolken min, Ali. Asylmottaket ligger avsides i landlige omgivelse og bærer preg av slitasje og forfall.

Musikk fra ulike nasjonaliteter siver ut i gangene. Fellesarealene i mottaket er kalde og sparsommelig møblert. Både kjøkken og stue er ikke særlig trivelige å oppholde seg i.

Beboernes rom er innredet med seng, kjøleskap og diverse andre ting som de har funnet eller arvet av andre på asylmottaket. Goran har møbler og en gammel datamaskin som venner både innenfor og utenfor asylmottaket har gitt ham. Han betaler 200 kr for internett i måneden.

"Når noen flytter fra asylmottaket arver vi andre ofte tingene deres. Jeg liker ikke å bo her. Det er som et fengsel. Man sitter bare på rommet hele dagen og gjør ingenting. Det er ingenting å gjøre her. Ingen aktivitetstilbud. Man har ikke engang tilgang til internett. Det er så langt fra byen, alt er bare øde. Det er ingen andre mennesker her ute enn oss asylsøkere. Bussen er dyr. Det er ikke mange fra mitt land her, bare en familie. Det bor mange ulike nasjonaliteter her. Vi snakker ulike språk, og det er store kulturelle forskjeller. Det er hovedsaklig språk som gjør at vi ikke forstår hverandre. Og det finnes ingen aktiviteter som vi kan gjøre sammen for å bli kjent med hverandre heller. Jeg deler kjøkken

og bad med 15 andre. Jeg bruker ikke fellessrommet fordi det ikke er tv eller noenting annet der."

"De med samme nasjonalitet holder sammen på asylmottaket og besøker hverandre på rommene. Jeg sier hei til noen av beboerne, men har ingen venner her. Jeg har noen venner utenfor asylmottaket som jeg kjente før jeg kom til Norge. Vi besøker hverandre ofte. Jeg vil bli forflyttet til Søgne kommune (nabokommune med Kristiansand kommune). Det er rolig og fint der, og jeg har også venner der."

Hva slags bolig ønsker du å flytte inn i når du flytter til Søgne?

"Jeg er enslig, derfor trenger jeg ikke så stor leilighet, men jeg håper kjøkken og stue er adskilt fordi denne planløsninga er vanlig i Iran. Jeg vil gjerne innrede boligen min på kurdisk vis, med persiske tepper i stua, og ikke sånne ensfarvede norske vegg til vegg-tepper. Jeg vil også gjerne ha persiske sitte- og leneputer på gulvet i stedet for sofa. Videre foretrekker jeg å bruke gulvet som bord. En voksdug på gulvet legges ut når jeg skal spise."

Goran ønsker seg et stort og romslig kjøkken som kan romme alle som kommer på besøk til ham.

"Det er vanlig i mitt hjemland at døtre og mødre er mye på kjøkkenet. Og kvinnene som kommer på besøk hjelper også til på kjøkkenet."

Barna flytter ikke ut når de fyller 18 år slik som i Norge. Storfamilien trenger et stort kjøkken. Kjøkkenet er svært viktig i min kultur. Det er også mye bråk og lyder på grunn av matlaging. Derfor er det praktisk at kjøkken og stue er adskilt, slik at de som befinner seg i stua kan få fred og ro."

"Også hagen blir ofte brukt som stue i Iran, der familie og venner ofte samles om kvelden og spiser mat. En liten del av hagen kan brukes til å plante grønnsaker, men det er ikke vanlig med store grønne plener som i Norge. Iranske plener består av asfaltflater og dekket med tepper man kan sitte på."

Ali: "Hagen er en viktig del av huset i Kurdistan. En vanlig hage er ca 200 m² stor og rammet inn av høye murer på alle kanter. Det er også vanlig at familien sover sammen på taket fordi nettene kan være svært varme."

Goran: "Stua og kjøkkenet er de viktigste rommene i boligen. Stua er et sosialt sted for familie og venner, og mat er svært viktig i kulturen jeg kommer fra. Derfor er kjøkkenet og stua de to viktigste rommene i en bolig."

Jeg tror ikke jeg kommer til å endre på min iranske smak selv etter å ha bodd mange år i Norge, for dette er meg. Jeg var på besøk i et norsk hjem engang, det var veldig trangt og hadde åpen løsning. Det likte jeg ikke. Huset

var ganske nytt. De hadde altfor mye dekorasjon i boligen sin. Det er ikke vanlig i iranske hjem å ha masser av ting på veggene og masser av småting slik som nordmenn har."

Ali, tolken min, prøvde å ordne Goran en jobb som servitør i en vietnamesisk restaurant i Kristiansand. Jeg tilbydde meg å kjøre dem til restauranten slik at de kunne snakke med restauranteieren. Jeg ble med dem på jobbintervjuet.

Restauranteieren: "Snakker du norsk?"

Ali: "Han snakker ikke norsk men engelsk. Han er flittig og han er advokat."

Restauranteieren: "Du kan få prøvejobbe her i 3 uker uten lønn."

Goran: "Ok, tusen takk."

Etterpå spør jeg Goran om han er fornøyd med utfallet av jobbintervjuet og han svarer:

"Det er bedre enn ingenting. Jeg er klar over at jeg ikke har noen andre muligheter selv om jeg er ferdigutdannet advokat fra Iran. I asylmottaket er det ingenting å finne på, ingen aktiviteter. Vi har norskeopplæring to ganger i uka i noen få timer, resten av tida driver vi bare dank. Det orker jeg ikke mer. Det er bedre å ha en jobb der jeg er underbetalt enn ingen jobb i det hele tatt."

INFORMANT 8

Nasjonalitet: Iran

Husstand: 2

Far Iraj Nahid, 57 år

Mor Ziadpour Imansepahi, 53 år

Asylsøkere. Fått avslag på søknaden om oppholdstillatelse. De har skaffet seg advokat for å følge opp saken.

Antall år bodd i Norge: 6 måneder

Bor på Birkelid asylmottak, rett utenfor Kristiansand.

Har en sønn, en datter og et barnebarn som bor i Norge.

Dattera på 27 år som har bodd 5 år i Norge.

Sønnen på 34 er gift med en norsk kvinne og de har en liten datter sammen. Sønnen, Toradj Ziadpour, kom til Norge for 6 år siden som asylsøker og fikk innvilget søknaden om opphold i Norge. Det samme fikk søsteren hans.

"Velkommen til vårt midlertidige hjem", sier Imansepa-hi.

Bildet nederst til venstre: Ali sitter på et kompromiss mellom en norsk sofa og et sittemøbel fra Iran.

Nahid og Imansepahi:

"Hva kan vi si, situasjonen er veldig vanskelig. Det er vanskelig å kommunisere med de andre beboerne her på asylmottaket fordi alle snakker forskjellige språk."

"Vi har ikke mange muligheter. Det finnes ingenting å gjøre her, ingen aktiviteter, ingen tv eller internett. Vi føler oss veldig isolert, som å bo i fengsel. Vi får ikke dekket de grunnleggende behovene. Vi er isolert og befinner oss langt fra byen, vi har ingen treningstilbud og heller ingen andre fritidsaktiviteter. I vår alder er det enda vanskeligere å komme seg til byen."

Imansepahi: "Det er 1 km til bussholderplassen og 3 km til nærmeste butikk, det er for langt å gå. Vi kjenner kun Goran og en afghansk familie her på mottaket som vi har kontakt med."

Hvilket rom bruker dere her på asylmottaket?

Nahid og Imansepahi:

"Vi bruker kun dette rommet som vi bor i. Det er ingen andre rom her som er trivelige, rommene er skitne, kalde og nakne. Det gjelder kjøkkenet og alle fellesarealene."

Hva slags bolig ønsker dere å bo i?

Nahid: "I Iran bodde vi i en arkitekttegnet bolig av høy standard. Vi ønsker å bo i et slikt hus som vi gjorde i Iran, her i Norge."

De boligene jeg har sett her i Norge er ikke så fine. I Iran bodde vi i en 2-etasjers bolig, med kjøkken og hovedstue i første etasje og soverom og TV-stue i andre."

Imansepahi:

"Det er vanlig i persiske hus at det første rommet man ankommer er kjøkkenet. Det er veldig praktisk at kjøkkenet ligger rett ved utgangsdøra, for da kan man smette ut og skaffe ting man mangler hvis man lager mat til gjestene uten at de legger merke til at en er vekkt."

"Idag er det blitt veldig populært med åpen kjøkkenløsning inn mot stua. Dette er også veldig praktisk for da kan husfruen ha kontakt med gjestene sine i stua og samtidig stå på kjøkkenet og lage mat."

"Kjøkkenet er det viktigste rommet i boligen for meg. Det er tidkrevende å lage iransk mat og derfor bruker kvinnene mye tid på kjøkkenet. Det er også et sosialt rom. Familien vår pleide å spise sammen på kjøkkenet."

Nahid: "Stua er det viktigste rommet i boligen fordi jeg bruker mest tid her. Det er her jeg hviler eller ser på tv, og her samles familien og er mest sammen."

Nahid: Det kan hende vi forandrer smak etter at vi har bodd en stund i Norge, fordi ting foran-

drer seg. Kanskje jeg kommer til å bo i en moderne bolig med mye glass. Fordi vi bor her i Norge må vi forandre oss etter det som er vanlig her. Jeg vil gjerne blande norsk og iransk stil hvis jeg en dag bygger meg bolig her.”

Imansepahi:

“Jeg vil ha mye tepper i huset mitt, det er vanlig i Iran. Jeg vil ha gjenstander fra Iran i min bolig fordi det gir meg minner og tilknytning til landet jeg kommer fra.”

Nahid:

“Dette er venneparet vårt. De er snille og vil ha kontakt med oss. Det er vi så glade for. Vi håper å bli kjent med flere snille nordmenn.”

Nahid:

"Utvendig synes jeg norske boliger er styggere enn iranske boliger. Innvendig vet jeg ikke fordi jeg ikke har sett hvordan det ser ut på innsiden av et norsk hus. I Iran er boligene av jern, betong og sement, her i Norge er de laget av tre. Jeg stoler ikke på tre, derfor tør jeg ikke stå på tre-verandaen her på mottaket. Jeg er redd den ikke klarer å bære meg, - i hvert fall ikke med all den snøen oppå!"

Imansepahi: "Hver kultur har sin stil og sin skjønnhet."

Sønnen deres bor i et norsk hus, og han synes det er kjempefint å bo der. Han mener at smaken hans ikke har noe med kultur å gjøre.

INFORMANT 9

Nasjonalitet: Somalia

Husstand: 2

Navn: Suldana Mohamad Hassan, 17 år

Bor sammen med broren sin Abukar, 21 år

Antall år bodd i Norge: 7 år

Antall år bodd i boligen: 3 måneder

De har tidligere bodd i en annen enebolig men måtte flytte fordi huset skulle rives.

Hun og Abukar kom til Norge gjennom familiegjenforening med sin mor. Moren flyttet til Oslo for noen år siden sammen med sine yngre halvøsken. Suldana og Abukar deler en leilighet like utenfor Trondheim sentrum.

Suldana:

"Det du ser på bildene er skrifter fra Koranen. Det står at du ikke skal være redd og at du alltid er trygg fordi Allah passer på deg."

Da jeg kom på besøk hadde de begge besøk av flere jevnaldrende venner. De forteller meg at de alltid er sammen med venner på skolen og i fritida. Søskenparet har en bestefar og flere slektninger i Trondheim som spesielt Suldana er mye sammen med.

“Det er stor forskjell på hvordan nordmenn og somaliere dekorer boligen sin. Men jeg liker begge deler. Noen hus i Somalia er fine, men husene i Norge er fine de også. Hvis jeg skulle bygge mitt eget hus ville jeg ha en blandet norsk og somalisk stil i boligen min. Min somaliske kultur er viktig for meg, selv om jeg bor i Norge. Jeg kommer aldri til å gi slipp på den, selv når jeg blir voksen.”

“Jeg tror at i Somalia er stua det viktigste rommet i hjemmet. Familie og slekt besøker hverandre hele tiden, og i tillegg får man mye besøk av venner og kjente. Somaliere er ikke vant til å være alene.

Jeg synes selv det er vanskelig å være mye alene. I Somalia pleier ikke folk å være alene. Hvis man bor alene, kanskje fordi man er blitt enke eller lignende, blir naboene familien din. De kommer på besøk til deg og du til dem, slik at du aldri føler deg alene.

Man trenger aldri å avtale når man skal komme på besøk til sine naboer, familie, slekt eller venner.

De blir alltid glade når man kommer, enten man kommer alene eller mange på en gang. De sier alltid velkommen inn.

Det er dumt at man alltid må ringe og avtale med nordmenn hvis man skal besøke dem. Og så har de nesten aldri tid alikevel. Man føler seg ikke ordentlig velkommen eller at de bryr seg om en.

I Somalia er det mange kvinner som ikke jobber og er hjemmeværende. Her jobber alle, og ingen har tid til hverandre. Det er trist synes jeg. Og folk går ut og treffer hverandre i Norge. Jeg tror ikke nordmenn inviterer hverandre hjem så mye.

Familien har nærere bånd i Somalia enn i Norge, og de bruker mye mer tid på hverandre. Også venner, naboer og kjente i Somalia har nærere bånd enn nordmenn har med hverandre.

Det er vanlig at barna bor hjemme til de gifter seg i Somalia. Da flytter bruden hjem til mannens familie og bor sammen med dem. Eller de flytter for seg selv. Men da kommer de og besøker familien så ofte de kan. I Koranen står det at man skal ta vare på familien sin. Du kan ikke bare flytte din vei og ikke tenke så mye mer på din familie. I Norge flytter ungene ut når de er 18 år gamle og så gjør de hva de vil og trenger ikke være sammen med eller besøke familien sin hvis de ikke vil.

Jeg synes det er både koselig og ansvarsfullt å bo sammen med familien sin eller besøke dem ofte."

"Men det er andre forskjeller også, som hjabben jeg har på meg. Alle jenter og kvinner må gå med det. Vi må bruke dette hodeplagget der hvor det er menn tilstede. Når du er sammen med familien eller mannen din får du lov til å gå uten."

På mitt spørsmål om Suldana kan tenke seg å bosette seg i Somalia svarer hun:

"Hvis det hadde vært trygt i Somalia og det fantes en fremtid for meg der kunne jeg tenke meg å bosette meg der. Men Somalia er et utrygt land å bo i. Man vet ikke om det kommer til å bryte ut krig og urolighet i morgen eller ikke, og det finnes ingen fremtid der. Det som er viktig for meg er at livet i Norge gir meg muligheter og en fremtid. Jeg har lyst til å bli barne- og ungdomsarbeider. Jeg er flink med barn og har lyst til å hjelpe andre.

Jeg har mange venner her i Norge. Vennegjengen min er internasjonal. Den består av fire-fem nasjonaliteter, både norske og utenlandske. Jeg bryr meg ikke om hvor de kommer ifra, bare vi liker hverandre så er de mine venner. Jeg har ikke problemer med å få meg norske venner.

Men det er flere kulturforskjeller som skiller

OSS."

"Det er dumt at somaliske ungdommer ikke kan være så mye sammen med norske ungdommer. Grunnen til det er at norske ungdommer drikker og fester ofte. Vi muslimer drikker ikke og får ikke lov av våre foreldre å dra på fest med dem. I vår religion er det slik at å nyte alkohol er å gjøre en dårlig ting mot Allah. Og vi må også dekke til kroppen vår mer enn det norske ungdommer gjør."

Suldana synes også det er trist at nordmenn er så alvorlige.

"Nordmenn kødder ikke! De er så alvorlige. Alt skal være så seriøst. Vi somaliere har en mye mer ledig tone med hverandre."

"Da jeg kom til Norge visste jeg ikke hvordan jeg skulle oppføre meg i forhold til nordmenn. Jeg fikk mange reaksjoner fra dem som gjorde at jeg skjønnte at de ikke ville jeg skulle oppføre meg slik jeg gjorde."

"F.eks snakker somaliere veldig høyt på bussen og på offentlige steder. Det synes nordmenn er negativt. De synes vi bråker og de tror vi krangler, men vi liker å snakke høyt og vise følelser. Når jeg er sammen med nordmenn prøver jeg å oppføre meg lik dem. Jeg snakker lavere, og så tar jeg ikke på dem, selv om jeg er vant med mer kroppskontakt fra

min kultur. Men når jeg blir ordentlig kjent med en nordmann og personen blir min venn, da tør jeg være helt meg selv. Jeg føler igrunnen ikke at det er noe problem å være blant norske ungdommer. Ungdommer forstår hverandre uansett land. Det er de voksne som ikke forstår. De er bare mistenksomme."

"Norske naboer sier ikke hei, og i hvert fall ikke mer enn hei. Det tar lang tid å bli kjent med nordmenn. Jeg tror nordmenn kanskje ikke vil bli kjent med nye mennesker. De virker så strenge. Jeg synes det er rart at det er slik. Men jeg vet ikke hva det er. Kanskje vi snakker for høyt, for mye og at vi ser annerledes ut. Kanskje nordmenn tror at for å være perfekt skal man være stille, holde avstand og vise respekt for andre? Men vi viser jo også respekt, ved å være vennlige og snakke med naboene. Og vi viser alltid respekt for voksne mennesker, og vi viser respekt overfor foreldrene våre ved måten vi snakker til dem, og vi gjør det foreldrene våre ber oss om. Nordmenn gjør ikke det foreldrene deres sier."

"I Somalia blir man kjent med naboene med en gang. Når en somalier får nye naboer, kommer han eller hun med kake og ønsker de nye naboene velkommen. Og i Somalia låner naboene ting av hverandre. Nordmenn gjør ikke det. Jeg tror ikke de er vant til å låne ting av hverandre. De venter heller til butikkene åpner."

"Nordmenn er veldig opptatt av hva som er

deres. Når venner og familie låner penger av hverandre i Somalia, ber de dem ikke om å få dem tilbake. Den som låner penger betaler tilbake når han eller hun har råd. Når mine venner ikke har råd til å betale for seg når vi er ute, spanderer jeg og tenker ikke på at de må betale tilbake. For når jeg ikke har råd til å betale for meg så spanderer de. Hvis du låner 10 kr av en nordmann må du betale dem tilbake med en gang.”

Abukar:

“Min mor flyttet til Oslo. Hun orket ikke å bo her i Trondheim. Du vet, somaliske kvinner er veldig tradisjonelle. Min mor flyttet til Oslo for å komme nærmere det som ligner Somalia. Her i Trondheim finnes ikke sånne steder. Hun trenger somaliske butikker og restauranter som hun kan dra og handle i, og hun trenger å være der hvor det finnes mange mennesker fra sitt hjemland. Ellers blir det for ensomt for henne. Hun jobber ikke. I Somalia er det mange kvinner som ikke arbeider.”

“Jeg og min søster stortrives i Trondheim. Alle vennene våre bor her og vi ville derfor ikke flytte med min mor til Oslo.”

INFORMANT 10

Nasjonalitet: Afghanistan

Husstand: 4

Sønn Faisal Abdullah, 18 år

Datter Hena, 16 år

Mor Razia

Storesøster til Faisal og Hena.

Antall år bodd i Norge: 1,5 år

Antall år bodd i boligen: 1,5 år

Faisal og hans yngre søster Hena kom til Norge gjennom familiegjenforening for 1,5 år siden.

Moren Razia og tre av deres søsken kom til Norge for fem år siden som asylsøkere. Senere fikk de flyktningestatus. Familien består idag av mor, tre døtre og to sønner.

Familien bor idag i en kommunal bolig som de fikk tildelt for et og ett halvt år siden.

Razia: "Boligene i Afghanistan er større og har flere soverom enn norske boliger. Afghanske familier bor i store boliger, fordi det skal være rom nok for både familien som bor der og gjestene som kommer på besøk. Flere generasjoner bor under samme tak. Det er også vanlig at et stort hus har flere stuer, kjøkken, soverom og bad, slik at hver familie har egne boliger selv om flere generasjoner bor sammen."

"Jeg har ingen annen familie i Norge enn barna mine. Men jeg har mange venner fra Afghanistan, Kurdistan og Iran. Jeg har ingen norske venner. Jeg vil gjerne ha norske venner, men vi bor så trangt her, det er vanskelig å invitere gjester hit. Og så snakker jeg så dårlig norsk. Kanskje når jeg blir bedre i norsk, kan jeg få meg norske venner."

Moren er langt dårligere i norsk enn barna sine. De er veldig flinke i norsk, trass i at de bare har bodd i Norge i 1,5 år. Barna forteller meg at de har mange utenlandske venner, de snakker med norske klassekamerater på skolen, men har ingen nære norske venner.

Faisal: "Det er vanskelig å ta kontakt med nordmenn, vi er så forskjellig - alt er forskjellig."

Hena: "Det er mye de norske ikke forstår. Jeg deler rom og seng med mamma, for eksempel. Jeg

skulle gjerne hatt mitt eget rom. Men i boligen vi bor i, er det bare to soverom og vi bor fire personer her. Men det gjør meg ikke noe, det er jo min mamma. Mine norske klassekamerater synes det er merkelig at jeg sover i samme seng som mamma, og da føler jeg meg annerledes enn dem med en gang.”

Faisal: “Når jeg er ute blant nordmenn, og mamma ringer og sier jeg må komme hjem, hører jeg på henne. De andre norske ungdommene synes det er rart, og sier jeg er redd for mora mi. For meg handler det om å ha respekt for mora mi, og gjøre som hun sier. Hva er galt i at mamma vil passe på meg? Alle afghanske mødre er slik.”

Razia:

“I Afghanistan passer foreldrene på barna i 20- 30- 40 år, foreldrene passer på og bestemmer. Du er jo fortsatt mor og far til din sønn eller datter selv om han eller hun er førti år gammel. Når norske barn er 18 år skal de bestemme selv, og foreldrene passer mindre på dem.

Jeg synes det er bra at alle i Norge har frihet. Og damene har frihet her til å bestemme selv og de er frie til å arbeide. Det jeg synes er negativt er at ungdommene får for mye frihet. Jeg synes de burde bli mer passet på og høre mer på foreldrene sine.”

Hena: “Afghanske ungdommer får også frihet fra

sine foreldre til å gå på kino, dra til byen, treffe venner osv. Vi får bare ikke lov til å være ute hele natta og vi får ikke lov til å feste og drikke. Muslimer gjør ikke det.

Jeg påpeker at ingen av dem går med tildekket hode. Hena svarer at det ikke er så strengt med hijab i Nord- Afghanistan, der de kommer fra. I Sør- Afghanistan derimot, er det svært strengt og kvinnene må gå med burka."

Razia:

"I Afghanistan bor ikke folk i blokk, mange har enebolig og hage. Kjøkken og stue er separert og har ikke åpen løsning som her. Dette for å forhindre at matlukten siver ut i stua, og det er gjerne mye støy og lyder i forbindelse med matlaging. Et afghansk kjøkken er stort og har en brødown. I Afghanistan er boligene store fordi man får mye besøk og familiene er store. Før var det ikke uvanlig å ha opptil 8-9 barn. Og hvis familien ikke bor sammen, besøker de hverandre så ofte de kan."

Hena: "Hvis jeg ser mamma på gata for eksempel, så inviterer jeg henne hjem. Nordmenn er ikke slik. De bor i hver sine hus, og inviterer ikke hverandre hjem selv om de er nær familie."

Faisal:

"I Afghanistan trenger man ikke å avtales eller ringe før man kommer på besøk. Alle kjenner alle og

man er hjertelig velkommen på besøk når som helst, enten det er til venner, familie eller naboen.

I min første tid i Norge ble jeg veldig stresset fordi folk ikke snakket til meg. Men jeg oppdaget at nordmenn ikke snakker til hverandre heller med mindre de kjenner hverandre godt. En afghansk person er veldig åpen. Han snakker med alle."

Hena:

"Jeg tror nordmenn er mest opptatt av seg selv, deres jobb, hus og barn. De er vanskelig å komme innpå, synes jeg. Hvis man skal bli kjent med dem må man være formell og gå rolig fram, ikke bråke og vise begeistring, slik jeg er vant med."

Razia: *"Det viktigste rommet i boligen for meg er stua, fordi her får vi besøk og alle bruker stua - venner og familie."*

Hena:

"I Afghanistan har vi fine gulvmøbler. Det savner jeg veldig. Det er derfor vi har lagt tepper i hele denne boligen, slik at vi kan sitte på gulvet hvis vi vil."

Hena: *"Faisal og Razia: Vi hater dette huset. Badet blir oversvømt til stadighet. Da vi fikk denne boligen tildelt av kommunen, protesterte hele familien. Da fikk vi beskjed om at*

vi måtte ta det vi fikk tildelt, eller så måtte vi finne noe annet på egen hånd. Men det hadde vi ikke råd til, så derfor måtte vi bare flytte inn her. Boligen har dårlig standard og er altfor liten for familien vår. Det ser ut som kommunen deler ut boligene helt vilkårlig.

Vi kjenner mange familier som har fått boliger de er fornøyde med. Men det finnes ikke noe system i det. Flere ganger har vi observert at små familier får store boliger og store familier får små boliger. Hvorfor er det slik? Det er urettferdig. Og de vi kjenner har bedre standard på boligene sine enn det vi har.”

INFORMANT 11

Nasjonalitet: Eritrea

Husstand: 1

Navn: Furtuna Mebrhatu Berhae, 18 år

Antall år bodd i Norge: 1 år og 7 måneder

Antall år bodd i boligen: 6 måneder

Kom til Norge som enslig mindreårig asylsøker sammen med en onkel. Furtuna bodde på Levanger asylmottak i ett år. Da hun fikk flyktningestatus og dermed oppholdstillatelse fikk hun tildelt boligen hun bor i nå. Hun bor idag alene i Norge, uten familie og slektninger unntatt onkelen hun kom til Norge med. Men de har ikke kontakt. Furtuna bor i en trendy koselig liten hybel med høy standard. Selv synes hun hun har vært veldig heldig som har fått tildelt denne hybelen og stortrives å bo her.

Fortuna:
"Dette er en tradisjonell kjole fra mitt hjemland, men ikke noe jeg egentlig kan tenke meg å gå med."

“I Norge er standarden så mye høyere på alt. Livet i Norge er så mye mer komfortabelt. I Eritrea har alle ting enklere standard.”

Kjenner du mange nordmenn?

“Jeg vet om noen få, men jeg har ingen norske venner. De jeg vet om er kontaktpersonen min, huseieren og en norsk nabo.”

Furtuna holder på å lage middag når jeg kommer på besøk. Hun lager Ingera som er dampa pannekaker fra Eritrea. Pannekakene lages av en blanding av hvitemel og byggmel. Det er en typisk matrett fra hennes hjemland, og spises med ulike sauser. Hun inviterer meg på middag og jeg takker gladelig ja.

“Jeg fikk mange venner da jeg bodde på Levanger asylmottak. De fleste er fra Eritrea, men flere av dem er også fra Somalia og Etiopia. Eritrea og Etiopia var for ca 12 år siden ett land.

Jeg vil gjerne ha norske venner, men det er så vanskelig å treffe dem og bli kjent med dem.

Jeg går 2. år på EVO som er grunnskole og voksenopplæring for minoriteter. Der går det jo ingen norske elever. Jeg jobber på Burger King og har noen norske kollegaer, men kjenner ingen av dem godt.”

"I Eritrea er folk mer sosiale. Eritreere liker å være sammen. I Norge er det f.eks lite kontakt mellom naboene. Alle sitter hjemme i hver sin bolig. Hvis jeg lager kaffe hjemme i Eritrea henter jeg naboene slik at de kan drikke kaffe sammen med meg. Det er jo triveligere å drikke kaffe sammen enn alene."

"I Eritrea er det helt naturlig å slå av en prat med sidemannen på bussen, i kirka og i butikken."

"Jeg har observert at norske mennesker ikke snakker med hverandre med mindre de kjenner hverandre. Jeg vet ikke hvorfor det er slik. Kanskje har det noe å si at været er kaldt her i Norge, eller kanskje kulturen deres bare er slik? Jeg savner veldig å være sociable. Det er naturlig for meg og jeg blir glad når jeg kan få være sociable. Det er dumt at nordmenn ikke snakker med meg, men jeg tar det ikke personlig fordi jeg ser jo at de ikke snakker med hverandre heller."

"Noe annet som er bra med å bo i Norge er ytringsfriheten. Alle får lov å snakke åpent og si sin mening, og alle har frihet. I Eritrea har menneskene mindre frihet. Ikke bare i forhold til myndighetene, men i forhold til alle rundt deg."

Jeg har ikke så mye frihet til å gjøre hva jeg

vil i Eritrea slik som i Norge. Hvis jeg for eksempel har kjæreste kan jeg ikke si det til familien min. I Eritrea velger familien ektefelle til deg. Det synes jeg ikke er bra. Man bør få velge den man ønsker å gifte seg med."

"De viktigste rommene i en bolig for meg er kjøkkenet og soverommet. På landsbygda i Eritrea er det vanlig at kjøkken, soverom og stue er i en og samme åpen løsning.

"Da jeg bodde i Eritrea sov min søster, min bror og jeg i ett rom, og foreldrene mine i et annet."

"I Eritrea sover vi flere i ett rom. Det kan være på grunn av fattigdom, men også fordi det er sosialt. Vi bor også flere generasjoner under samme tak."

"Da jeg kom til Norge, gråt jeg mye den første tiden fordi jeg savnet familien og det å være sociable. Nå tror jeg jeg har lært å bli norsk, fordi jeg klarer å

sitte alene hjemme uten å gråte og synes det er ok å være alene."

"Jeg kommer muligens til å glemme deler av den eritreiske kulturen og skikkene. Lifestylen min er mer norsk enn eritreisk, men fortsatt er jeg mye preget av eritreisk kultur.

Jeg tror nok jeg kommer til å forandre meg og bli mer norsk fordi jeg bor i Norge. Men jeg vil beholde den eritreiske matkulturen.

Når det gjelder norske og venner med minoritetsbakgrunn, så foretrekker jeg ikke den ene gruppen fremfor den andre. Jeg bryr meg ikke om de er norske eller kommer fra et annet land så lenge de er sosiale og inkluderende. Men det hadde vært fint å få noen ordentlig norske venner, siden jeg ikke har noen slike ennå."

INFORMANT 12

Nasjonalitet: Afghanistan

Husstand: 1

Navn: Mohammad Reza Jamshidi, 18 år

Antall år bodd i Norge: 2 år

Antall år bodd i boligen: 8 måneder

Bodde tidligere på Hol mottak i nærheten av

Geilo. Kom til Norge som enslig mindreårig
asylsøker. Fått innvilget søknad om opphold.

Bor idag i bofelleskap med tre andre afghan-
ske menn i samme situasjon. Det er kommunen som
har plassert dem sammen. Mohammad bor alene i
Norge uten familie eller slektninger.

Mohammad:
"Dennen pin`en fikk
jeg da jeg besteg
Galdhøpiggen. Jeg
elsker de norske
fjellene og norsk
natur. Å leve som
en nordmann er min
drøm."

"Jeg trives ikke i bokollektivet. Jeg vil gjerne bo alene. Fire gutter med fire høyttalere er lik konstant bråk. Jeg vil gjerne ha mer privatliv.

I Afghanistan kom jeg fra en gård og vi levde et rolig liv. Jeg flyktet og kom til Norge. Resten av familien min flyktet til Pakistan."

"I små byer og landsbygder slik jeg kommer fra er det ikke uvanlig at fem seks mennesker sover i ett rom. Barn og foreldre sover i samme rom. Idag er det mer vanlig at barna sover i et rom og foreldrene i et annet. Jeg liker ikke å sove alene, noen netter er jeg redd. Jeg tror ikke det er bra for barn å sove alene."

"I storbyer som Kabul hører jeg det er mer likt Norge, med flere separate soverom, men jeg er fra en liten bygd og vet ingenting om det.

I fritida mi trener jeg Kung Fu. Jeg har mange norske venner fra Kung Fu-klubben. Alle i klubben er veldig hyggelige og jeg trives godt med å trene sammen med dem."

"En av de største forskjellene på norsk og afghansk kultur er at menneskene i Afghanistan snakker med hverandre når de treffer hverandre, på gata, i byen, - alle steder. Jeg har bodd her i åtte måneder og kjenner ikke naboene mine. Jeg ser dem, men vet ikke

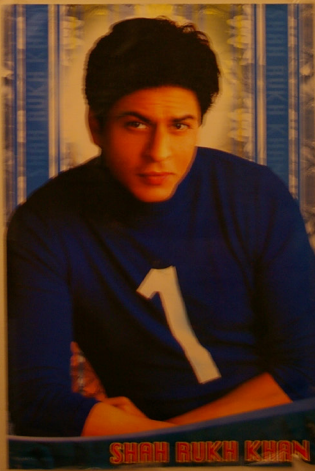
engang hvilken etasje de bor i. I Afghanistan er det slettes ikke slik. I en liten afghansk by kjenner alle alle, her i Norge kjenner man ikke naboen sin engang. Tenk hvis noen dør her i Norge, og ingen vet det fordi ingen av naboene har kontakt med hverandre!”

“Idag er det vanlig at man har færre barn i Afghanistan enn tidligere. Flere generasjoner bor under samme tak og familien tar vare på hverandre, unge og gamle.

Det jeg synes er bra med det norske samfunn er at alle arbeider, unge og voksne. I Afghanistan arbeider en eller to i en familie for å forsørge fem-seks andre i familien. Flere afghanere burde arbeide, synes jeg.”

“På landsbygda der jeg kommer fra er det vanlig å bruke stua som både oppholdsrom og soverom. Dette rommet ligger alltid ved siden av kjøkkenet fordi det finnes en ovn på kjøkkenet som brukes til å lage mat, bake brød og varme opp gulvet i stua. Dette er svært vanlig på landsbygda. Utifra disse erfaringene er derfor soverommet og stua de viktigste rommene i boligen for meg, da man både sover og har samvær med hverandre i et slikt rom.”

“I tillegg til mine norske venner fra Kung Fu-klubben har jeg mange afghanske venner som jeg ble kjent med på Hol mottak.

" Dette er mitt store idol. Han er en stor stjerne i Afghanistan."

Mohammad Reza Jamshidi

Om ti år er det helt sikkert at jeg har forandret meg. Alle forandrer seg jo med tiden."

"Om ti år tror jeg jeg har blitt mer norsk fordi jeg går på jobb om morgenen og kommer hjem fra jobb om ettermiddagen. Jeg drømmer om å bli politimann, men jeg tror det blir veldig vanskelig å bli det. Jeg reiser til mange fremmede land på ferie og går på diskotek i helgene, slik nordmenn gjør. Dette er min drøm."

"Jeg vil aldri tilbake til Afghanistan. Livet der er usikkert, man føler seg ikke trygg. Det er et krigsherjet land og man vet aldri om det bryter ut en ny krig igjen."

Jeg savner familien min svært mye. Foreldrene mine er døde. Jeg har to søstre og en

bror. Den ene søsteren min er gift og de to andre bor sammen med min gifte søster i Pakistan.

Jeg ønsker selv å gifte meg en dag, og det betyr ingenting hvilken land hun kommer ifra så lenge vi er glade i hverandre."

INFORMANT 13

Nasjonalitet: Vietnam

Husstand: 2

Far Nguyen Van Phu, 62 år

Mor Duong Thi Hanh, 54 år

Antall år bodd i Norge: 30 år

Kom til Norge som båtflyktninger og fikk til-
delt en 4-roms leilighet i Vennesla. Her har
familien bodd siden. Familien var på fem per-
soner da de kom til Norge. Idag er de seks:
mor, far og fire døtre på henholdsvis 34, 32,
30 og 23 år gamle.

Phu:

"Siden vi bor i leilighet og ikke har hage har jeg laget en liten grønn plett utenfor ytterdøra mi som jeg planter vietnamesiske grønnsaker i om sommeren og høsten. Jeg har alltid drømt om en hage."

Phu: "Det er stor forskjell på norske og vietnamesiske boliger pga klima og temperaturforskjellene. Nordmenn ønsker sol og fin utsikt. Boligen deres er laget av tre og de har kjeller. Ofte er ikke de norske boligene firkantet, men har gjerne flere kanter. Det er også helt klart mye høyere standard på norske boliger enn de boligene man finner i Vietnam."

"Vietnamesere ønsker mest mulig skygge på grunn av den sterke sola. Boligene deres åpner seg også opp mot "bråk" i motsetning til nordmenn som ønsker mest mulig ro i og rundt boligen sin. Boligene i Vietnam åpner seg opp mot veien, nabolaget eller der det er liv og mennesker, mens norske boliger lukker seg mest mulig mot disse tingene."

"Videre er boligene i Vietnam laget av betong eller mur og har ikke kjeller grunnet flomfare. Boligene er også mer rektangulære, det vil si de har fire kanter."

"Vietnamesiske boliger er ikke så tette og lukket både pga kultur og klima. De er et sosialt folk som ønsker kontakt med livet og menneskene utenfor boligen sin men også på grunn av varmen er det ikke gunstig med en tett og lukket bolig."

Typiske vietnamesiske boliger med en helt åpen forside mot gata og nabolaget. Denne åpne siden kan lukkes igjen med et gitter av jern slik man ser er tilfellet i boligen midt på bildet. I naboboligen er gitteret åpnet helt opp. De sirkulære blikkfangene man ser på bildet er hjemmelaget rispapir som har blitt satt til tørk i sola.

“Når det gjelder standarden til vietnamesiske boliger, er den dårligere både pga at vietnamesere er dårligere til å vedlikeholde boligen sin enn nordmenn, og at de har generelt mindre kunnskap om hvordan man skal unngå fukt, mugg og råte. En annen forskjell på nordmenn og vietnamesere er at vietnamesere ikke bytter bolig så hyppig. Når vietnamesere først kjøper seg en enebolig blir de boende der resten av livet.”

Hanh: “Standarden i Vietnam kan aldri bli som i Norge, med mindre de som bor i Vietnam er styrtrike. I Vietnam er alle boligene åpne, og alle drar på besøk til hverandre. Nå har jeg bodd i Norge svært lenge og er vant

til skikkene her, der man må ringe og avtale besøk og ikke besøke hverandre impulsivt. Jeg synes det at man er så sosial i Vietnam er en bra ting."

Phu: "Hvis man bor i Norge kreves det at vi innvandrere må gjøre en innsats. Vi kan ikke bare sitte og vente på at nordmenn tar initiativet. Jeg mener at når vi kommer til et land, i vårt tilfelle Norge, er vi gjester. Det mener jeg betyr at vi må lære deres språk, kultur og prøve å harmonisere med dem. Og slik vil vi med tiden få aksept fra dem og bli godtatt slik at vi kan leve sammen med dem. Når vi har kommet over denne vanskelige, men viktige terskelen, kan vi vise vår kultur. For nå blir det lettere for nordmenn å forstå hva vi gjør og hvordan vi er."

Vi må lære og forstå et samfunn vi bor i for å være del av det. Siden kan vi si ting vi ikke synes om den kulturen. Før kunne jeg f.eks ikke si til nordmenn at ris er bedre enn poteter fordi jeg ikke kunne språket, jeg kjente ikke kulturen deres og jeg kjente ikke til deres uskrevne regler. Nå som jeg har lært nordmenn bedre å kjenne kan jeg si at ris smaker bedre enn poteter fordi jeg vet hvordan vi kan kommunisere og likevel ha respekt for hverandre."

Hanh: "Det er lett for oss å si som har bodd

i Norge så lenge. Det var ikke så enkelt de første årene vi bodde i Norge, Phu. Nordmenn er ikke spesielt initiativrike eller inkluderende når det gjelder nye og ukjente mennesker. Da mener jeg også nordmenn seg imellom.

Jeg har sett det i flere sammenhenger, som f.eks når det begynner nye på jobben min. Det tar lang tid før de nyansatte føler seg hjemme i sin nye arbeidsplass fordi ingen bryr seg om å få dem til å føle seg velkommen. Men hvorfor det er slik det vet jeg ikke."

"Det er ikke bare mot innvandrere nordmenn ikke er åpne, de er generelt ikke åpne til nye fremmede mennesker. Slik er det ikke blant vietnamesere, der det er mye lettere å bli del av et fellesskap når man er ny."

"Når vi snakker om kultur er det stor forskjell mellom norsk og vietnamesisk kultur, spesielt når det gjelder familieband og hvordan vi omgås mennesker rundt oss."

"I Norge flytter barna ut etter at de har fylt 18 år. De kan i hvert fall ikke bli boende hjemme så lenge de vil. Både foreldre og omgivelser reagerer negativt hvis de blir boende for lenge hjemme.

Jeg kjenner til flere norske familier som har det som praksis at barna må betale husleie til foreldrene sine hvis de blir boende hjemme etter at de har blitt myndige. Det er jo helt uhørt! De er jo barna dine, de er jo familie. Familie passer på hverandre og tar ikke betaling av hverandre på den måten.

Jeg mener også at vietnamesiske familier har mer omsorg for hverandre enn norske familier. Vietnamesiske familieband er tettere og mer varige enn norske. Flere generasjoner bor gjerne under samme tak. Foreldre tar mye omsorg for barna sine og gamle foreldre blir tatt hånd om av familien. Vietnamesere seg i mellom er også mye mer nære og sosiale enn nordmenn seg i mellom."

Phu: "Når man bygger et hus i Norge, er alle ting på stell. Myndighetene er involvert gjennom at de har anlagt strømnett, infrastruktur og lignende. Lover og regler er på plass. Man leier inn fagpersoner som snekker og rørlegger for å bygge huset, og gjør de ikke jobben riktig eller godt nok kan man klage.

I Vietnam er det bare å kjøpe ei tomt, og så kan man bygge og styre på som man vil. Det finnes ingen regler og ingen standarder. Alle er overlatt til seg selv, og ingen bryr seg om du bygger et hus som står i veien for naboen

din, unntatt naboen selv, da. Det er et kaos.”

Hanh: “Et trygt liv, muligheten for utdanning, utvikling, jobb, karriere og et godt velferdssystem er de største forskjellene mellom Norge og Vietnam.”

Phu: “Her i Norge er det flere mennesker med god utdanning. Jeg mener det er flere smarte mennesker her i Norge enn i Vietnam. Vietnam er fullt av krig og korrupsjon. Norge er full av fisk, olje og fred. Vietnamesiske myndigheter vet ikke hvordan de skal ta vare på naturressursene sine.”

Hanh: “Nei, jeg er ikke enig med deg, Phu. Det er nå minst like mange smarte vietnamesere som det er nordmenn. Forskjellen er at vietnamesere og nordmenn har ulike muligheter til å utvikle seg, da utdanning og skolegang er gratis for nordmenn mens den i Vietnam kun er forbeholdt eliten.”

Phu: “Terskelen for å komme inn i det norske samfunnet er veldig høy. Men når man er over denne terskelen er det fantastiske muligheter. Alt er så skikkelig og ordentlig i det norske samfunn, og mange nordmenn føler et samfunnsansvar. De planlegger og diskuterer alt. Og det synes jeg er bra. I Vietnam diskuterer vi aldri. Ikke diskusjon-

er, ingen samarbeid og så starter prosjektet og alt går i stå. Og det koster jo bare mer tid og penger.

I Norge går vi for den beste ideen eller løsningen selv om den som kom med dette forslaget er yngst. I Vietnam er det bestandig den eldste som vet best selv om vedkommende slettes ikke alltid vet best. Da får aldri de gode hodene slippe til.”

Hanh: “Når det gjelder innredning av boligen, finnes ingen vietnamesiske pyntegjenstander hjemme hos oss. Jeg liker ikke å innrede boligen vår med vietnamesiske gjenstander. Mange vietnamesere har tradisjonelle pyntegjenstander hjemme hos seg som f.eks vietnamesiske malerier, kalendere og mange har også alter. Jeg synes ikke vietnamesiske pyntegjenstander passer inn i boligene vi bor i her i Norge.

Eller kanskje det er fordi jeg har forandret smak. For 27 år siden, da vi nettopp hadde kommet til Norge, ville jeg nok ha innredet boligen på mer vietnamesisk vis.”

Phu: “Nordmenn bruker mer tid på dekorering og innredning av hjemmet for å gjøre det koselig. De liker å ha det koselig og har kunnskap om hvordan man pusser opp.”

Hanh: “Innvandrere er ikke flinke på interiør,

fine fargesammensetninger og dekorering.”

Phu: “Økonomien til en vietnameser begrenser ofte også. Hvis de ikke har bodd så lenge i Norge, har de ikke råd til å pusse opp og deres fokusområde er også ofte andre steder enn å bruke tid og penger på å pusse opp i boligen sin.

Det er også mange vietnamesere som sparer pengene sine til andre ting, som for eksempel til å sende hjem til familie og slektninger i vietnam.

Jeg vet om mange vietnamesere som ikke trives i Norge. De har da ofte planer om på flytte tilbake til sitt hjemland og kjøpe en stor flott bolig for de pengene de sparer her i Norge. Det betyr at boligen de bor i i Norge bare er midlertidig for dem, og de vil derfor ikke bruke penger på oppussing.”

Phu:

“Noe av det mest typiske vietnamesere har i hjemmet sitt er alteret. Er man buddist har man alter for Buddha, er man katolikk har man et alter for Maria og Jesus. Og så er det mange som har et alter for sine avdøde foreldre, besteforeldre eller andre forfedre.”

“Alterne har statuer og/eller bilder av guden

eller forfedrene man tilber. De er også dekorert med blomster, frukt, god mat og drikke som blir ansett som offergaver til den/dem man tilber.

I Vietnam ligger alteret i senter av boligen, da denne delen av boligen er den viktigste, med stue og andre oppholdsrom. Alteret står høyt over alles hoder.

En typisk planløsning for vietnamesiske boliger er at de er veldig avlange og oppdelt i tre hoveddeler, med den midterste delen som samlingspunktet."

Phu:

"I Vietnam sitter vi gjerne på gulvet selv om man har stoler i boligen. Og inviterer man gjester hjem, sitter man gjerne på gulvet rundt en plastduk som blir lagt på gulvet for servering av mat.

Denne skikken tok vi med oss til Norge og praktiserte den ca de 15 første årene vi bodde her. Og som typisk vietnamesere inviterer de bestandig flere gjester enn boligen kan romme, og da blir det best utnyttelse av plassen hvis alle sitter på gulvet. Nå kan jeg ikke finne på å invitere så mange, det er hverken koselig eller komfortabelt å sitte på gulvet og ha boligen overfylt av gjester."

"Jeg forstår for eksempel ikke at vi kunne in-

vitere så mange som vi gjorde i konfirmasjonsfesten din, Phuong. Vi hadde jo bare ett toalett også.”

Hanh: “Jeg ser ikke et toalett som noe problem, det er stuen som er for liten til å romme så mange gjester som vi vanligvis hadde den første tiden vi bodde i Norge.”

“Jeg synes det er greit å invitere masser av vietnamesiske gjester og sitte på gulvet. Men jeg tør ikke invitere norske på en fest der de må sitte på gulvet. Det må være så ubehagelig for dem. Og så er det flaut å invitere dem på den måten, selv om vi vietnamesere synes det er sosialt å sitte altfor trangt på gulvet når man skal på festlige lag, så tror jeg ikke nordmenn vil synes det er like komfortabelt og trivelig.”

Phu: “Det har skjedd en stor forandring på hvordan jeg ville innredet boligen min for 27 år siden da jeg kom til Norge og hvordan jeg ville ha innredet boligen min idag. De første årene vi bodde i Norge gjaldt det å bruke minst mulig penger på boligen. Hva slags farge og mønster tapeten hadde var ikke viktig. Og så lenge vi hadde det vi trengte av fasiliteter og møbler for å dekke våre grunnleggende behov, spilte det ingen rolle hvordan det så ut.”

“Det vi syntes var fint den gang var farget av det typisk vietnamesiske, da det var det vi hadde vært vant med hele livet vårt fram til da. Men som sagt, hvordan boligen var innredet brydde vi oss lite om. Vi var mer opptatt av å lære oss norsk, sette oss inn i de nye omgivelsene og bli trygge i vårt nye liv.

Siden, når disse tingene var på plass og vi fikk utdanning, jobb og fast inntekt, ble innredning i boligen viktigere for oss.”

Hanh og Phu: “Det viktigste rommet i boligen for oss begge er stua. Her spiser vi, ser på tv, snakker sammen og har sosialt samvær med hverandre. Her samles vi og vi slapper av.”

Hanh:

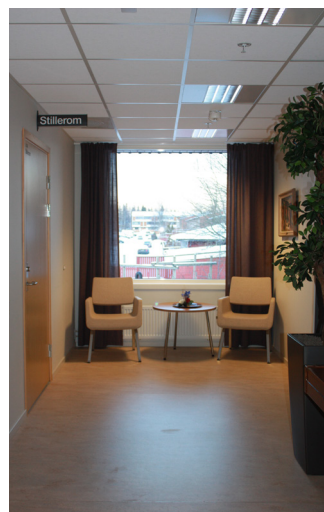
“Jeg pleier å sitte ved spisebordet i stua og sy på symaskinen min.”

BEFARING PÅ KATTEM HELSE- & VELFERDSSENTER

Kattem helse- og velferdssenter ligger på Kattem, -en bydel sør for Trondheim sentrum med høy andel innbyggere med minoritetsbakgrunn.

På dette aldershjemmet finnes en fløy beregnet for eldre med minoritetsbakgrunn, med kjøkken og allrom og soverom i ett rom. Tanken bak er at i andre kulturer står storfamilien sterkere og at det derfor trengs større rom for å gjeste disse når de kommer på besøk på sykehjemmet. Matlaging er også veldig viktig i mange kulturer, og ideen er at familien til den som bor på aldershjemmet får muligheten til å komme og lage slik mat som den eldre er vant med fra sitt hjemland.

Problemet var imidlertid bare det at ingen eldre med minoritetsbakgrunn bodde på disse rommene. Flere av rommene stod ledige eller blitt frigjort til eldre med etnisk norsk bakgrunn. Hvorfor? Alle eldre med minoritetsbakgrunn ble tatt hånd om av familien og bodde hjemme hos barna sine.

Et stillerom for de eldre og pårørende på Kattem aldershjem.

Et eget stillerom for de eldre og pårørende finnes også på Kattem helse- og velferdssenter. Rommet kan brukes til bønn eller ettertanke. Rommet er religionsnøytralt og kan også brukes til minnesamvær.

Rådet for innvandreroorganisasjoner i Oslo krever aldershjem basert på etnisitet:

Rådsleder Akhenaton de Leon:

"Et aldershjem skal tilpasse seg behovene til individet når det gjelder språkkunnskaper, religiøse behov og besøk. I Norge ser vi på sykehus at Ole får ett besøk i uka, mens Ali får hele familien. Det krever organisering"

Det samme kan vi kanskje si om asylboliger?

HVA JEG ØNSKER Å OPPNÅ MED INTERVJUENE

Jeg tok kontakt med asylsøkere og flyktninger, både de som hadde bodd lenge i Norge (20-30 år), de som hadde bodd her i noen få år og de som hadde bodd i Norge mindre enn et år.

Jeg ønsket å finne fellestrekk og hva som var typisk for de ulike kulturenes måte å bo på.

Videre ville jeg undersøke om det var sammenheng mellom informantenes måte å bo på og antall år de hadde bodd i Norge.

Jeg ville vite om deres alder hadde noe å si for måten de bodde på, og tankene deres om det å bo.

I den grad det var mulig ønsket jeg også å finne ut hva integrasjon versus segregering i det norske samfunnet hadde å si for deres måter å bo på og deres tanker rundt det å bo. Dette fordi jeg vet at integreringsgrad, levekår og like muligheter henger sammen.

REFLEKSJONER OVER MITT MØTE MED INFORMANTENE

Det er tydelig at fellesskap er svært viktig for asylsøkerne og flyktningene, og at ordtakket, "der det er hjertet er det husrom" virkelig kommer til sin rett her. Fra første til siste intervjuobjekt, var gjestfriheten til å ta og føle på. Kanhende det var behovet for kontakt som var like gjeldende hos flere av mine informanter, og da spesielt hos de som ikke hadde bodd så lenge i Norge.

Informanter med flyktningebakgrunn som hadde bodd lengst i Norge viste helt klart mindre behov for fellesskap. Lik det jeg har lest, henger dette sammen med at de har etablert sine nettverk og snakker sannsynligvis derfor ikke så mye om fellesskap, da dette behovet er dekket.

Jeg hadde også i bakhodet at spørsmålene jeg stilte som f.eks. om hva slags bolig de foretrak, kunne lede til at de svarte at de ønsket seg store eneboliger.

Jeg prøvde etter beste evne å skille hva som var personlig smak og behag og det informantene virkelig ønsket/hadde behov for, ved å stille supplerende spørsmål. Et eksempel på

supplerende spørsmål som gikk igjen i flere av mine samtaler med informantene er hvorfor de ønsker seg store eneboliger. Mange av dem svarte at de var vant med, fra sitt eget hjemland, å bo flere generasjoner under samme tak i en stor enebolig.

Videre har jeg også hatt i bakhodet det faktum at flyktninger gjerne kommer fra bemidlede eller velstående familier for å i det hele tatt ha råd til å flykte. Å flykte er en kostbar affære. Det er derfor ikke sikkert at deres tidligere liv representerer det brede lag av befolkningen hva materialitet angår.

Flere av informantene snakket om at de tidligere bodde i veldig store stuer, kjøkken og soverom. Er virkelig disse rommene større i deres hjemland enn her i Norge?

Det kan nok stemme at flere av flyktningene og asylsøkerne bodde i større og finere boliger i sitt hjemland, og at flere generasjoner bodde under samme tak. Men i forhold til antall m² pr beboer er det ikke sikkert boligen deres i deres hjemland var større enn den de bor i i Norge.

Flere av informantene forteller at flere familier bor sammen i en stor bolig, og at det ofte er mye liv og røre rundt dem på grunn av alle slektningene som bor sammen. De som bor i asylmottak bor veldig ofte trangt. Undersøkelser

viser også at ikke-vestlige minoriteter i Norge bor trangere enn nordmenn flest.

I samsvar med det jeg har lest, er ikke hvordan de bor alltid den viktigste faktoren for trivsel. Det viktigste er hvordan de opplever fellesskapet, som jeg mener er et mål på hvor godt de egentlig har det her i Norge, om de er ensomme eller ikke.

I samsvar med det jeg har lest, er flere informanter jeg har snakket med villige til å bo trangere i dårligere boliger, men sentralt med muligheter for å treffe andre mennesker framfor å bo avsides i romslige boliger med høyere standard.

Mange av informantene som ikke har bodd lenge i Norge viser stor takknemlighet og uttrykker hvor glade de er for at landsmenn som har bodd lengre i Norge inkluderer dem og hjelper dem både med nye praktiske ting å sette seg inn i ved det å bo i et fremmed land, og ikke minst det å bli inkludert i et sosialt fellesskap med andre mennesker fra deres egen kultur.

Det var gjennomgående i intervjuene jeg gjorde, at informantene ønsker kontakt med nordmenn og få seg norske venner. Venner og fellesskap med sine landsmenn er også viktig for dem.

Ut fra min opparbeidelse av fagkunnskap, gir et

felleskap og vennskap med nordmenn minoritetene mer enn bare en intergreringsgevinst. Det vil gi dem følelsen av å ha knekt den sosiale koden, å være inkludert, og virkelig få ta del i den norske kulturen. De ønsker å delta i det norske samfunn. Ingen ønsker å være utenfor et fellesskap, selv om de finner fellesskap blant sine egne. Men da forblir skillet "dem" og "oss". Kanskje dette prosjektet kan bidra til å viske vekk et slikt skille?

Videre vil et slikt fellesskap gi muligheten for nordmenn å lære en ny kultur og kjenne. Og når man lærer noen å kjenne vil fordommer ofte brytes ned og det fremmede vil kanskje ikke føles så rart, skummelt eller truende lengre?

Stua er jevnt over det viktigste rommet i boligen for de fleste informantene, uavhengig av alder og hvor lenge de hadde bodd i Norge. Det er også noe uavhengig av kjønn.

Flere kvinner kunne derimot være i tvil om stua eller kjøkkenet er det viktigste rommet i boligen. Flere kvinner mente at begge rommene var like viktige, og noen kvinner hellet mot at kjøkkenet var det viktigste rommet i boligen.

Mennene mente derimot at stua helt klart var det viktigste rommet i boligen.

Bildene til høyre: Sol eller regn ; mamma tryller fram den ene delikatessen etter den andre ved hjelp av sitt lille utekjøkken.

Bruk av stua er derimot litt forskjellig mellom de informantene som har bodd en god stund i Norge og de som bare har bodd i landet i noen få år.

De som har bodd her lengst virket mer opptatt av at stua skulle være et oppholdsrom for avslapping, rekreasjon og samvær med familien. Blant denne gruppen kom det å ha gjester på besøk som en grunn til det å ha stue mye lengre ned på listen. Flere av disse nevnte gjester snarere i en bisetning når de skulle begrunne hvorfor stua er det viktigste rommet i en bolig. For de informantene som ikke hadde bodd i Norge i så mange år, stod gjestene øverst på lista over viktigheten ved det å ha stue.

Jeg opplevde i mitt møte med informantene at gjestfriheten var, om ikke større, så veldig mye

tydeligere hos informantene enn blant nordmenn flest. Ut fra samtale og observasjoner mener jeg at informantene som var opptatt av store boliger som har nok plass til både familie, venner og andre gjester uttrykker like mye et ønske om å etablere nye nettverk og gjenopprette det fellesskapet de var vant med fra sine hjemland.

Informantenes syn på at nordmenn var langt mindre sosiale vesener enn dem selv er også gjennomgående. Dette kan henge sammen med at informantene ønsker å etablere nettverk som nordmenn allerede har. Men det kan også ha sammenheng med mitt inntrykk om at samtlige av informantene kommer fra kulturer der sosial omgang skjer hyppigere enn hva den jevne nordmann er vant til.

Det var helt klart mye vanskeligere å intervjue de informantene som hadde bodd lenge i Norge. Her snakker vi om flyktninger som har bodd i landet i 20-30 år. Det virket nesten som de hadde glemt litt hvordan ting var og hvordan de var de første årene de bodde i Norge.

Øverst: Mamma tager hvad hun haver

Nederst: Pappas lille "hage" rett ved inngangspartiet til leiligheten vår

Det var påfallende at de fleste av dem ikke hadde så sterke meninger om hva som burde forandres eller hvordan ting burde være, hva boligen deres angikk.

Kanskje fordi de i løpet av årene har funnet en måte de vil ha det på? De virket mindre opptatt av fortiden sin som nyinnflyttet til Norge.

Det virket også som smaken deres i forhold til innredning og måten å bo hadde endret seg med årene. Flere av boliginnredningene var mer lik nordmenns, og disse informantene var heller ikke like opptatt av å ha innredning lik kulturen de kom fra eller pyntegjenstander fra sitt tidligere hjemland.

Jeg ante at grad av integrering også gjenspeilte seg i hvor lik boligen deres var nordmenns boliger, både innvendig og utvendig.

Videre erfarte jeg gjennom intervjuene at alder på informantene og hvor lenge de hadde bodd i Norge hang sammen med både hvor kontaktsøkende informantene var, og i hvilken grad de var integrert i det norske samfunnet. Denne graden av integrasjon syntes for meg i flere tilfeller å gjenspeiles i hvor "norske" boligene deres var.

Unge informanter hadde en mer åpen innstilling til forandringer og til den nye kulturen enn

eldre informanter. Noe som egentlig er naturlig da unge mennesker generelt er mer åpne for et nytt liv og en ny kultur enn eldre som allerede har levd et liv.

Unge informanter syntes oftere enn de eldre at den norske boligen og norsk boliginndredning var fin.

Informantene som hadde bodd lenge i Norge var mer tilbøyelige til å dekorere boligen sin på "norsk" vis enn de som hadde bodd i Norge i få år.

Jeg kommer selv fra en familie med minoritetsbakgrunn. Begge mine foreldre er fra Vietnam i den forbindelse vil jeg trekke fram noen kulturforskjeller som har relevans for denne oppgaven.

Min mors matlaging på verandaen vår er en av dem. Samtlige vietnamesiske familier jeg kjenner, har en frityrkoker og/eller en liten enplates komfyr de bruker for å lage mat ute på verandaen eller balkongen. At det er vanlig for mange vietnamesere å lage deler av maten sin ute på verandaen kan ha flere årsaker. Forhindrer matos når man lager mat med sterk lukt og lite kjøkken gjør at noen bruker verandaen, og spesielt hvis man skal tilberede mye mat i forbindelse med for eksempel en fest. En annen grunn til kan være at det ikke er

uvanlig i Vietnam å ha en bakgård/uteplass der maten/deler av maten tilberedes ute i det fri, på et bål eller en grill.

Jeg har oppdaget at våre naboer fra Midtøsten har en stor grill som han ofte plasserer på

Sosial sammenkomst på gulvet med god mat og drikke hjemme hos min onkel i Vietnam.

parkeringsplassen om sommeren. Jeg ser ham stå der sammen med familie og venner fra Midtøsten og griller og har det trivelig. Lukten minner om deilig kebab, og jeg ser likehetstrekk hos mine foreldre når jeg observere våre naboer fra Midtøsten grille sammen og løpe opp og ned trappa, inn og ut av leiligheten sin med

alle godsakene som skal grilles eller har blitt grillet.

Da jeg var barn, og familien min hadde bodd kun få år i Norge, var ikke foreldrene mine så opp-tatt av hvordan ting så ut, og de brukte det vi hadde for hånden. De hadde i mange tilfeller heller ingen kjennskap til hvordan nordmenn gjorde bestemte ting, så derfor gjorde foreldrene mine ting slik de var vant med fra sitt eget hjemland. Et godt eksempel er festene vi hadde i den lille terasseleilighet vi bodde i. Ikke nok med at festene var overfylt av mennesker. Foreldrene mine var heller ikke kjent med nabovarsler, "norsk standard" på støynivå på ulike dager i uka og at det ofte er avstand til dine naboer i antall meter og kilometer som avgjør hvor ofte man kan by til festlige lag med humørfylte og høylytte vietnamesere som synger karaoke og hvor lenge slike fester kan vare.

Når det var storfest hjemme hos oss, ryddet vi vekk møblene våre fra stua, la store duker på det nakne stuegulvet og dekket på til fest med god mat og drikke. Det ble ofte trangt for gjestene å sitte tett i tett på gulvet. Det ble også varmt, klamt og høylytt og folk stod bokstavelig talt i kø helt ut til inngangsdøra. Men en god fest ble det alltid!
Å sitte på gulvet er svært vanlig både til

hverdags og til fest i Vietnam. Jeg opplever det stadig vekk når jeg er på besøk hos mine slektninger som bor i Vietnam. Selv om de har bord og stoler i stua, sitter eller ligger de som oftest og koser seg på gulvet enten de spiser, ser på tv eller sover. Denne skikken har jeg observert i flere asiatiske land i mer eller mindre like varianter.

Men etter som årene gikk ble mine foreldre stadig mer opptatt av hvordan ting tok seg ut blant sine norske naboer og venner. De sluttet å arrangere overfylte fester med altfor lite plass, de ble opptatt av hva norske naboer syntes om matosen vår og de sluttet å henge klærne sine til tørk på "upassende" steder. Dette tør jeg nesten ikke skrive, men min mor sluttet også å fange duene hun så i parken, putte dem i veska si og ta dem med seg hjem. Jeg husker hvordan disse duene laget urolige lyder og halvveis flakset inni veska til mamma da vi satt på bussen hjem fra Kristiansand til Vennesla.

At foreldrene mine endret seg etter som årene gikk er også et faktum. For det var ikke bare at de var opptatt av hva nordmenn syntes om dem. De leide større lokaler for fest fordi det var både mer trivelig og praktisk, og de sluttet å henge klær til tørk over radiatorer fordi de forstod det var brannfarlig, eller over gjerder fordi de ikke lengre syntes

det var noe pent å henge klær der. Den nye kulturen hadde formet dem. De hadde beholdt noen skikker, tradisjoner, gjøremåter og væremåter fra sin kultur. Andre ting igjen hadde de gitt slipp på til fordel for det de mente var bedre måter å gjøre ting på, se ting på og være på med årene som de lærte den norske kulturen å kjenne.

Noe annet jeg vil trekke frem er "de vietnamesiske hagene" på diverse verandaer jeg har observert rundt omkring i Norges land.

Mine foreldre har en stor omgangskrets av vietnamesiske venner. Lik min familie, bor mange av disse i en leilighet uten hage. Det har likevel ikke stoppet hverken dem eller mine foreldre å anlegge små "hager" i form av små kasser og blomsterbed på verandaen eller på annet tilgjengelig uteareal der det er mulig å gro planter.

I min barndom husker jeg det bugnet over av friske vietnamesiske urter og grønnsaker fra de mange isoporkassene på verandaen hjemme hos oss hele sommeren og høsten. Som hos andre vietnamesiske verandaer ble dette utearealet brukt lite til opphold og mest til beplantning av spiselige grønnsaker og urter.

Jeg husker også foreldrene mine og mange andre

vietnamesiske voksne gro bønnespirer i badekarene sine. Det var faktisk et ganske vanlig syn.

Ikke uvanlig er det heller at vietnamesere låner hagepletter av sine venner som har hage for å plante grønnsaker.

Disse eksemplene viser at mennesker som kommer til en ny kultur tar ting i bruk på nye måter når de ikke er oppvokst med de samme tingene fra sin egen kultur.

Og det kan være et kompromiss mellom den kulturen de bærer med seg i møtet med en ny kultur.

Vi tar det som en selvfølge at ting skal brukes på bestemte måter, og vi kan de uskrevne reglene for hva som er rett og galt. Det være seg estetikk - hva som er fint og ikke fint til hvordan man skal hilse eller snakke til andre mennesker. Noe som er rett i en kultur kan være galt i en annen.

Jeg har ved flere anledninger hørt om norske naboer som klager på at sine ikke-vestlige naboer henger ut klær der det ikke skal henges klær, og ifølge nordmenn ødelegge estetikken i nabolaget. Å henge klær på et gelender eller rekkverk på en bygning kan være helt naturlig for en person som ikke har vokst opp med at

klær henges på bestemte arealer med tørkesnor eller klesstativ.

Selv om vaskemaskin, oppvaskmaskin, strykebrett og mikrobølgeovn inngår som en selvsagt og naturlig del i vår hverdag her i Norge, betyr det slettes ikke at den gjør det i andre deler av verden.

En annen historie jeg har lyst til å trekke frem fikk jeg fortalt av en kamerat som jobbet på et skip sammen med mange filipinere.

Flere av de filippinske arbeiderne pleide å sove sammen i en lugar. Trass i at de hadde fått tildelt hver sin lugar de kunne sove romslig i, valgte de heller å sove trangt og sammen med noen.

Av sikkerhetsmessige årsaker innkalte ledelsen dem inn til et møte for å informere dem om at alle måtte sove i sine egne lugarer fordi det for eksempel ved nødstilfeller var lettere å ha oversikt over hvor den enkelte befant seg.

De filippinske arbeiderne godtok dette påbudet. Men ikke lenge etter, oppdaget noen av mannskapet at flere filipinere, en etter en, forsvant inn i samme lugar om kveldene rett før leggetid i den tro at ingen så dem.

Jeg trekker paralleller med denne historien

og flere av informantene mine som nettopp uttrykker akkurat det samme. De ønsker å sove flere i ett rom fordi de mener det både er triveligere og mer naturlig enn å sove alene. Flere av informantene forstår ikke hvorfor hverken barn eller voksne skal sove alene.

Til slutt vil jeg nevne et vietnamesisk ektepar som også er to av mine informanter. Dette paret ligger ofte på hver sin madrass når de oppholder seg i stua enten de ser på tv eller slapper av. De vet nordmenn oftest sitter i sofaene sine når de oppholder seg i sine stuer. Derfor flytter dette ekteparet madrassene inn på rommet de gangene de får nordmenn på besøk i hjemmet sitt. Dette gjør de fordi de mener at nordmenn synes det er feil å ligge på madrass på stuegulvet.

INNTRYKK, TANKER, NOTATER ETTER MITT MØTE MED INFORMANTENE

Grønland Basar.
Eksotisk preg over
inngangspartiet

Behovet for å gi
er større enn å
få. Dumpingplass
for skrot?

Å komme fra enklere kår &
så møte overflodssamfunnet
Norge... Kanskje ikke så
rart man begynner å
samle på ting man finner
nyttig for det nye livet når
man flytter ut av asylmottaket?
Beboerne har brukt ganga
som lagringsplass for ting de
ikke har plass til på rommet
sitt, i dette tilfellet møbler.
Eiendeler som ligger slite
gjør ganger & fellesarealer
rotete. Ikke minst blokkerer
det rømningsveier i tilfelle
brann.

Veum asylmottak:
Veggen bygd ut
for å gjøre rommene
større. Ganga har
derfor blitt smalere

En annerledes men
muligens mer sosial
vaskeplass? Det å
kunne vaske seg på
både armer og ben
er viktig i flere kulturer
og religioner

Veum asylmottak etterlyser
bedre lagringsplass for barne-
vogn, sykler & diverse ting
som beboerne samler opp og
sparer på som de vil ha med
videre når/hvis de flytter til
egen bolig.

Drikke og spise
på gulvet

Et midlertidig hjem
i et ukjent land
i en ukjent framtid

Et forheng tar opp deler
av ganga → En hjemme-
snekra løsning for å
gjøre "boligen" for en
asylsøkerfamilie større

Veum asylmottak:
Datarom for beboerne.
Noen av familiene
får også laptop.

Et lite rom på asylmottaket
brukes til butikk for
beboerne

Et annet rom brukes til
frisørsalong for herrer.
Noen av beboerne er frisører

Hage som arbeidssted
& fristed på Veum
asylmottak

Flere av asylsøkerne
kommer fra land med
"stå-dø." De er ikke
vant med å sitte på
dø.

Familiebånd er viktige.
Mulig at livet i eksil
forsterker dette. Mye
savn av familie &
venner

Flere av asylsøkerne
kommer fra land med
"stå-dø." De er ikke
vant med å sitte på
dø.

Stort behov for kontakt
Takkemlig for all kontakt
og gjerne med nordmenn

Religiøst alter

Møte- og undervisningsrom
for asylsøkere som ikke
får tilbud om norsk
undervisning

Noen har funnet/arvet
et møbel

Oppslagstavle på ulike
språk

Kjente skikker, tradisjoner,
& gjenstander skaper
trygghet. Her har beboerne
gjenskapt et sittemøbel
de er vant med fra sitt ege
jemland. → kompromiss
med det nye & ubekjente

Veum asylmottak
etterlyser bedre
lagringsplass for
barnevogn & diverse
andre ting som beboerne
samlar og sparer på
Som de skal ha med
videre når de flytter til
egen bolig

Stor forskjell på smak på
innredning, bekledning &
syn på fremtiden mellom
ung og gammel

Stua som liggeplass.
Hvorfor sitte og kose
seg når man kan
ligge og kose seg?

Hjemme hos oss er stua
norsk...
... og kjøkkenet i høy
grad vietnamesisk.
Alle vietnamesiske mødres
drøm er et stort kjøkken!

Matglede
- Lage mat
- Spise mat
- Samles rundt mat
- matfelleskap

I vaskerommet blir det
ofte konflikter fordi kloor
blir stjålet.

Lage mat ute pga
sterk matlukt &
bedre plass.
Dårlig vær er ingen
hindring for å lage
god mat!

Verandaen brukes gjerne
som grønnsakshage.
Klesstativet brukes til å
henge opp klær den ene
dagen & tørke grønnsaker
den andre dagen

Hjelp fra andre landsmenn
som har bodd lengre i Norge
til å få arbeid, sosialt
nettverk & bli kjent med
et nytt samfunn.
Desverre er arbeidet disse
innvandrerne får ofte
svært underbetalt

Gjenkjennende elementer
fra sitt hjemland

Kattens helse- & velferdscenter
ligger i et område der en høy
andel språklige & kulturelle
minoriteter bor.

Derfor har aldershjemmet en
fløy tilrettelagt for eldre
mennesker med en slik
bakgrunn. Likevel
har det ikke blitt brukt
til dette formålet fordi
ingen av de eldre m/
minoritetsbakgrunn bor
på eldrehjemmet. De
bor hjemme hos sine
barn & blir tatt vare
på der.

Tre generasjoner bor sammen
i en leilighet med tre sove-
rom. Besteforeldrene passer på
barnebarna når foreldrene er
på arbeid. Dattera & mannen
hennes tar seg av hennes gamle
foreldre slik at de slipper å bo
på aldershjem

Foretrekker å sitte på gulvet selv om de har stoler & sofa

Improvisert sittemøbel som minner om møbler fra sitt eget hjemland

Fjernsynsprogrammer fra sitt eget hjemland

Stor forskjell på ung & gammel når man lever i eksil/flytter til et annet land. De unge er mer tilpassningsdyktige enn de gamle

Bruke stua til arbeidsplass, både pga plassmangel, men minst like viktig fordi det er mer sosialt & triveligere å sitte i stua

Gjestfriheten er stor i absolutt alle hjem jeg har besøkt. Ønsket om å stifte kjennskap & vennskap med andre mennesker er minst like stort

Nordmenn flest synes denne innredningen er fin & koselig. Ikke alle nye landsmenn synes det samme. Smak & behag & kulturforskjeller

Tepper fra sitt eget hjemland dekker gulv & gjerne vegger også

Pynte- & bruksgjenstander forteller at det ikke er etniske nordmenn som bor her

Begge mottakene jeg besøkte, Veum og Birkelid asylmottak var sjabbye, urene, upersonlige og noe falleferdige. Men atmosfæren på disse to mottakene var helt ulike.

Da jeg besøkte mottaket på Birkelid sensedet jeg den dystre stemningen som lå som et teppe over hele mottaket og mange av menneskene som bodde der. Menneskene jeg så og snakket med bar preg av resignasjon, og både de og mottaket virket helt overlatt til seg selv.

Veum mottak bar derimot preg av glede og håp og forholdene virket mindre kaotiske. Helt klart mye på grunn av mottaksledelsen som var en integrert del i deres hverdag. Det var en helt annen ånd over stedet. Menneskene jeg møtte her hadde en helt annen tilstedeværelse, de virket mer aktive og optimistiske enn dem jeg møtte på Birkelid. Det lå også en omsorg og en vilje over Veum mottak mot å forfalle, både fra ledelsen og fra beboernes side. Igjen vil jeg gjenta det jeg har lest om det at flere informanter er villige til å bo i trangere boliger med dårligere standard hvis de får bo i nærheten av sine venner og få være del i et fellesskap enn å bo bedre og romsligere uten et fellesskap. På Veum mottak merket jeg denne trivselen.

Flere med minoritetsbakgrunn var også en del

av staben som arbeidet på Veum asylmottak. Noe som også, ut fra det jeg har lest, er positivt blant annet for miljøet i et mottak. Det gir beboerne en annerledes tillit til ledelsen når de opplever at noen av deres "egne" er representert og skal snakke deres sak. Det ligger en trygghet i det at en som selv har vært der de er nå skal hjelpe dem og dermed virkelig forstår deres situasjon.

Jeg besøkte også to utstillinger i Oslo som gav meg inspirasjon, tanker og refleksjoner rundt oppgaven min.

Med utstillingen "Spor på stedet." ønsket museene å vise at vi som enkeltmennesker har mulighet til å påvirke vår samtid, både lokalt og i en større sammenheng, og at vi alle kan gjøre en forskjell hvis vi vil.

For meg gav utstillingen mange tanker om og refleksjoner over det å være annerledes, ønsket om å bli godtatt i et fellesskap og hvordan fremmede ukjente ting, mennesker og væremåter blir møtt av majoriteten. Det gav meg et innblikk i det å være ny på et fremmed sted

Utstillingen fikk meg også bedre til å sette meg inn i hvordan det kan være å være asylsøker når man kommer for å søke asyl i et fremmed land med en annen kultur. Hvilke utfordringer

man møter og hvordan tilpasningen skjer.
Utstillingen stilte også mange interessante
relevante spørsmål i forhold til min oppgave.

Kan maten du spiser eller lager si noe om hvem
du er?

På hvilken måte kan sosiale medier true din
identitet?

Å flytte kan påvirke din identitet.

Du kommer til et nytt land, der dere ikke kan
språket.

Hvordan tror du de andre vil oppfatte deg?

Hvordan viser du hvem du er?

Hva kan du miste når du flytter?

Hvilke muligheter kan du få ved å flytte?

Hva har formet deg til den du er i dag?

Hvordan forandres identiteten gjennom livet?

Hva er positivt og negativt ved det å skille
seg ut?

Hvem tenker du på når du sier "vi" eller "oss"?

Hva er det som gjør denne gruppen til en
gruppe?

Hvem er "de andre"?

Hva er det som bestemmer hvem du er?

Hvem er du for deg selv og for dem som møter
deg?

Hvordan viser du hvem du er?

“Våre hellige rom” er en utstilling om det religiøse mangfoldet i dagens Norge. De viktigste refleksjonene jeg gjorde etter denne utstillingen var at jeg ønsket å lage religionsnøytrale rom i min masteroppgave. Samtidig vet jeg at religion og kultur ofte henger sammen.

Jeg har ved et par anledninger besøkt Grønland for å absorbere stemningen, inntrykkene, lydene og luktene jeg fikk derifra som inspirasjon til min oppgave.

DECENTRALISERTE MOTTAK

- Bor som alle andre. Ingen asylsøker skrevet på panna
  - Frihet over egen hverdag
  - Integreringsgevinst
  - Redusere konfliktpotensialet ved at færre bor sammen
  - Bokompetanse - lære seg praktiske ting ved det å bo i en norsk bolig
  - Styrke asylantens opplevelse av seg selv som en aktiv part i å sikre gode levekår for seg selv
  - Lettere for asylanten å delta, finne fram til og bli inkludert i ulike sosiale aktiviteter i lokalsamfunnet
-

- Må aktivt oppsøke mottaket i åpningstiden. Spesielt for asylsøkere som bor langt unna kontoret
- Vanskeligere for ansatte å avdekke problemer
- Større sjanse for isolasjon

SENTRALISERTE MOTTAK

- Hyppigere kontakt mellom beboerne
  - Hyppigere kontakt mellom ansatte og beboere
  - Beboerne kan ta kontakt når som helst
  - Mer sosialt. Beboerne kan komme i kontakt med mange mennesker og få et sosialt nettverk
  - Mange i samme situasjon møtes.
-

- Institusjonslignende boform
- Lite privatliv
- Flere beboere klager på bråk ulike døgnrytmer

**Noe kjent
Trivsel
Selvrespekt
Selvtillit
Deltakelse
Aktiv
Handledyktig
Arbeid
Brukermedvirkning
Initiativrik
Interesse
Aktiviteter som gir struktur på hverdagen
Skolegang
Medbestemmelse
Etablere nye relasjoner
Medbestemmelse
Etablere nye relasjoner
Mestringsfølelse
Verdighet
Fristed
Tilhørighet
Vennskap
Fellesskap
Motivasjon
Nyttig for samfunnet**

= MENINGSFULL VENTETID?

**Ukjente ting
Mistrivsel
Passiv
Handlingslammet
Arbeidsløs
Ingen brukermedvirkning
Initiativløs
Uinteressert
Få aktiviteter som gir struktur på hverdagen
Ingen skolegang
Ingen medbestemmelse
Få/Ingen nye relasjoner blir etablert
Følelsen av å ikke mestre og ha kontroll over sitt eget liv
Patalogisering
Klientifisering
Frustrasjon
Depresjon
Skyggesamfunn
Ingen privatliv
Uverdig
Flendskap
Ensomhet
Umotivert
Innholdsløs hverdag
Unyttig for samfunnet**

= FORVERRER VENTETIDEN?

REFLEKSJONER OVER MITT MØTE MED INFORMANTENE I LYS AV OPPARBEIDET FAGKUNNSKAP I ETTERTID

Kort oppsummert stemmer mange av levekårsundersøkelsene, undersøkelser, avhandlinger og rapporter om minoriteters deltakelse i lokalsamfunnet og møtesteders betydning i flerkulturelle bomiljøer, godt overens med mine egne erfaringer og inntrykk jeg sitter igjen med etter mine mange samtaler med informanter.

Opparbeidelse av fagkunnskap har gjort det mulig for meg å bekrefte eller avkrefte mine antakelser og inntrykk jeg før intervjuene allerede hadde, eller nye jeg har fått gjennom mitt møte med informantene. Jeg mener likevel at firsthand-erfaringene mine, som er dialogene jeg har hatt med informantene, har vært det som har formet oppgaven min aller mest. Opparbeidelsen av fagkunnskap i ettertid har fungert mer som et supplement til mine egne erfaringer. Men det må likevel understrekes hvor viktig opparbeidelsen av fagkunnskap har vært for å gjøre meg i stand til å ta gode valg hver gang jeg har møtt et veikryss i masteroppgaven min.

Kontaktannonnsen under er en slags ultrakort oppsummering av egengjorte erfaringer og opparbeidet fagkunnskap. Med denne kontaktannonnsen har jeg i tillegg prøvd å vise hva essensen i masteroppgaven min er.

samt motorsport, og
lykker om naturpromenader.

Svar till "Var finns du?"

Asylanter søker nordmenn

ASYLSØKERE FRA OVER 100 ULIKE LAND søker hyggelige nordmenn for vennskap og hjelp til integrering. Vi kan være svært forskjellige da vi kommer fra ulike kulturer og kanter av verden, men noen utfordringer har likevel de fleste av oss til felles; å komme til – og finne seg til rette i et nytt land. En sjokkartet opplevelse er det for mange av oss, men vi prøver å finne ut av det så godt vi kan. Veien vår til integrering går gjennom både å tilegne seg språket og deres kulturelle koder. Men viktigst av alt er vennskap. En norsk venn betyr mer for vår innlemmelse i samfunnet enn all verdens integreringstiltak. Denne vennen gir noe som ikke innvandrer venner, familie eller partneren kan gi; følelsen av å ha knekt de sosiale kodene, og være godtatt i et nytt samfunn. Vi håper å få bli bedre kjent med dere, Olav og Kari.
Bill.mrk. **"2305 Ønsker bare et normalt liv"**

” I OCH ÄRLIG KILLE söker

SAMMENDRAG AV DET VIKTIGSTE JEG HAR LEST I FORBINDELSE MED OPPARBEIDELSE AV FAGKUNNSKAP

To innkvarteringsmodeller: sentraliserte mottak og desentraliserte mottak.

Sentraliserte mottak betyr at administrasjon av mottaket og innkvarteringen av asylsøkerne foregår på samme sted, ofte i et eller få bygg.

Desentraliserte mottak kan bidra til å normalisere tiden i mottak for asylsøkerne.

I slike mottak er asylsøkerne i stor grad ansvarlige for egen livssituasjon, innenfor de rammene som mottakssituasjonen gir. Tanken bak denne måten å bo på er at det skal lette integrasjonsprosessen for dem som får innvilget opphold. Det er sannsynlig at beboere i desentraliserte mottak deltar mer i aktiviteter i nærmiljøet enn beboere i sentraliserte mottak.

I sentraliserte mottak vil aktivitetene på mottaket stå mer sentralt.

Egenaktivitet stimulerer og bidrar til å få litt avstand/pause fra den dystre ventetilværelsen som asylsøkere er i.

Flyktningene som har bodd i desentraliserte mottak får mest sannsynlig bedre innsyn i prak-

tisk bokompetanse, blitt bedre kjent med normer for omgang med naboer og deltakelse i lokalsamfunn. Mange har også blitt bedre kjent med norsk organisasjons- og fritidsliv.

Mangelen på kommunal innflytelse på etablering av mottak kan ha bidratt itl kommunal skepsis mot mottak.

Flyktninger som har bodd i desentraliserte boliger trenger noe mindre oppfølging enn de som har bodd i sentraliserte mottak.

Desentraliserte asylmottak er bortimot usynlige i lokalsamfunnet, og har vist seg å vekke lite motstand når de er etablert.

Asylsøkerne bor i relativt alminnelige boligområder, og skiller seg lite fra andre innvandrere.

Det er heller ingen/få "signalbygg" i lokalmiljøet som kan representere evt. misnøye med asylpolitikken nasjonalt og lokalt ved å bo i desentraliserte mottak i motsetning til sentraliserte mottak.

Videre får majoritetsbefolkningen erfaring med å bo ved siden av flyktninger i alminnelige nabolag.

Sett fra UDIs side er det beste antakelig blandingsmodeller, fordi det kan imøtekomme varierte behov hos asylsøkerne.

Fra driftsoperatørsiden ble det fremhevet at for at et mottak skulle fungere godt i lokalsamfunnet, måtte også asylsøkerne som enkeltpersoner fungere godt lokalt. For å lykkes med dette må mottakene være døråp- nene inn i lokalsamfunnet. Det vil si at mottakene både må informere, vise og legge til rette for kontakt og møter mellom asylsøkere og lokale innbyggere. Mottakene må helt konkret bidra til å etablere tillit og trygghet i relasjoner på ulike lokale arenaer.

Kan desentraliserte asylmottak komme i konkurranse med kommunenes behov for boliger til flyktninger og andre vanskeligstilte?

Mottaksperioden - "betwixt and between", er perioden hvor individene tilhører verken det samfunnet de kommer fra eller det samfunnet de forhåpentligvis er på vei til (Turner 1967, britisk antropolog).

Mottaksperioden er en overgangsfase preget av uforutsigbarhet i tid og i utfall, hvor asylsøkerne selv har liten innvirkning på prosessen. I denne fasen står asylsøkeren utenfor det ordinære samfunnet og er på mange måter fratatt muligheten til individuelle initiativ som overskrider vilkårene for asylperioden.

Overgangsfasen, eller mottaksperioden og bet-

ingelsene for denne, er institusjonalisert av staten. Det er staten som har kontroll over de overordnede vilkårene i mottakene, og utfallet for den enkelte.

Asylsøkere blir avkledd sin tidligere sosiale status. Som gruppe er asylsøkere kjennetegnet av utenforskap og lav rang i det sosiale hierarkiet i vertssamfunnet. Utfallet av mottaksfasen vil avgjøre hva slags sosial status de får i sin nye rolle. Innvilget opphold betyr at de har bestått de formelle kravene til å bli del av det norske samfunnet, mens avslag betyr ytterligere utenforskap og degradering.

I det daglige betinges levekår bl.a. av boforhold, helse, arbeid, økonomiske ressurser, tilgang til sosiale nettverk m.m. Dette er betingelser som er viktige utgangspunkt for å gi livet mening og innhold.

Undersøkelser viser at ventetiden i mottak ofte oppleves som et tidsmessig og romlig limbo. Asylsøkerne står på mange måter utenfor tid og rom. Dette tomrommet må fylles gjennom engasjement for å opprettholde mening. Norskundervisning i mottakene har bidratt til å skape struktur i en ellers strukturløs hverdag, hevdes det.

Etter fire års drift fra 1992 med desentralis-

erte mottak kunne Kristiansand kommune oppsummere at en slik normalisert bosituasjon virket fremmede på helse, fungering og trivsel. Boformen reduserte unødig press på familieliv, og skapte mindtre frykt knyttet til uttransporteringer. Videre erfarte kommunen at små enheter førte til positiv nabokontakt og at barn ble lettere integrert med norske barn.

“Å bo desentralisert er å bo sli vi alltid har bodd. En blir behandlet som selvstendige mennesker, selv i en vanskelig livssituasjon.”
Asylsøker

Asylsøkernes trivsel og helse er kanskje det viktigste argumentet for desentraliserte mottak.

Utfordringen med desentraliserte mottak er at det er vanskelig å avdekke problemer som f.eks. mishandling.

Desentraliserte mottak trenger heller ingen omregulering av bruk slik sentraliserte mottak ofte gjør. Sentraliserte mottak er vanskelig å få forsikret, bl.a. fordi brannkravene er strenge, og definisjonen institusjon har langt strengere krav enn boliger.

Det er vanskeligere følge opp asylsøkere i desentraliserte boliger enn i sentraliserte.

Barn sammenlikner seg lett med andre barn, og mange aktiviteter knyttet til både skole og fritid for barn er kostandskrevende. Utsstyr til ulike aktiviteter, bil og tilgang på data og internett, kreves ofte i forbindelse med skolearbeid og kontakt med skolen. I slike tilfeller kommer det klart frem i flere intervjuer at asylsøkerne ser at midlene de har til rådighet ikke strekker til, i forhold til de forventninger som ligger i deltakelse i det norske samfunnet.

Asylsøkerne i mottak er svært opptatt av tilgang til TV, pc og internett. Bruk av pc i mottaksperioden har helt klart fordeler for flyktinger som bosettes. Det gir grunnlag for at flyktingene skal kunne klare seg i et avansert, teknologisk samfunn som det norske. I beboerintervjuene kommer det fram en viss misnøye ved å bo i hus med personer med ulike døgnrytmer. Dette kan forstyrre både nattesøvn og muligheter for studier.

På spørsmål til mottakene om hvilken mottaksform de mente var den beste formen for innkvartering, svarte det store flertallet at desentralisert innkvartering var best for familier, mens de var like entydige i sin oppfatning av at sentralisert innkvartering var det beste for enslige mindreårige.

Sosiale relasjoner og aktiviteter kan bidra til å gjøre livet i mottak mer meningsfylt.

Beboerne oppgir at norskopplæring er den aktiviteten de helst vil bruke tiden på mens de bor i mottak.

Å la asylsøkerne gjøre vaktmesterjobber o.l. styrker deres kompetanse for et fremtidig liv i Norge. Det fyller tida med noe meningsfullt, og det er i tillegg gunstig for driftsbudsjettet til mottaket.

Deltakelse og opplevelsen av medvirkning må vi anta er viktig for å oppnå både selvrespekt og selvtillit.

Faste aktiviteter gir holdepunkter og struktur i hverdagen. Det kan oppleves tryggere enn aktiviteter som kommer og går.

Mens livet på mottaket var preget av rutiner tilpasset andres vaner og uvaner, ga egen bolig en mulighet til å styre tiden mer selv.

Plassering av boligen/boligsituasjonen gjør sosial kontakt med andre og deltakelse i lokalsamfunnet vanskelig, blant annet fordi de har lite penger å bruke på transport.

Erfaringsbasert handlingskompetanse på å bo, forhold til nabolag, lokalsamfunn og lokale institusjoner vil kunne styrke den enkeltes selvfølelse. Jo mer internalisert denne type kompetanse blir, jo enklere blir hverdagslivet knyttet til det å bo.

Den frustrasjon mange opplever er mer knyttet til ventetiden det tar for å få sakene avgjort, samt at mange ønsker å komme over i en mer aktiv rolle, for eksempel fast arbeid.

Mange av beboerne i intervjuene gir uttrykk for at de ønsker å bidra med noe, både til egen og familiens utkomme, samt til fellesskapet.

Den aktiviteten som fremstår som mest meningsfylt i et myndiggjøringsperspektiv, er språkoplæringen. Dette oppleves helt klart som det viktigste virkemidlet til mestring av egen situasjon.

I bosituasjonen i mottakene kan en desentralisert modell bidra til å styrke opplevelsen av seg selv som en aktiv part i å sikre gode levekår for seg selv.

Flyktninger og beboere med minoritetsbakgrunn ønsker ofte mer kontakt med naboene, flere undersøkelser viser dette.

Forskjellen i kontaktmønster viser blant annet at flere nordmenn slår av en prat med naboen, men flyktninger går oftere på besøk til naboene.

Å låne ting av hverandre forekommer også hyppigere blant flyktninger enn blant norske beboere. Nordmenn har en mer upersonlig og uforpliktende kontakt enn flyktingers personlige og forpliktende kontakt.

Denne type kontakt indikerer mer hjelp til hverandre, og at man gjør hverandre tjenester.

Forklaringen kan være at som nyankomne til et nytt land og et nytt sted har de behov for å etablere alle typer sosial kontakt og et sosialt nettverk på nytt. Flykninger må dekke behovet for både primære, sekundære og indirekte relasjoner i bomiljøet. Ikke alle beboere har interesse av bomiljøet, av deltakelse eller nabokontakt, de har andre arenaer som betyr mer.

For beboere med etnisk minoritetsbakgrunn understrekes betydningen av gode naboforhold basert på respekt, tillit og gjensidig utveksling av tjenester.

Nærhet til skoler og arbeid og bli del i et fellesskap er viktigere enn kvaliteten på boligen. Nordmenn npå sin side setter attraktive boligområder høyere, eller er opptatt av kvaliteter ved boligen. Behov for fellesskap er ivare tatt gjennom arbeid, fritid eller utdanning.

Asylsøkerne ønsker kontakt med norske naboer, men naboene har allerede sitt nettverk utenfor boligområdet, og har derfor ikke samme behov.

Asylsøkerne savner blant annet å låne ting av/hos naboene og de ønsker at de skal hjelpe hverandre mer. Dette er trolig også et tegn på ønsket om kontakt.

Barn og unge er mer inkluderende i sin omgangsform med andre. Og barn og unge er ikke så opptatt av å fastholde egen kultur i et fellesskap.

Aktiviteter må oppleves meningsfulle for beboerne. Frivillighet har sammenheng med at aktivitetene oppleves som meningsfulle, og innebærer at man er likeverdig med de andre og at aktiviteten er nyttig for en selv.

Trygghet i bomiljøet er viktig. Det å føle seg trygg i miljøet innebærer å ha en oversikt og en viss kontroll over de nære omgivelsene.

Å identifisere seg med stedet eller bomiljøet har også betydning for deltakelse. Felles deltakelse og samhandling skaper felles rom. Det er viktig at man ikke skiller seg ut, men er en del av en større helhet.

Boverter og fadderordninger i bomiljøet: Boverter kan bistå nyinnflyttede med råd og tips om praktiske sider ved boligen og bomiljøet, samt fungere som en nøkkel til det sosiale miljøet i bofellesskapet. For dem som ikke har andre arenaer hvor de treffer mennesker som de kan inngå i meningsfull samhandling med, kan lokale møtesteder ha stor betydning for livskvaliteten. Dette kan være både i og utenfor bomiljøet.

Styrking av det sosiale miljøet er viktig for fellesskapet, samt at det gir trygghet.

LIVING SPACE - Rommet (space) som omgir boligen som er et passivt nærmiljø, gir lite mening fordi beboerne bruker dette rommet til å bevege seg til og fra andre arenaer

Andre bruker dette rommet aktivt, de møter naboer, og de møter på muligheter, utfordringer og problemer. For at det skal bli bomiljø må det få en betydningdimensjon for beboerne..

LIVING PLACE- Place angir at rommet tillegges mening av brukerne. Altså et aktivt nærmiljø som brukes (Patsy Healy, professor i byplanlegging)

Graden av frivillighet er viktig for å motivere til deltakelse. Frivillighet har sammenheng med at aktivitetene oppleves som meningsfulle, og det innebærer at man er likeverdig med de andre, samt at aktiviteten er nyttig for en selv.

Trygghet i bomiljøet er også svært viktig. Det å føle seg trygg i bomiljøet innebærer å ha oversikt og en viss kontroll over de nære omgivelsene. Hyppig utskiftning av beboere kan føre til utrygghet.

Å identifisere seg med stedet eller bomiljøet har også betydning for deltakelse. Gjennom bruk

blir beboerne kjent og gjør "rommet" til sitt eget. Det kan både handle om en personlig eller felles individuell tilknytning. Felles deltakelse og samhandling skaper felles rom. Å gjøre "space" om til "place" innebærer å gi mening til rommet gjennom verdier, bruk og symboler. Forutsetninger for å kunne identifisere seg med stedet gjennom deltakelse er imidlertid gjenkjennelse. Det er viktig å føle at man ikke skiller seg ut, men er en del av en større helhet.

Tilgjengelighet er også viktig. Med tilgjengelighet menes både kjennskap til det som skjer, og at arenaene har lave terskler for deltakelse. Dette betyr at beboerne ikke skal føle seg uvelkomne eller ekskludert fra felleskapaet.

Felles interesser er viktigere enn felles bosted, fordi det er like viktig at beboerne finner noe felles med andre beboere, enten det er felles livssituasjon, livsstil eller interesser.

Funnene gjort i undersøkelse om deltakelse i multi-etniske boligområder, handler om følelsen av å høre til. Det å være en del av et miljø er helt sentralt for deltakelse i bomiljø.

Å føle seg hjemme betyr blant annet å kunne bestemme på lik linje med andre. Å føle seg hjemme betyr å føle seg trygg i egne omgivelser, det betyr gjenkjennelse og det betyr også å

føle ansvar for å holde en viss orden og å utvikle sosiale relasjoner.

Dersom beboerne i et bomiljø føler seg hjemme i miljøet vil det også skapes et bomiljø der beboerne er aktive.

Kvinner med minoritetsbakgrunn har ofte få offentlige arenaer hvor de kan bli kjent med andre. Tilfanget av møteplasser ute i det offentlige begrenses.

Erfaringer fra bl.a. Holmlia, Lindeberg, Tveita, Geitemyra og Ekerberggløkka i Oslo viser at parsellhager bidrar til at voksne folk som har interesse av å dyrke jorda i by, møtes rundt denne interessen på tvers av etnisitet, og det bidrar i sær til at minoritetskvinner kommer seg ut.

Parsellen har i stor grad blitt kvinnenes og minoritetens domene, og viktige steder for kontemplasjon, utfoldelse og sosialt samvær. Parsellhagene viser seg også å ha funksjoner utover det å kunne skaffe billig mat. Undersøkelser viser at parselldyrking i stor grad er et familieprosjekt, der parsellhagen brukes til middagslaging og sosiale sammenkomster i sommerhalvåret. Brukerne argumenterer med at man kommer seg ut i frisk luft kombinert med å gjøre noe meningsfylt.

I tillegg gir det mulighet for fysisk aktivitet, og tiden brukes på en bra måte. I tillegg

til at parsellhagene gir nytte for matauk kan felles interesse for å dyrke frem blomster eller grønnsaker være inngangsporten til et sosialt liv.

Tilsvarende møtesteder for kvinner som ikke har lønnet arbeid kan ellers relateres til opplærings tiltak eller annen kursvirksomhet, eller til enkelte forretninger som er typisk kvinne-dominert. Stoffbutikkene har utviklet seg til treffsteder for kvinner med innvandrerbakgrunn. En grunn er trolig at i mange kulturer er menn og kvinners aktiviteter kjønnsdelte.

En annen grunn er at i mange land som innvandrere i Oslo kommer fra, tilhører det offentlige rommet mennene. Kvinner har ikke offentlige møteplasser utenom eget rom i moskèen. De møtes hjemme i den private sfæren, eller når de er ute og handler.

Det er derfor man på Torget foran Grønland T-banestasjon finner nesten utelukkende menn med innvandrerbakgrunn som bruker stedet som møteplass.

Norskkurs kan sies å være både et "tilbud" til kvinner med innvandrerbakgrunn og et "tiltak". Som et tiltak inngår norskkurs som et viktig virkemiddel i arbeidet med integrasjon. Som et tilbud tilbyr norskkurs muligheter for kvinnene til å komme seg ut av hjemmet, treffe andre kvinner i samme situasjon og lære å kjenne det

norske samfunnet bedre.

Kvinnene på kurset var opptatt av å ha barnehagetilbud i tilknytning til kursstedet. Det ga dem mulighet til å komme ut av hjemmene sine, og de kunne delta på norskkurs uten å bruke så mye tid på reising, levering og henting av barn. Ikke minst fikk barna anledning til å lære norsk samtidig som mødrene.

Undersøkelser viser også at familier med innvandrerbakgrunn bruker parker til familiesammenkomster og måltider. Familier og venner drar på piknik eller grilling sammen.

Måltidsfellesskap med storfamilie og venner fra hjemlandet er viktig for mange etniske minoritetsgrupper.

Organisasjonen FRIGO (Friluftssenteret for Gamle Oslo) - interkulturelt sted i Oslo, bidrar med å legge til rette for friluftsliv på en slik måte at barn og ungdom har tilegnet seg noen nye ferdigheter og fått oppleve naturen. Dette styrker selvtilliten.

Man styrker "eierfølelsen" av et sted ved å dra beboerne inn i drift og planlegging.

Slik eierfølelse har betydning både for bruk og interesse for å ta vare på og utvikle stedet i positiv retning. Å ta vare på betyr f.eks. å unngå forsøpling, hærverk m.m., og ta hånd om de fysiske og sosiale omgivelsene.

Møtesteder som bare inkluderer en gruppe, som f.eks bare muslimer, bare minoritetskvinner eller bare pakistanske menn, kan ha sin funksjon som skritt på veien til større samfunnsdeltakelse.

Ved å ha "egne rom" hvor det blir verdsatt og samtidig er lite truende å gi uttrykk for sin egen identitet, kan man styrkes til å møte resten av samfunnet som den man ønsker å være. Møtesteder som inkluderer og åpner for mennesker uavhengig av bakgrunn, har vist at det er det de har felles som kommer til uttrykk og som binder. Det kan observeres på fotballbanen, på skøyteplassen og i parsellhagen.

I undersøkelser blant innbyggere med minoritetsbakgrunn fremkommer det også at flere flytter fra en ordnet til en usikker boligsituasjon. Håp om arbeid, utdanning og nettverk ble vurdert som viktigere enn den eksisterende boligsituasjonen. Et eksempel fra 2001 viste at hele 40 % av somalierne i Oslo hadde flyttet fra en annen kommune, fra en ordnet til en usikker boligsituasjon. Deres håp om arbeid, utdanning og nettverk ble vurdert som viktigere.

Kommuner opplyser at de viktigste årsakene til flytting for flyktninger er bedre muligheter for arbeid eller utdanning, ønsket om å bo mer sentralt, og ønsket om å bo i by.

Flere norske beboere i flerkulturelle boligområder ble etterlyst. Minoritetene var opptatt av sammenhengen mellom å ha norske lekekamerater og venner, skoleprestasjoner og muligheter på arbeidsmarkedet.

Kontakt med nordmenn er en vesentlig faktor for integrering. Språkkunnskap og deltakelse på arbeidsmarkedet er to andre viktige faktorer. Arbeid og derav mulighet for selvforsørgelse og selvhjulpenhet er svært viktig for integrering.

Et stort flertall av flykntingene ønsker mer kontakt med naboene. Ikke-vestlige minoriteter har mer forpliktende kontakt, som å hjelpe hverandre, låne ting av hverandre, og besøke hverandre enn det nordmenn har.

Ut fra undersøkelser gjort på naboforhold, oppgir informanter med flyktningsbakgrunn at det å ikke ha kontakt med naboene forekommer hyppigst i de områdene der det bor kun nordmenn, og i områder der det bor både nordmenn og flyktninger. Det er svært få som ikke har kontakt med naboene av de som bor i områder med bare flyktninger.

I byene er det flere flyktninger som har kontakt med naboene enn utenfor byene. Årsaken kan være at det er vanskeligere å få kontakt med naobene på mindre steder når man skiller seg ut, og i miljøer som i liten grad er fler-

kulturelle.

Primærrelasjon er den kontakten man har til familie og nære venner. Sekundærrelasjon er kontakten man har med naboer og arbeidskolleger. Tertiærrelasjon er indirekte relasjoner, dvs. kontakt med andre mennesker som ikke er av personlig karakter, og som ikke er direkte, f. eks. TV, telefon, forhold til banken osv. Når både primær, sekundær og til en viss grad tertiærrelasjonen mangler er man sosialt ekskludert. Flyktninger har behov for å få dekket alle disse relasjonene gjennom nabokontakt.

Forskjellen mellom flyktninger og nordmenn er sannsynligvis først og fremst et uttrykk for forskjeller i behov. Flyktningene har mer personlig/forpliktende kontakt. Bakgrunnen for dette kan også være at det er mer naturlig å ha et kollektivt ansvar for hverandre, og derfor oftere ha forpliktende kontakt, i motsetning til nordmenn som er mer individualistiske. Disse forskjellene kan være kulturbetinget, men kan også være uttrykk for behovsforskjeller.

Når det gjelder mer uforpliktende kontakt, som å snakke med naboene, så har nordmenn oftere denne formen for kontakt enn flyktninger. Undersøkelser og rapporter viser at områdene som flyktningene ønsker seg forbedringer på, er foruten muligheter for jobb eller utdanning so-

siale forhold knyttet til bo- og nærmiljø, og ikke først og fremst forbedring av boligstandarden eller den fysiske beliggenheten.

Det er viktige betraktninger dersom myndighetene ønsker å gjøre noe med fraflytting fra de kommunene som flyktningene blir bosatt i første gang.

Flyktningene ønsker mer kontakt og sosial omgang med andre, spesielt nordmenn

Det går frem både i flykntingenes og kommunenes tilbakemeldinger på disse forholdene.

Assosiasjoner til begrepet

Integrere:

Negative måter å tolke Integrering:

- Innvandrer skal
- Problematisk adferd
- Ovenfra-ned holdningen
- Majoritet-minoritet

Positive måter å tolke Integrering:

- Informasjon
- Samhandle
- Flere parter nødvendig; både innvandrere og nordmenn
- Deltakelse
- Like vilkår
- Likeverd mellom grupper
- Dialog

Vi ser hvordan ordet "samhandle" er åpent for færre tolkninger, er lettere å forstå og kan være lettere å omsette i praksis. Da blir integrering en samhandlingsprosess, der deltakere med ulike forutsetninger er aktivt med uten frykt for å røpe eller tape sin identitet.

Et norsk sosialt miljø er i stor grad kjønnsblandet og alderssegregert, mens andre er mer vant til aldersblandede, men kjønnssegreerte omgangsformer.

Identifikasjon med stedet eller bomiljøet kan ha positiv betydning for deltakelse. Identifikasjon med stedet kan stamme fra arktitetur og fysisk utforming, symbolbruk, lyder, lukter, relasjoner og tilgjengelige og gjenkjennelige aktiviteter. Gjenkjennelse og identifikasjon kan bidra til at en føler seg hjemme i det lokale offentlige rom, og at en blir akseptert som den en er.

Møtesteder jeg fokuserer på:

- Steder hvor man kan lære noe i lag med andre
- Steder hvor man kan møtes spontant sosialt og prate eller holde på med aktiviteter
- Offentlig, formålsrettede steder som i tillegg til sitt formål har lagt til rette for at folk kan treffes.
- Lokal næringsvirksomhet.

Undersøkelser viser at årsakene til flytting

blant nordmenn er av mer praktisk karakter, som ulike kvaliteter ved boligen. For flykntinger er sosiale og miljømessige aspekter av større betydning. Ønsket om bedre mulighet for arbeid og utdanning er for flykntinger den aller viktigste flytteårsaken, mens det for nordmenn er den tredje viktigste. Den aller viktigste flytteårsaken for nordmenn er større bolig, som hos flykntingene er den tredje viktigste flytteårsaken. På andreplass ligger bedre klima for flykntingene.

Blant de fem viktigste årsakene dreier tre av dem seg om bomiljø og kontakt med naboer. Ønsket om mer kontakt med nordmenn er blant de viktigste årsakene til at flykntingene ønsker å flytte.

Sammenliknet med andre land er Norge gjennomorganisert, og mye kontakt mellom mennesker foregår på møter, både i arbeidslivet og på fritiden. Mange av disse møtene har formell karakter. Det legges mer vekt på å få løst en oppgave enn å utvikle og ta vare på relasjoner. For mennesker som er opptatt av relasjoner og er mer vant til uformelle og spontane møter, kan organiserte møter styrt av en rutinepreget dagsorden lett virke fremmedgjørende. Å bli tatt vennlig i mot, eller være et sted eller i en anledning hvor en kan hente hjelp, passer ikke alltid med formen på møter. Møtets karakter er å få gjort eller å bli enige om noe,

snarere enn at folk skal få kontakt.

I Norge er møteformen ofte basert på fakta og saklighet. Inntrykket er at man ikke skal vise følelser og engasjement. I andre land er nettopp følelser og engasjement viktige egenskaper når man tar avgjørelser. Ens personlige egenskaper kan være viktigere enn selve saken. Den norske sakligheten kan virke både kald og uhyggelig for dem som ikke er vant til dette. Informanter med innvandrerbakgrunn brukte ordet "møte" og "treffe" på forskjellige måter. Mange av dem assosierte det å møtes med den offentlige sfære. For dem var et møte noe offisielt og formelt, feks møte med politiet, møte med utlendingsdirektoratet eller møte på sosialkontoret.

Dette var til dels forbun det med plikt og for dem en underdanig posisjon. Det var møter som oftere var kjennetegnet av ulikhet og mistenksomhet enn likeverd og aksept.

Å møte venner derimot, handlet ikke om å møte, men om å treffe. Begrepet treffe ble koplet til privatsfæren og til venner.

Møtested som dekker behovet for gjenkjennelse, tilhørighet og aksept.

Person med iransk bakgrunn:

"Når man flytter til et annet land, er det første man blir kjent med naboer. I Norge er det veldig vanskelig å bli kjent med naboer."

Irakisk mann:

"Nordmenn sier "du må lære norsk". Jeg vil lære norsk, men da må de også snakke med meg."

Flere av informantene med innvandrerbakgrunn nevnte at de hadde lite kontakt med folk av norsk bakgrunn. Informantene mente de ikke hadde kontakt med folk av norsk bakgrunn fordi de opplevde nordmenn som reserverte, lite prat-somme og lite åpne. Nordmenn inviterte heller ikke folk hjem til seg før man ble kjent (venner). Den eneste kontakten de hadde var å si "hei" i trappen eller ute. Informantene så nordmenns tilbakeholdenhet i kontrast til sin egen omgangsform. I deres hjemland var de vant til et sosialt og utadvendt liv, der naboer og venner gikk inn og ut av hverandres hjem. Der var det en norm om alltid å ha en åpen dør, og ønske gjester velkommen. For noen av informantene var det et savn å oppleve at de ikke følte seg velkommen blant sine naboer. Flere ulike undersøkelser har vist liknende tendenser.

Sanseinntrykkene spilte en viktig rolle i forhold til å trekke brukere til møtestedene. Lukter, lyder og synsinntrykk som bilder og skrifttegn, påvirker brukerne og fikk dem til å føle seg vel, som en del av eller utestengt.

For informanter med innvandrerbakgrunn ble de positive sanseinntrykkene ofte knyttet til

følelser og minner. Disse minnene ble viktige i opplevelsen av møtestedene. Det handlet om gjenopplevelse av ting de hadde opplevd tidligere i livet, eller oppslag på eget språk. Tilstedeværelsen av moskeer osv. ble tolket som et signal i det offentlige rom om at det var legitimt med andre måter å leve på og uttrykk enn det tradisjonelt norske. Det ga en "følelse av å være hjemme".

For ca. en måned siden leste jeg i helgebilaget til Dagbladet om samsoving. Reportasjen handlet blant annet om en småbarnsfamilie på fem som delte en tre meter bred seng med to dobbeltdyner.

Fagpedagog Ingrid Prøsch i bedriften Tilknytningspedagogene merker at folks holdninger er i endring. For ti år siden var det fullstendig tabu. Nå er det veldig vanlig å samsove med barn, i hvert fall til de er ett år, sier hun. Hun understreker at det ikke finnes forskning som støtter opp om at barn som samsover, blir uselvstndige. Derimot trekker hun frem forskning som sier at samsoving er bra: At spedbarn som samsover, gråter mindre om natten enn de som sover i egen seng på samme rom, at barn sover lettere, og at en lettere søvn er gunstig for hjernens utvikling. Men forskningen er mangelfull. Hovedargumentene er at det er praktisk og hyggelig, sier Prøsch.

Hvordan vi sover, varierer sterkt i ulike deler av verden. Psykologer og forskere forklarer forskjellene med at kulturer vektlegger selvstendighet og avhengighet til fellesskapet ulikt.

Japanske barn deler ofte seng med foreldre til de er ca. seks år, ofte på grunn av begrenset plass.

I Kina er det en norm at spedbarn og barn deler seng med foreldre.

I Sør-Korea har studier vist at 74 prosent av mødre mener det er en god ide å sove med barna fra tre til seks år.

En studie fra 2006 viste at 93 prosent av barn mellom tre og ti år i India delte seng med foreldrene.

I en studie av jordbruksfamilier i Kenya fremgår det at det nest yngste barnet sover ved morens rygg, mens det yngste barnet sover ved morens bryst.

I USA og Canada er det vanlig å la spedbarn sove på eget rom.

I Norge har samsoving med mor og spedbarn økt betydelig fra ca. 5 prosent på 1980-tallet til

25-30 prosent i 1996.

(Kilde som er brukt i denne avisreportasjen:
Gardiner/Kosmitzki: Lives across cultures.
Cross-cultural human development.
Rapport, nasjonalt kunnskapssenter for hel-
setjenesten, 2005)

Berit Berg (Avhandling for graden philosophiae doctor NTNU 2010) *Eksilets stoppesteder*. Fra flukt og asyl til integrering og transnasjonale liv.

Susanne Søholt og Arne Holm (NIBR-rapport 2010:13) *Desentraliserte asylmottak og bosetting*. (NIBR - Norsk institutt for by- og regionforskning).

Susanne Søholt (2007) *Gjennom nåløyet*. - En sammenligning av tilpasninger til boligmarkedet blant hushold av pakistansk, tamilsk og somalisk bakgrunn, Oslo 1970-2003. UiO.

IMDI - Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2007) *VI og DE*. En håndbok om kommunikasjon på tvers av kulturer

Marit Ekne Ruud og Susanne Søholt (Byggforsknotat 2006) Bolig, bygd miljø og samfunn)blnnspill til Oslos kommunes kommunedelplan for torg og møteplasser: *Møteplasser i multi-etniske miljøer*.

Benedicte Brøgger og Petter Wiberg (Sam-
mendrag av sluttrapport 2006) Oslo
kommune *Den flerkulturelle byen,
etnisk mangfold og nyskaping i Oslo.*

Marit Ekne Ruud (Byggforsk 2004)
*Formidlingshefte fra Utviklingspro-
grammet for flerkulturelle bomiljø.*

Susanne Søholt, Norges byggforskningsin-
stitutt (2001) *Hva kan vi gjøre for å
styrke flerkulturelle bomiljø?*

Marit Ekne Ruud (Prosjektrapport 2001)
*Hindringer for deltakelse i multietni-
ske boligområder.* Utviklingsprogam-
met for flerkulturelle bomiljø.

Jaisankar Ganapathy og Susanne Søholt
(Prosjektrapport 2000). *Store møter
-små steder.* Møter og møtesteders be-
tydning i flerkulturelle bomiljø. Ut-
viklingsprogrammet for flerkulturelle
bomiljø.

Mary Ann Stamsø (Prosjektrapport 1999)
*"Den store boligdugnaden" Boforhold
for flyktninger.* Utviklingsprogrammet
for flerkulturelle bomiljø.